ANUL XXII - Nr. 4 APRILIE - MAI 1977

Carpații

Depósito legal: M. 8.137-1958.

Director: Aron Cotrus † REVISTA DE CULTURA SI ACTIUNE ROMANEASCA IN EXIL Redactor: Traian Popescu

1877-1977

Centenario de la Independencia de Rumania

por Traian POPESCU

Cuando hablamos del centenario de la independencia de los paises del este de Europa, o de los Balcanes, no debemos equivocarnos pensando que se trata de antiguas colonias emancipadas en el siglo XX.

No. ¡Categóricamente no!

Se trata de paises con civilización propia milenaria, pero los cuales, debido al sistema feudal de la Edad Media en el viejo continente, una vez derribado el imperio europeo de Roma y frenadas las invasiones bárbaras, tuvieron que vivir en pequeños principados, con esporádicos momentos de libertad, con vasallajes impuestos por las circunstancias internacionales de la época, bajo soberania ajena, o algunos bajo la esclavitud impuesta por los "grandes" del tiempo: austriacos, turcos, polacos y más tarde rusos.

La mala suerte, las intrigas especialmente, los fallos politicos o guerreros, el deseo de expansionismo y conquista de los vecinos, o la falta de conciencia nacional, le proporcionaron siglos de injusticia y de sufrimientos.

Los daco-romanos, producto de los dos siglos de "Dacia Felix" romana, retirada por el empuje bárbaro del este asiático la administración de Roma, fueron obligados a vivir escondidos en los bosques y las montañas del país todo el milenio de invasiones bárbaras del este, lanzados a la conquista de los restos del imperio romano.

Constituidos en pequeñas comunidades, bajo el mando de un principe o *Voivoda* (palabra de origen búlgaro, compuesta de *voi* = guerra, y *voda* = jefe; jefe guerra), los daco-romanos bajaban cuando la tormenta pasaba, reconstruian sus aldeas y ciudades, araban sus campos, hasta que nuevas hordas se acercaban. A muchos les asimilaron —como las tribus de eslavos cultivadores de la tierra y bastantes búlgaros— a los pecenegos y a los cumanos. Así se forjó el pueblo rumano que sobrevivió hasta hoy.

Por eso los vestigios de su civilización y su existencia en este periodo quedan enterrados bajo la tierra que cubrió sus ciudades tras el paso de las hordas invasoras.

Los rumanos formaban tres grupos.

Uno al norte y oeste de los Cárpatos, conocido en la historia como Transilvania, cuyo territorio, más abrigado contra las invasiones por las montañas, tuvo la oportunidad de llegar más pronto a formas estatales; así que los húngaros, cuando invadieron nuestras tierras en el año 898, encontraron cuatro principados rumanos bajo el mando de los principes Gelú, Glad, Menumoruth y Kean, a los cuales vencieron después de largas y duras luchas, formando el principado independiente de Transilvania, pero controlado por ellos.

Otro grupo vivia al este de los Cárpatos hasta más allá del Dniester.

Estos tardaron más de cuatro siglos en llegar a una forma estatal propia, formada por grupos rumanos refugiados de las persecuciones húngaras, del norte de Transilvania, de la provincia de Maramures, en el año 1288, bajo

(Continúa pág. 5)

O SUTA DE ANI DE INDEPENDENTA

1877-1977

de N. S. GOVORA

N anul 1875 începea o nouă criză orientală. Instigatoarei de totdeauna, Rusia, i se adăoga de data aceasta, altă putere, Austroungaria, care şi ea, voia să-şi deschidă drum spre Salonic (1). In acei ani se considera că imperiul turcesc e în descompunere şi că e deajuns să i se dea un brânci, pentru ca să se prăbuşească. Din această prăbuşire turcească, cele două puteri voiau să-şi ia fiecare cea mai mare parte. Jocul dus de Marile puteri era complicat şi dificil. Anglia, în urmărirea intereselor ei, dorea cu orice preţ menţinerea imperiului otoman, Bismarck era preocupat de menţinerea hegemoniei Germaniei în Europa apuseană, Franţa îşi lega rănile după capitularea de la Sedan, aşa că cei doi, Rusia şi Austroungaria erau puterile cele mai interesate la distrugerea şi împărţirea Turciei. Numai că în afara celor doua puteri numite, apărea o a treia, inexistentă de drept dar existentă de fapt: Ungaria. Ungaria făcea parte din imperiul austroungar, dar ministru de externe al acestei puteri bicefaoe era contele Andrássy, un ungur, care nu uita aceasta şi urmărea cu tenacitate apărarea intereselor Ungariei.

In Rusia, care şi de data aceasta urmărea realizarea visului lui Petru cel Mare şi a Ecaterinei, adică cucerirea Ţarigradului, erau două tendinţe: una, agresivă, a panslaviştilor, care voia bruscarea situaţiei, nesocotirea celorlalte puteri europene şi întrebuinţarea forţei; a doua tendinţă, moderată, avea în frunte pe împăratul Alexandru al II-lea şi pe ministrul de externe Gorceacov. Aceştia credeau că la Ţarigrad se poate ajunge pe calea negocierilor, a negocierilor ruseşti fără îndoială, adică a păcălirii celorlalte puteri bicefale era contele Andrássy, un ungur, care nu utilizarea forţei, dar aceasta trebuia să se întâmple la momentul potrivit, alegându-se momentul cel mai favorabil.

Panslaviştii, în frunte cu Danilevski, Aksacov, Katkov, F. Dostoievski, aveau un element important printre ei, pe generalul Ignatiev, ambasadorul Ţarului la Constantinopol. Pentru ajungerea scopului, Rusia avea să utilizeze şi de data aceasta pretextul de totdeauna: apărarea creştinilor din imperiul otoman, asupriţi de necredincioşi, motiv pentru care, "nu puteau dormi bine" nici Alexandru al II-lea, nici panslaviştii şi nici Gorceacov.

Agitaţiile au început în 1875, agitaţii care prevesteau războiul. In 1872, în Septembrie, deci înainte de citatele agitaţii, a avut loc o primă întrevedere la Berlin a celor trei împăraţi, Alexandru al II-lea, Franz Iosif şi Wilhelm I. Acesta din urmă îşi avea şi el planurile lui care erau împiedicarea unui război între Rusia şi Austroungaria dar şi împiedicarea unei prietenii durabile între aceste ţări şi aceasta pentru ca Germania să aibă mână liberă în Occident. In cazul totuşi a isbucnirii unui război între cele

două puteri numite, Bismarck se inclina hotărît de partea Austroungariei. Intrevederea de la Berlin a avut ca prim rezultat întărirea alianței celor trei împărați: *Der drei Kaiserbund*. Punctele principale ale acestei înțelegeri au fost păstrarea granițelor actuele ale Statelor europene, combaterea înverșunată a oricărui spirit revoluționar și rezolvarea împreună a oricărei probleme ce s'ar fi ivit în *chestiunea orientală*. Nu se precizase nimic și deaceia fiecare se considera câștigătorul.

In Mai 1875, Țarul Rusiei a venit însoțit de ministrul său de externe, Gorceacov, ca să viziteze expoziția ce se organizase la Viena. Desigur acesta era un pretext. S'a ajuns la o înțelegere care s'a semnat de către cei doi împărați. Scopul acestei înțelegeri era "evident", păstrarea păcii în Europa. In cazul unei agresiuni, cei doi împărați urmau să se înțeleagă asupra atitudinii de luat. Dacă s'ar fi ivit necesitatea unei acțiuni militare, ea se putea aranja printr'o convenție specială.

Austroungaria începea să privească cu interes spre populațiile creștine din Turcia, în special spre acelea din vecinătate, adică spre Bosnia și Herzegovina. Populația acestor provincii era mai mult mahomedană decât creștină, dar natural, ce importa, era pretextul. In ciocnirea pretextelor rus și austriac, intervenea și contele Andrássy care apăra interesele Ungariei, și interesele acestei țări erau împiedicarea cu orice preț a formării unui Stat puternic slav, în Balcani. Motivele sunt lesne de înțeles.

In Iulie 1875, populația din Herzegovina se răscoală contra Porții, refuzând să mai plătească dările și să execute corvezile. Mișcarea s'a întins în Bosnia, iar Serbia și Muntenegru interveneau trimițând bande care să îngroașe rândurile răsculaților.

Rusia, Austria și Germania, împreună cu Franța și Italia au cerut Porții la 20 August 1875, să intre în tratative cu răsculații, dar în acelaș timp le-a făcut cunoscut acestora că nu se pot aștepta de la nici un ajutor din partea Statelor străine. Situația s'a complicat prin apariția de semne de răscoală în Bulgaria. In Serbia și Muntenegru plecau zilnic voluntari, comitetele panslaviste din Moscova îi îndemnau pe răsculați să continuie lupta, trimițându-le bani și ofițeri (2). Gorceacov informă pe principii din Belgrad și Cetinje că nu-i va susține dacă turbură pacea în Balcani. Aceasta era atitudinea oficială, pe sub mână însă, diplomații ruși îi îndemnau pe Sârbi să se pregătească în vedera luptei de eliberare.

Germania, Austroungaria și Rusia au intervenit la Constantinopole pentru a obliga Poarta să procedeze la reforme radicale și imediate pentru înbunătățirea situației creștinilor. Sultanul, silit, a anunțat reforme printr'o iradea din 2 Octombrie 1875 și prin firmanul din 12 Decembrie din acelaș an, dar răsculații le-au primit cu neîncredere.. Contele Andrássy a pregatit un proiect de reforme, care a fost îmbrățișat cu căldură de generalul Ignatiev, care considera că Turcia va merge spre prăbușire dacă va urma aceste sfaturi (3). Generalul Ignatiev care la acea vreme nu era încă pentru o intervenție militară, a căutat să ajungă la soluționarea crizei bosniace, intervenind ca Muntenegru să nu mai susțină pe răsculați, în schimbul unor avantagii teritoriale, dar această soluție nemulțumea pe contele Andrássy, care vedea în aceasta întărirea poziției unui principe slav, și deaceia a **amenințat cu demisia**. *Bismarck a intervenit pentru aplanarea conflictului, declarând că nu se opunea ca Rusia să ocupe Basarabia, iar Bosnia să treacă în stăpânirea Austroungariei*. Asemenea anexări însă nu se puteau înfăptui în situația politică de atunci. Acțiunea panslavistă se afirma între timp cu mai multă putere, influențând întreaga politică rusească. Țelurile acestei politici încep să se identifice cu ale mișcării panslaviste.

Contele Andrássy a prezentat nota la Constantinopol la 31 Ianuarie 1876. Prin această notă se indica că puterile europene înțeleg să se pună capăt luptei sângeroase din Balcani, prin unele reforme. Germania încuraja pe contele Andrássy, Franța și Italia și-au dat aprobarea iar Anglia făcea toate rezervele. Turcia, printr'o notă din 13 Februarie 1876, se declara gata să facă cele mai multe din reformele cerute de Andrássy, sultanul promulgând chiar o iradea în acest sens. Dar răsculații voiau reforme mai radicale.

Austroungaria se amesteca tot mai mult în provocarea răscoalelor din Balcani. Henry Elliot, ambasadorul englez la Constantinopol scria la 7 Aprilie 1876 că guvernul austriac a avut o comportare lamentabilă, provocând o răscoală formidabilă. Agentul României la Belgrad, A. Sturdza, comunica încă de la 30 Iulie 1875 că în capitala Serbiei se credea că Austria este autoarea uneltirilor din Herzegovina, sau că ea caută să profite de aceste uneltire (4).

Atunci Gorceacov, tot mai mult sub influența panslaviștilor, a crezut că a sosit momentul pentru înfăptuirea visului lui Petru cel Mare. Se bizuia în acest scop pe ajutorul lui Bismarck care, socotea el, le este dator o poliță de recunoștință pentru neintervenția Rusiei în zdrobirea Austriei în 1866 și a Franței în 1870. Interesele Austriei și Rusiei în Balcani erau protivnice, deaceia Bismarck căuta să localizeze conflictul numai în Orient, pentru a avea el mână liberă în Occident și pentru a păstra o strictă neutralitate, din greutatea de a alege între cei doi vecini, ambii aliați (5).

Răscoala tindea să ia proporții și să dea naștere la un conflict general. Panslaviștii încurajau pe răsculați, dar Gorceacov era covins că totul se va aranja fără un conflict armat, socotind că acelaș lucru îl dorește și cancelarul german. *Bismarck era de acord cu anexarea Basarabiei de către Rusia și a Bosniei de către Austria*. Pentru a-i îmblânzi și pe Englezi, Bismarck le oferea acestora Egiptul (???). Gorceacov căuta o înțelegere cu Andrássy, dar sub presiunea panslaviștilor, a fost silit să ia atitudine, atunci când Turcii au voit să ocupe Serbia și Muntenegru. Monarhia habsburgică urmărea să profite de orice încurcătură pentru a anexa teritoriile visate. "Suntem interesați în tot ceiace se petrece în Orient și ceiace s'ar face fără noi, s'ar face contra noastra", spunea Andrássy lui Novicov, ministrul Țarului la Viena (6).

Și între aceste neînțelegeri între puteri, răscoala ia proporții. In primăvara următoare se răscoală Bulgarii, dar încercarea lor este înăbușită în sânge, ceiace a provocat emoție, mai ales în Anglia. Panslaviștii se agitau, generalul rus Cernaiev lupta în rândurile armatei sârbești iar Ignatiev, devenit fanatic partizan al Uniunii slave, făcea eforturi pentru intervenția Rușilor în favoarea răsculaților. In aceste eforturi utiliza și minciuna, minciuna rusească, comunicând în mod secret ambasadorului englez la Constantinopol, Eliott, că s'a încheiat o convenție între Serbia, Muntenegru și *România*. Tot Ignatiev sfătuia pe Turci să resiste presiunii Puterilor europene, cu scopul de a se ajunge cât mai repede la razboi.

In Mai 1876 isbucni o răscoală la Constantinopol. Sultanul Abdul-Aziz a fost detronat și înlocuit cu Murad al V-lea. Aceasta a făcut pe Sârbi și Muntenegreni să creadă că a sunat sfârșitul imperiului turcesc și deaceia semnează un tratat de alianță secret, la Veneția, la 3 Iunie 1876. Principele Carol al României nu dorea, deocamdată să se amestece în conflictul balcanic. El făcea urările cele mai arzătoare pentru biruința Sârbilor și întrucât se părea că războiul este inevitabil, era hotărît să păstreze neutralitatea cât mai mult posibil, până se vor lămuri lucrurile (7).

La 2 Iulie armata sârbă trecea frontiera, Muntenegrul declarând și el război Turcilor. Politica de neutralitate a Romaniei a fost aprobată de Puterile europene și, în special, de Bismarck. Ministrul de externe al României Mihail Kogălniceanu, nu a fost de acord cu această neutralitate și la 28 Iulie 1876 demisionează și printr'o circulară aducea la cunoștința Europei ca "strigătele de indignare și de protest se aud din toate părțile și lumea creștină orientală ne acuză cu glas tare că sancționăm prin neutralitatea noastră și prin tăcerea noastră, aceste crime oribile, care se comit chiar lângă porțile noastre" (8).

S'a pregătit atunci o întâlnire între Alexandru al II-lea și Franz Iosif. Țarul care se găsea în Austria pentru o cură (Ems și Iungenheim) fu vizitat de către arhiducele Albrecht și acolo s'au stabilit toate detaliile întâlnirii. Au fost prezenți și miniștrii de externe, Gorceacov și Andrássy. Mergând în aceiași trăsură spre Reichstadt, unde a avut loc întrevederea, Gorceacov a voit să-i citească memoriul pe care-l pregătise, dar Andrássy l-a întrerupt, întrebându-l pe neașteptate: "Prințule, înainte de a-ți da osteneala să-mi citești, dă-mi voie să-ți pun câteva chestiuni care ar lămuri mai repede situația: *vreți să ocupați Constantinopolul?*". Foarte surprins, cancelarul rus i-a răspuns imediat: "*De loc*". Și contele Andrássy se grăbi să completeze: "*Slavă Domnului, căci altfel am fi avut război împreună*". Dar, Andrássy îi propuse anexarea Basarabiei, punându-i o altă întrebare. "*Voiți la momentul oportun, Basarabia?*". "*Desigur*, răspunse Gorceacov, *pentrucă aceasta a fost luată de la noi*." Gorceacov afirma aceasta la 8 Iulie 1876 și istoriografia românească comunistă îl aprobă total (Istoria României, scrisă de o Comisie dirijată de P. Constantinescu-Iași), și nu-l contrazice (Istoria Românilor de C. C. Giurescu).

La Petersburg erau două curente: Gorceacov care se situa pe linia unei înțelegeri cu Austria, alta era a generalului Ignatiev (panslavist), care socotea că se poate trece peste piedicile întâmpinate din partea celorlalte puteri. Intre stăruința panslaviștilor care cereau ca Rusia să se instaleze la Constantinopol imediat și "soluția europeană", Țarul alesese, *de moment*, pe ultima. In privința Constantinopolului, lordul Derby spunea la 11 Septembrie 1876: "Nici o mare putere nu este dornică să-l vadă în stăpânirea alteia, nici un Stat mic n'are puterea să-l păstreze; o ocupare internațională este un expedient "îndoielnic și primejdios" (9).

La Reichstadt s'a ajuns numai la o înțelegere principială. S'au pus două ipoteze. Una era ca Turcia ar fi ieșit victorioasă din război, cealaltă era :ă Turcia ar fi fost învinsă.

In primul caz, semnatarii se angajau să ia măsuri ca războiul să nu devină o luptă de exterminare. In cazul al doilea se prevedeau o seamă de măsuri din care cea mai importantă era ocuparea Bosniei și Herzegovinei de către Austria și neîngăduirea formării unui Stat slav puternic în Balcani (10). *In ceiace ne privește pe noi, se convenea ca Rusia să-și ocupe frontierele sale naturale* (?), *adică Basarabia*. O altă dispoziție importantă era: *Constantinopol, cu o anumită porțiune de teritoriu, va deveni oraș liber*.

Comunicatul cunoscut în toată Europa era. "Cei doi împărați s'au despărțit în cea mai bună înțelegere; ei au hotărît să proclame principiul neintervenției. Numai dacă împrejurările vor cere, se vor angaja convorbiri între Marile puteri creștine". Cercurile românești erau îngrijorate. Ziarul "Românul", încă la 2 și 15 Noiembrie 1875, când isbucnise criza în Balcani, scria că Basarabia ar fi sacrificată. In ziarul "Le Monde" din 10 Ianuarie 1876, se scria, printre altele, că *în schimbul Basarabiei, Rusia ar consimți la independența României, dându-i-se în schimb Dobrogea cu portul Kustendge*. In ziarul "Petersburger Herald "*se vorbea de reluarea Basarabiei, oferindu-ni-se în schimb niște insule din fața portului Giurgiu, care aparțineau însă, României* (!!!).

Sacrificarea Serbiei nu putea fi pe placul generalului Ignatiev. El stăruia să aibă în Slavii din Balcani aliați în vederea ocupării Strâmtorilor, convingerea lui fiind că Țarigradul nu putea deveni oraș liber.

Față de România s'a păstrat cai mai desăvârșit secret asupra acordului de la Reichstadt. Agenții diplomatici români n'au putut afla nimic iar informațiile date de ei, erau eronate. Se dă totuși ca sigur că Ion Brătianu era la curent, cel puțin din destăinuirile presei, dacă nu pe altă cale. In întâlnirea pe care a avut-o la Livadia, în Octombrie 1876, Brătianu a încercat să afle adevarul, dar n'a reușit. *Ceiace e mai grav, e că nu a primit nici o asigurare asupra Basarabiei*.

Cele stabilite în principiu la Livadia, s'au transformat într'o convenție semnată la 4 Aprilie 1877, la București, tot fără nici o asigurare asupra Basarabiei. Zvonul care circula că România va fi împărțită între Rusia și Austria, l-au obligat pe Brătianu să semneze. Când s'a hotărît trecerea Dunării de către armata română pentru a veni în ajutorul Rușilor în dificultate la Plevna, Domnitorul Carol știa că Rusia ne cerea Basarabia și ne oferea în schimb Dobrogea, dar nu avea ce face, din teama că România ar putea deveni teatru de războiu. Mihail Kogălniceanu, care redevenise ministru de externe la 2 Aprilie 1877, cunoștea aceste puncte ale înțelegerii de la Reichstadt, aflate în călătoriile făcute în timpul cât n'a mai fost ministru de externe, cât și în altele făcute după revenirea lui în fruntea acestui minister. In consiliul ținut la Palat la 1 Aprilie 1877, când s'a discutat asupra oportunității încheierei convenției între Rusia și România relativ la trecerea trupelor resești pe teritoriul României, Kogălniceanu *și-a exprimat convingerea că Rusia învingătoare, va lua Basarabia* (11).

Dupa începerea războiului, cercurile oficiale rusești nu mai ascundeau hotărîrea de a lua Basarabia. Alexandru al

Armata română în drum spre front.

II-lea, Gorceacov și Ignatiev, în diverse împrejurări, informaseră pe miniștrii români asupra intențiilor lor. Trupele rusești se aflau pe teritoriul nostru, pe baza unei convenții semnate, secretul nu mai avea rost să fie păstrat. La 23 Iunie 1877, I. Bălăceanu, agentul României la Viena, comunica că Austria sfătuiește pe Români să nu treacă Dunărea. Rusia are de gând să dea României o bucată din Dobrogea, iar în schimb *să reia partea din Barasabia, care a fost unită cu Moldova, prin tratatul de la Paris* (12).

Ion Brătianu s'a sforțat din toate puterile să salveze Basarabia, dar a avut de luptat cu perfidia rusească. La Livadia, chiar de la prima întrevedere, l-a întrebat pe Gorceacov, cancelarul rus, care sunt intențiile Rusiei asupra Basarabiei, și acesta i-a răspuns enigmatic: "Mie nu-mi place să răspund, mie îmi place să fiu ghicit". La o altă întâlnire, a revenit spunându-i lui Gorceacov: "Fiindcă vă place să fiți ghicit, eu cred că v'am ghicit. Am ghicit că Dvoastră aveți intenții rele cu privire la Basarabia". Diplomatul rus a protestat, afirmând că nu se gândește la așa ceva. "*Cum se poate, a spus el. Apoi Basarabia, nu este consacrata prin tratate? Și credeți că nu se vor respecta tratatele?* (13). Diplomatul rus Nelidov, sosit la București în vederea tratativelor pentru convenția militară, atunci când Brătianu i-a cerut să garanteze integritatea teritoriului României, deci să se lege formal că Rusia nu se va atinge de Basarabia, a protestat, declarând *că aceasta e o "ofensă"*. "Dar cum puteți Dvs să credeți că ar exista asemenea intențiuni? Rusia nu are deajuns o Polonie? Ce, credeți că vrea să-și creeze alta? Și, în orice caz, nu pot cere aceasta guvernului meu, deoarece această bănuială este o ofensă". (14). Să mai vorbim de ipocrizia rusească? Spun rusească și nu țaristă, cum vrea să ne covingă istoriografia românească comunistă, că Rușii comuniști ar fi altfel!!! La întrebarea pusă de Ion Bratianu baronului Offenberg, agentul diplocatic rus de la București, acesta i-a răspuns categoric: "Noi să vă luăm Basarabia? Dar nu avem pământ destul"!!! Iar Ignatiev, întrebat tot de Brătianu, *i-a răspuns cu lacrimi în ochi* (!!!) că nu se va întâmpla aceasta. Despre Ignatiev, *Brătianu spune că e singurul om care l-a înșelat în viața lui* (15).

Țarul a ajuns la convingerea că trebuie să adopte teza panslaviștilor, "pentrucă Europa nu vrea să îndeplinească ceiace recunoștea ca just, uman și necesar, sunt decis să acționez singur... Am dreptul să aștept ca să fiu lăsat să acționez singur, dacă nimeni nu vrea să coopereze cu mine", spunea Alexandru al II-lea. Bineînțeles, Rusia găsea "just", "uman" și "necesar" să ocupe Constantinopolul și odata cu el, pe toți cei ce se găseau în calea lui. Ceiace nici una dintre celelalte puteri nu putea admite, în special, Austroungaria. Aceasta încheiase un acord secret cu Anglia, în care se stipula între altele, că Rusia nu poate face achiziții teritoriale pe malul drept al Dunării și nici anexa sau domina România. Acordul de la Reichstadt fusese o ficțiune, fiecare dintre semnatari căutând să-l înșele pe celălalt. Gorceacov a definit acest acord în felul următor: "Noi vom duce greul și vom suporta riscurile, în vreme ce Austroungaria își asigură fără nici o luptă, o posesie, care poate rămâne definitiv în mâinile sale (16).

In vremea aceasta comitetele panslaviste din Moscova, Petersburg, Kiev, etc. se agitau pentru a se lua calea războiului. Bismarck dorea ca Rusia să înceapă războiul cu Turcia. Rezultatul îi era indiferent. Cancelarul german îi dorea pe Ruși încurcați în Orient, pentruca apoi să-i aducă în fața Europei. In plus, el susținea cu tărie interesele Austriei. Alexandru al II-lea a trimis cu misiune specială la Viena, la 27 Septembrie 1876, pe contele Sumarokov. Se cerea lui Franz Iosif ca împreună să impună Sultanului cu forța reformele cerute de Marile puteri, în favoarea răsculaților. Austriei îi propunea să ocupe Bosnia, iar escadrelor Marilor puteri li se propunea să intre în Bosfor, pentru a proteja viața creștinilor!!! Această din ultimă propunere o făcuse Angliei. Contele Andrássy voia însă ca Rusia să facă singura războiul iar Austria să rămână neutră, să nu declare războiu Turciei, dar să ocupe nu numai Bosnia ci și Herzegovina, sub pretextul apărării intereselor proprii.

S'a proiectat o conferință a Marilor puteri la Constantinopol, care, s'a întrunit la începutul lui Decembrie 1876. Anglia a susținut hotărîtă independența și integritatea imperiului turcesc, iar Țarul a dat asigurări că nu avea intenția să ocupe Constantinopolul. Conferința n'a ajuns la nici un rezultat, în special din cauza Rusiei, care prin generalul Ignatiev, făcea totul, pentru a se ajunge la război. Dar, tocmai când avea loc conferința de la Constantinopol, Austria și Rusia au încheiat un tratat secret, însoțit de o convenție militară, la 15 Ianuarie 1877, la Budapesta. Prin această convenție, Rusia consimțea la ocuparea Bosniei și Herzegovinei de către Austria, *iar aceasta la ocuparea Basarabiei de către Rusia*. Ambele țări își promiteau sprijin diplomatic reciproc, în cazul că războiul ar fi dus la desmembrarea imperiului otoman. Se stabilea în cazul unei remanieri teritoriale sau a disoluției imperiului turcesc, neadmiterea creierii în Balcani a unui mare Stat slav. *Constantinopolul, cu o zonă anumită, putea deveni oras liber*. Austria se angaja să păstreze o neutralitate binevoitoare și să împiedice orice intervenție sau mediație colectiva din partea celorlalte puteri. Părțile contractante se angajau ca Austria să nu pătrundă în România, Serbia, Bulgaria și Muntenegru iar Rusia în Bosnia, Herzegovina, Serbia și Muntenegru. *Se prevedea că Rusia putea ocupa Basarabia* iar în cazul că s'ar fi ajuns la disoluția imperiului otoman, hotărîrile asupra aranja-

mentelor teritoriale urmau să fie luate la o Conferinţă a Marilor puteri. Atât Bismarck cât şi Wilhelm s'au arătat bucuroşi de încheierea acestei convenţii. Singur Kronprinţul Frederic Wilhelm făcea rezerve, mai ales asupra aranjamentelor teritoriale şi la retrocedarea Basarabiei.

Solicitată de către Serbia să intre în război, România a declarat că nu poate ieşi din neutralitate. Considerând că declararea războiului de către Serbia şi Muntenegru constituiau o intimidare serioasă pentru imperiul otoman, ministrul de externe, Mihail Kogălniceanu a redactat un memoriu pe care l-a trimis Turciei şi Puterilor garante. Acest memoriu cuprindea şapte revedincari: 1) Recunoaşterea individualităţii Statului român şi numele de România. 2) Admiterea reprezentantului ei în corpul diplomatic. 3) Asimilarea supuşilor români din Turcia situaţiei celorlalţi supuşi străini şi recunoaşterea dreptului de judecată a lor de către agenţii diplomatici români. 4) Inviolabilitatea teritoriului român şi delimitarea insulelor Dunării. 5) Incheierea cu imperiul otoman a unor convenţii comerciale, poştale şi telegrafice, precum şi a unei convenţii de extrădare a răufăcătorilor. 6) Recunoaşterea paşaportului român şi abţinerea consulilor Turciei de a se amesteca în afacerile privind pe Românii din străinătate. 7) Fixarea graniţei între România şi Turcia la gurile Dunării pe talvegul braţului principal al acestui fluviu. Kogălniceanu ameninţa la sfârşitul notei, că în cazul că cererile n'ar fi satisfăcute, România va fi pusă în situaţia de a adopta o atitudine diferită celei de până atunci. Puterile garante au primit nota cu răceală sau ostilitate. Guvernul rus considera nota inoportună. Decazes, ministrul de externe al Franţei, afirma că e inoportun şi primejdios a vorbi acum de acele chestiuni. Englezii (perfidul Albion) considerau că România e împinsă de o ambiţie bolnăvicioasă şi nutrind în taină proiecte contra Turciei şi Austroungariei. Insfârşit, Turcii, cărora li se cerea un răspuns, au declarat că demersul e nepotrivit, pretextând că nu se pot ocupa de el, până la sfarşitul războiului cu Serbia şi Muntenegru. Nemaifăcând parte din guvern M. Kogălniceanu, N. Ionescu noul ministru de externe, mult mai puţin îndrăzneţ decât predecesorul său, a ales calea neutralităţii. In Iulie-Septembrie, Sârbii au suferit înfrângeri serioase, creind nelinişte în România şi întărind agitaţiile panslaviste ale Rusiei. Sub pretextul manevrelor de toamnă, România a concentrat cele patru divizii ale sale. La începutul lui Septembrie, un consiliu rusesc ţinut la Livadia, a ajuns la concluzia că războiul e inevitabil. La 26 Septembrie o delegaţie guvernamentală, în cap cu primul ministru Brătianu a mers la Livadia, spre a stabili cu Rusia o înţelegere relativă la eventuala trecere a trupelor ruse pe teritoriul României. In principiu, delegaţia română a acceptat trecerea trupelor ruse, pe baza unei convenţii ce trebuia elaborată şi semnată. La 4 Octombrie, consiliul rus de la Livadia a ajuns la concluzia că înainte de trecerea frontierei, trebuia încheiată o convenţie cu România.

In Serbia, trupele turceşti înaintau. Ameninţând cu războiul, Rusia a silit Poarta să semneze la 21 Octombrie, un armistiţiu. România a prelungit concentrarea diviziilor sale şi Adunarea a votat credite pentru acoperirea cheltuielilor, creind opt regimente de dorobanţi, noi. Se iveau însă dificultăţi în cumpărarea de armament în Germania, deoarece Austria nu permitea trecerea pe teritoriul ei. La conferinţa de la Constantinopol a Marilor puteri, ministrul de externe a trimis un delegat cu misiune specială, dar Conferinţa a refuzat să ia în discuţie cererile României. O nouă constituţie otomană, care prevedea între altele, dreptul Sultanului de a investi pe şefii provinciilor privilegiate, a provocat la Bucureşti o adevărată furtună. S'a format astfel un curent războinic, favorabil unei colaborări cu Rusia. In guvern însă, s'au provocat desbinări. D. A. Sturdza, contra colaborării cu Rusia, a demisionat la 5 Ianuarie 1877. In noaptea de 5/6 Ianuarie 1877, la o întrunire a deputaţilor şi senatorilor majorităţii parlamentare, aleşii naţiunii s'au pronunţat pentru încheierea convenţiei cu Rusia. D. A. Sturza, reintrat în guvern, a cerut reduceri mari în bugetele ministerelor, în special la acela al Ministerului de războiu. Guvernul refuzând reducerile, D. A. Sturdza demisionează din nou la 21 Februarie 1877. Guvernul înfiinţează doua regimente noi de artilerie. Dar demisia lui Sturdza a provocat o recrudescenţă a atacurilor partizanilor neutralităţii, care erau convinşi că interesele României ar fi mai bine salvgardate printr'o neutralitate garantată de Marile puteri. Insuşi ministrul de externe N. Ionescu publica sub numele lui Frédéric Damé, o broşură susţinând neutralitatea. Conservatorii prin ziarul "Timpul" al cărui redactor era Titu Maiorescu, duceau o campanie contra Ruşilor.

Asigurată de neutralitatea Austroungariei prin convenţia de la Budapesta, Rusia a hotărît să înceapă războiul. La 31 Martie, România a declarat mobilizarea. N. Ionescu, ministrul de externe, protivnic semnării convenţiei cu Rusia, a demisionat. Un consiliu la care au luat parte şi foştii primminiştri, s'a pronunţat pentru o convenţie de liberă trecere a trupelor ruseşti pe teritoriul României, *dar fără cooperare militară*. M. Kogălniceanu s'a pronunţat pentru trecerea şi aprovizionarea armatelor ruse, dar contra unei cooperări militare. In cazul că Turcia ar fi încercat să ocupe România, Kogalniceanu se declara favorabil unei alianţe cu Rusia sau cu oricare altă ţară. Ca o consecinţă a aprobării convenţiei, Kogălniceanu revine în fruntea Ministerului de externe. La 4 Aprilie s'a semnat la Bucureşti convenţia ruso-română. Din partea României semna Mihail Kogălniceanu, iar din partea Rusiei, baronul Stuart. Prin această convenţie se permitea trecerea armatelor ruse pe teritoriul României, acordându-i-se tratamentul rezervat armatelor prietene. Cheltuielile de transport şi celelalte necesităţi trebuiau să fie acoporite de guvernul rus. Rusia se obliga să menţină şi să facă respectate drepturile politice ale Statului român, astfel cum rezultă din legile interioare şi tratatele existente, *precum şi a menţine şi apăra integritatea actuală a Romaniei*.

Se anexa o convenţie specială, din 26 articole. Printre altele se prevedea că pe lângă autorităţile militare să figureze comisari speciali români, care să facă legătura cu autorităţile locale româneşti. Pe lângă comandantul şef al armatei ruse, trebuia să fie un comisar general român. Aprovizionarea armatei ruse trebuia să se facă de către autorităţile româneşti, la preţurile convenite. Transporturile ruse pe c. f. r. trebuiau să se facă cu 40 % reducere din tariful ordinar. *Trupele ruse nu vor trece, nici nu vor staţiona în Bucureşti*. Plăţile vor fi făcute de Statul rus pe baza unităţii monetare române sau franceze, în numerar sau în bonuri plătibile în termen de două luni de la emitere. Armata rusă putea să importe sau să tranziteze toate articolele necesare, fără a plăti vamă.

După cum se vede, Mihail Kogălniceanu gândise bine toate punctele convenţiei. Totul era perfect într'o convenţie încheiată cu oricare alt Stat civilizat, dar nu cu Rusia. *Punctul principal, respectarea integrităţii României, în mod normal însemna asigurarea Basarabiei*. Dar Ruşii aveau pregătită o arguţie juridică lipsită de orice fundament, că Basarabia fusese cedată după războiul Crimeei *Moldovei* şi nu *României*, ori prin convenţie, *Ruşii se obligau să respecte integritatea României, şi nu a Moldovei*. Arguţia e nu numai falsă, ci deadreptul stupidă. Un alt punct important al convenţiei era interzicerea trecerii şi staţionării trupelor ruse în Bucureşti, celace denotă că Mihail Kogălniceanu avea un robust instinct de conservare şi nu se asemăna ieruncilor lui Dimitrie Cantemir.

La 6 Aprilie a apărut decretul de mobilizare a armatei. La 14 Aprilie Rusia a declarat războiu Turciei. Trupele de cavalerie au trecut frontiera României şi în seara zilei următoare au trecut Siretul la Barboşi. Adunarea de la Bucureşti a aprobat convenţia cu 69 voturi favorabile şi 25 protivnice. Turcii, cu vasele lor de război au atacat Brăila, Calafatul, Bechetul, Olteniţa şi Călăraşii. La 26 Aprilie mobilizarea armatei era terminată, ajungându-se la 58.700 de ostaşi, cu 190 de tunuri. La 26 Aprilie, artileria română a răspuns la Calafat celei turceşti, bombardând Vidinul. *In acel moment se ajunsese la o stare de razboiu de fapt.* La 29 Aprilie un grup de deputaţi sprijiniţi de un partizan al lui Kogălniceanu, a propus Adunării o moţiune, prin care se cerea ruperea legăturilor de dependenţă faţă de Turcia şi proclamarea stării de războiu. S'au votat mai multe moţiuni, printre care ultima, aprobată de 58 de deputaţi cu 29 în contra şi 5 abţineri, proclama starea de război cu Turcia şi recomanda guvernului să activeze în aşa fel ca la terminarea războiului să se recunoască independenţa României. Se deschidea de fapt calea proclamării independenţei *dar se lăsase guvernului, să hotărască alegerea momentului oportun*. Mihail Kogălniceanu fusese pentru amânarea hotăririi, pentru a vedea care e atitudinea Marilor puteri. In fond el considera moţiunile votate de Adunare şi Senat ca o declaraţie de independenţă. La 9 Mai, ca răspuns la o interpelare a lui N. Fleva, Kogalniceanu răspundea: "*Moţiunile votate au recunoscut că suntem în stare de resbel, au recunoscut că suntem deslegaţi de legăturile noastre cu Inalta Partă, prin urmare suntem independenţi, suntem naţiune de sine stătătoare*". Prin urmare Kogălniceanu afirma că aleşii naţiunii, deci poporul, au *votat independenţa în şedinţa de la 29 Aprilie dar că guvernul, din motive de prudenţă, nu a proclamat-o încă*. Şi la 9, Adunarea a votat următoarea moţiune: "Camera mulţumită de explicările guvernului asupra urmarilor ce a dat votul de la 29 Aprilie, *ia act că rezbelul între România şi Turcia, că ruperea legăturilor noastre cu Poarta şi independenţa absolută a României au primit consfinţirea lor oficială*. Şi comptând pe dreptatea Puterilor garante, trece la ordinea zilei. "Au votat moţiunea 79 de deputaţi şi s'au abţinut doi. In acelaşi zi, Senatul a votat o moţiune asemănătoare.

(*Urmează pag. 6.*)

1877-1977

(Viene de la pág. 1.)

el mando del Bogdan Voevoda, que fundó el Principado de Moldavia.

El tercer grupo ocupaba las tierras situadas al sur de los Cárpatos hasta el Danubio, frontera natural con el imperio romano del este, el Bizancio de entonces.

Este grupo tuvo su forma estatal propia por la emigración de los rumanos perseguidos por los húngaros en la provincia transilvana de Fagares, hacia el sur de los Cárpatos, bajo el mando del príncipe Radu Negru, en el año 1290.

Los tres grupos ocupaban el territorio de la antigua Dacia, y en la historia contemporánea están nombrados válacos, lo que deriva de la denominación eslava de los rumanos —Vlahi—. Todos tenían las características de su origen romano y hablaban el idioma rumano, unitario para todos.

Al mismo tiempo, con la formación de los Principados de Moldavia y Valachia, surgía para ellos y para Europa el peligro otomano.

Conquistando el imperio bizantino de Asia y de Europa, y sometiendo por la fuerza a los países balcánicos de Bulgaria y Servia, los turcos llegaron al Danubio y a las puertas de la Europa central.

Desde el principio los países rumanos formaron un duro obstáculo para la expansión turca en Europa, y las victorias fulminantes de los príncipes Mircea el Viejo, Vlad el Empalador, Miguel el Valiente, de Valachia, como las de Esteban el Grande, Petru Rares, Juan Voivoda el Terrible, de Moldavia, crearon siglos de luchas y vasallaje, disminuyendo la fuerza agresiva otomana.

Por estos motivos, los turcos, conociendo el espíritu indomable rumano, prefirieron ponerse siempre de acuerdo con ellos, acordándose el vasallaje con pago de tributo, evitando transformarlos en bajalatos.

Los rumanos, igual; cuando sentían que las cosas no podrían salirles bien, aceptaban la condición de vasallos, y así llegaron hasta 1859, fecha en la cual el príncipe moldavo Alejandro Ion Cuza, por una hábil maniobra política, consiguió, con el apoyo moral de Napoleón III, la unificación de los dos Principados de Moldavia y Valachia, y hasta 1877, cuando el nuevo Reino de Rumanía bajo el cetro del rey Carol I de Hohenzollern, logró la independencia de la soberanía turca.

1877 constituye una fecha trascendental en la historia de nuestro pueblo.

Los soldados rumanos, dignos de sus antepasados guerreros, supieron, por su heroísmo y sacrificios, conquistar con las fortalezas turcas de Grivitza, Rahova y Plevna, la libertad de su país, ayudando al vecino búlgaro, que lo consiguió también.

Los mausoleos que los búlgaros levantaron para los miles de soldados rumanos caídos en Plevna y Rahova atestiguarán para siempre la gesta rumana.

Al mismo tiempo conocieron, una vez más, la perfidia de los rusos, los cuales al pasar por sus tierras se habían obligado, por un tratado firmado, a respetar la integridad territorial rumana, más aún cuando las tropas rumanas, llegadas en su ayuda como aliados, les salvó de un desastre total en Bulgaria, y por primera vez se dieron cuenta de la falta de honradez y de visión política de los países europeos del oeste, que no supieron frenar la rapidez del imperialismo ruso.

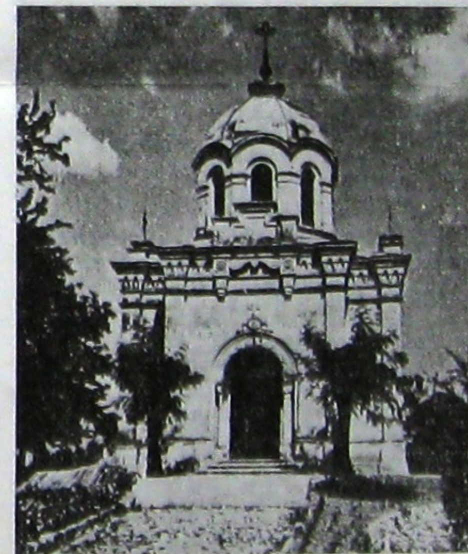
En las negociaciones de paz de San Stefano, los rusos no aceptaron la asistencia de los rumanos vencedores (como lo confirma el hecho de que el vencido comandante en jefe Osman Pascha se había entregado a los rumanos y no a los rusos), lo que les permitió obtener por parte del sultán la cesión de la tierra rumana del sur de Besarabia, cuya integridad habían garantizado, obteniendo "a cambio" para los rumanos la retrocesión de la tierra de Mircea el Viejo, la Dobroudja, hasta el borde del mar Negro.

En el Congreso convocado por Bismarck en Berlín "las grandes potencias" no hicieron más que confirmar los arreglos de San Stefano con la misma ligereza con que en la Conferencia de Paz de 1945, en Postdam, confirmaron los convenios de Yalta, por los cuales quedó entregada a la "influencia soviética" toda la Europa del este.

La brillantez de los festejos de este primer centenario de la independencia de Rumania depende de cómo los europeos convocados en el II Congreso de Paz en Belgrado y los aliados sepan vetar al imperialismo ruso desatado por Brejnev y agradecer, por fin, al pueblo rumano tantos siglos de luchas y sacrificios en defensa de Europa.

Mausoleul Soldaţilor Români căzuţi la Plevna.

Mausoleul Soldaţilor Români căzuţi la Griviţa.

Prin urmare a fost votată o moţiune la 29 Aprilie şi o alta la 9 Mai. Cea de la 9 Mai spune că Adunarea e mulţumită de explicările guvernului asupra urmărilor ce a dat votului de la 29 Aprilie, *ia act* de ruperea legăturilor cu Poarta şi independenţa a primit consacrarea oficială. Independenţa a fost proclamată oficial a doua zi, zece Mai, dată ce, evident, coincidea cu data venirii Prinţului Carol în Ţara. Guvernul (Executivul), era absolut liber să proclame independenţa la 9, la 10 sau la 11 Mai. adică la o dată pe care ar fi socotit-o cea mai potrivită împrejurărilor. *Adunarea a votat Independenţa de două ori, prima oară la 29 Aprilie, când îi lăsa, în mod expres, Guvernului latitudinea de a alege momentul oportun pentru a o proclama şi a doua la 9 Mai când nu face altceva decât să ratifice hotărîrea de la 29 Aprilie.* De data aceasta nu-i mai dă în mod expres Guvernului latitudinea alegerii momentului, dar acesta este implicit: Adunările, Legislativul deci, votează, dar Executivul este cel ce pune în practică, adică guvernul. După votul uneia sau amândoror. Adunari, Guvernul, Executivul, execută sau nu, celace poate duce apoi la un vot de blam din partea Adunărilor sau contrariul, disolvarea Adunărilor şi noi alegeri. In rezumat, Adunările, Camera şi Senatul au votat independenţa la 29 Aprilie, au ratificat-o la 9 Mai şi Guvernul, deci Executivul a proclamat-o la 10 Mai, deci o procedură perfect legală.

Toţi istoricii români au acceptat ca dată a independenţei României, data proclamării ei oficiale, 10 Mai. Comuniştii români au declarat şi serbează 9 Mai ca dată a independenţei. Iată ce spune istoriografia comunistă: "Istoricii *burghezi*, între care D. A. Sturdza, Titu Maiorescu şi *N. Iorga*, adulând dinastia şi desconsiderând voturile Corpurilor legiuitoare, au legat în mod tendenţios proclamarea independenţei României ziua de 10 Mai 1877, ziua de aniversare festivă a sosirii în Bucureşti a lui Carol I, pentru a face să se creadă că independenţa se datora acestuia. In realitate, aşa cum s'a arătat, independenţa a fost declarată cu o zi înainte, la 9 Mai, de către Corpurile legiuitoare, *sprijinite de popor*, singurele în drept să ia o hotărîre de o importanţă aşa de mare" ("Istoria României", vol. IV, p. 605). Deci şi istoricii *burghezi* au considerat 10 Mai, ca dată a independenţei. Cititorii vor fi desigur surprinşi văzând cum comuniştii îl tratează cu acelaş dispreţ şi pe Nicolae Iorga. Se ştie că atât RPR-ul cât şi RSR-ul au tămâiat şi continuă să tămâieze pe Iorga. S'ar fi putut crede că această considerare se datora dimensiunilor gigantice ale istoricului român. După cum se vede, motivele acestei tămâieri, sunt cu totul de alt ordin. Argumentaţia e falsă, mai ales dacă ne gândim cu cât dispreţ vorbeşte istoriografia comunistă de Corpurile legiuitoare, de deputaţii şi senatorii din acele vremuri, adică de reprezentanţii poporului, de popor, "singurele în drept să ia o hotătarîre de o importanţă aşa de mare" ("Istoria României"). In Istoria amintită, de zeci, de sute de ori, deputaţii şi senatorii acelor vremuri sunt insultaţi, "burghezii, burghezo-moşierii", fiind termenii cei mai puţin duri.

Mihail Kogălniceanu a anunţat proclamarea independenţei, Marilor puteri, printr'o notă, prezentată de agenţii diplomatici. Nota era prezentată în numele guvernului, cum era normal, ca o decizie a guvernului, cum tot normal era, şi nu în numele Corpurilor legiuitoare sau poporului, cum ar fi fost anormal. S'a întâmpinat o ostilitate generală. Turcii ne-au învinuit de rebeliune şi au declarat că-şi păstreaza drepturile intacte asupra Ţării noastre. *Anglia cerea puterilor europene să ia măsuri energice de pedepsire.* Decazes, ministrul de externe francez, a evitat să primească personal nota prezentată de agentul diplomatic român. Germania a declarat că problema independenţei României nu putea fi rezolvată decât la încheierea păcii. Austria, deasemeni, a adoptat o atitudine rezervată. Rusia a declarat că priveşte proclamarea independenţei ca un fapt împlinit, *de facto*, dar nu *de jure*.

Armata română s'a pus pe picior de războiu, într'un timp scurt. La 3 Mai s'a votat un credit de 10.000.000 de lei peentru armată. Până la sfârşitul anului s'au mai votat credite de încă 15.000.000 de lei. La 11 Mai s'a hotărît anularea "dării către Poartă de 914.000 de lei şi înscrierea acestei sume în bugetul Ministerului de războiu, iar la 10 Iunie s'a votat legea biletelor ipotecare. Bineînţeles că aceiaşi istoriografie comunistă scoate în evidenţă ajutorul dat de Rusia, un împrumut de 4.000.000 de lei, din care a depus la 20 Aprilie 1.000.000 de lei. Dar acest "ajutor" era un avans asupra cheltuielilor pe care Rusia avea să le facă în Ţara noastră. La începutul războiului, prin mobilizări, efectivul armatei a ajuns la circa 100.000 de oameni cu 190 de tunuri, din care 150 erau Krupp. Situaţia armamentului infanteristic era slab, abia 25.000 de puşti Peabody. "Ieşirea din această situaţie dificilă-ne spune istoria citată, la pag. 609, a fost posibilă datorită ajutorului Rusiei. La sfârşitul lunii Aprilie, guvernul rus a trimis României 25.000 de puşti Krnka, 3.600.000 de cartuşe, 20 de tunuri de asediu, 12 mortiere, 9410 proiectile şi 4 vagoane de praf de puşcă. Vorbind de puştile Peabody, comisia ne spune ca erau proaste, uită însă să ne spună cum erau puştile Krnka. S'au făcut comenzi de armament şi muniţii la firmele particulare din Anglia, Franţa, Belgia şi Germania, dar deşi Statul român plătise comenzile, ele nu ajuns la destinaţie, din cauza opunerii Austriei. S'au făcut apeluri la populaţie pentru cumpărarea de arme şi aceasta a răspuns cu entusiasm. In total s'au adunat 1.639.798,25 lei, dintre care 1.212.611,50 lei fuseseră special dăruiţi pentru cumpărare de armament. Cu această sumă se puteau cumpăra circa 50.000 de puşti, *desigur noi*. Concluzia că cele 25.000 de puşti Krnka date de ruşi, *desigur vechi*, nu reprezentau mare lucru, circa 600.000 de lei. Serviciul sanitar organizat de generalul Davila, a fost, în general bine organizat. Comitete de Doamne (desigur burgheze) au organizat spitale, ambulanţe, au strâns bani, lenjerie, scame, etc. Deficientă a fost aprovizionarea. La începerea războiului, armata română nu avea intendenţă. Este indiscutabil că soldaţii români au suferit, mâncând pesmeţi uscaţi, boabe de porumb, pâine stricată şi brânză cu viermi. O spune aceasta Istoria citată (pp. 611-12) şi cele spuse sunt confirmate de un martor ocular, Ştefan Georgescu-Sergent (Memorii din timpul războiului pentru independenţă 1877-78, Bucureşti 1891), pe care Istoria României îl citează la p. 618 şi la bibliografie, bineînţeles în părţile care le convin. Dar, Istoria, citată fără nici o îndoială din simpatie faţă de Rusia (deşi ţaristă), spune la p. 612: "Uneori, când unităţile se vedeau lăsate cu totul în părăsire, se adresau intendenţei ruse şi primeau alimente de acolo". Ştefan Georgescu Sergent, repetăm, citat de comisie, a stat pe front de la început până aproape de cucerirea Plevnei. Ne vorbeşte de brânza cu viermi (brânză vie cum o numeau soldaţii) şi de pesmeţii uscaţi tari ca fierul, dar nu a auzit că ar fi venit ca ajutor o singura "hleba" de la intendenţa rusească. Şi Georgescu-Sergent era artilerist deci în poziţii unde normal, intendenţa ruseasca putea ajunge mai cu uşurinţă. S'ar putea spune că martorul ocular, deci Ştefan Georgescu-Sergent, a fost în locuri unde n'a ajuns "ajutorul" rusesc, n'a avut deci noroc să mănânce o hleba rusească, dar că în alte

Basorelief depe soclul statuii lui C. A. Rosetti.

locuri, minumea s'a întâmplat. Dar Istoria citată, acolo unde afirmă că intendenţa rusească a ajutat pe români, adică la p. 612, nu indică sursa informaţiei sale la subsol, nici măcar cu uşoara referinţă la "Documente de război", sursă dificil de controlat. Dar despre "omenia" ca să nu vorbim de camaraderia rusească, se însărcinează tot Ştefan Georgescu-Sergent să ne vorbească. Un convoi de care cu boi care transporta răniţi *români*, a aşteptat ore întregi în frig şi ploaie, pentrucă pe podul de peste Dunăre, trecea un convoi, al intendenţei *ruse*. Evident, comisiei prezidată de Constantinescu-Iaşi nu-i convine să citeze şi aceste rânduri din cartea martorului ocular, Ştefan Georgescu-Sergent.

Dar războiul nostru de independenţă a fost primit cu entusiasm în Ardeal şi Bucovina. In Ardeal s'au constituit comitete de Doamne, tot burgheze, care au strâns bani, lenjerie, medicamente, etc. şi au venit şi voluntari cari nu s'au oprit în Oltenia, ei au luptat la Plevna. Printre ei e căpitanul Moise Grozea. Din Bucavina a venit un grup de tineri care a mers aproape tot drumul pe jos până în Oltenia, dar deacolo au fost nevoiţi să se întoarcă, din cauza presiunilor austriace. Presiunilor Budapestei, guvernul român le-a resistat şi voluntarii au luptat la Plevna. Populaţia a oferit în afară de bani, alimente şi îmbrăcăminte. Ofrandele înregistrate de guvern au fost: 376.900 litri (?) de porumb, 125.000 litri (?) de orz, 252.600 kg. de fasole şi legume uscate, 91.438 pâini, 47.244 kg. de brânză, 2332 de cojoace, 2992 flanele, 2.554 kg. de scamă. In total oceste ofrande înglobează 9.247.055 lei.

După mobilizare, cele patru divizii româneşti, s'au desfăşurat pentru a acoperi Dunărea de la Turnu Severin la Călăraşi, cu misiunea de a împiedica invadarea teritoriului de către Turci, protejând astfel înaintarea Ruşilor spre Dunare, diviziile I-a şi a II-a în Oltenia, diviziile III-a şi a IV-a în Muntenia. Peste câteva săptămâni, diviziile III şi IV, au trecut şi ele în Oltenia. Trecerea principală a Dunării de către Ruşi s'a făcut la Zimnicea, în noaptea de 15 Iunie, bateriile româneşti instalate pe malul Dunării, ţinând poziţiile turceşti sub un bombardament continuu de la 14 la 16 Iunie, pentru a împiedica pe Turci să trimită ajutoare la punctul de trecere. După trecerea Dunării, armata principală rusă a cucerit Târnova şi trecătoarea Şipca la 7 Iulie, iar la 14 Iulie avangarda a ajuns la Stara-Zagora, dincolo de Balcani. "Nefiind susţinută la timp de alte unităţi, iar Turcii aducând forţe împătrite — spune comisia —, detaşamentul generalului Gurko a fost nevoit să se retragă pe crestele Balcanilor. Aici unităţile ruse "au rezistat eroic" în faţa armatei otomane, nepermiţându-le să reocupe trecătoarea Şipca (p. 615). La 4 Iulie, corpul IX de armată a intrat în Nicopole. In lupta pentru cucerirea acestui oraş, a contribuit şi artileria română, instalată la Islaz, Flămânda şi Turnu Măgurele. Două regimente de infanterie românească de pe malul stâng al Dunării, au ţinut sub foc continuu trupele turceşti. Ambulanţa română a transportat apoi la spitalul din Piatra Olt pe răniţii ruşi de la Nicopole. După cucerirea Nicopolei, generalul Krüdner a trimis o brigadă să ocupe Plevna. Atacul dat la 8 Iulie, a fost *impetuos*, ne spune comisia, dar Ruşii au fost siliţi să se retragă. La 18 Iulie Ruşii au dat o nouă bătălie, dar şi de data aceasta au fost respinşi. Cu două zile înainte de darea primei bătălii, Krüdner a cerut comandantului diviziei a IV-a române, generalul Manu, să ia în primire cetatea Nicopolei şi pe cei 7000 prizonieri turci, pentru ca astfel el, să poată ataca Plevna cu toate trupele de care dispunea, dar Manu a refuzat, întrucât nu era utorizat de comandamentul armatei române. In faţa acestui refuz, comandantul suprem al armatei ruse a rugat pe cel al armatei române să ordone trecerea trupelor româneşti peste Dunăre, dar acesta a refuzat, motivând că nu există încă "o învoială specială pentru cooperarea armatelor rusă şi română". Ghilemelele aparţin comisiei. Tot aceasta spune că între prima şi a doua bătălie rusească, Osman paşa a avut timpul să ridice "puternice fortificaţii de apărare în jurul Plevnei". N'o spune, dar comisia lasă să se înţeleagă că dacă generalul Manu ar fi trecut Dunărea la prima cerere, Krüdner ar fi putut ocupa Plevna, care în acel moment nu era fortificată. Punând între ghilimele lipsa unei învoieli speciale, comisia blamează hotărîrea comandamentului român. Ori această hotărîre era nu numai logică ci şi răspunsul demn al Românilor, a căror cooperare fusese refuzată de către ruşi în tratativele duse la sfârşitul lunii Aprilie. In acele tratative, guvernul român îşi oferise colaborarea militară în sudul Dunării, cu condiţia ca armata română să-şi aibă o bază de operaţii proprie şi o linie de comunicaţii deosebită de a ruşilor. In cursul lunii Mai, cu ocazia vizitelor facute de Ţar şi de Marele Duce Nicolae, şi apoi cu ocazia vizitelor Domnitorului Carol şi miniştrilor români la Ploeşti unde era comandamantul armatei ruse, s'o desbătut ideia colaborării militare peste Dunăre, dar nu s'a ajuns la nici o hotărîre concretă. "Ţarul şi Gorceacov, spune comisia, exprimând interesele claselor dominante din Rusia ţaristă, au refuzat în principiu colaborarea, menţionând că, eventual, ea ar putea avea loc numai cu condiţia abosiută a unităţii comandamentului superior, care ar rămâne în mâinile generalului şef al armatei imperiale, clauză care n'a fost acceptată" (p. 616). Dar care erau "interesale claselor dominante din Rusia"? Comisia evită să precizeze. Şi nu sunt greu de ghicit. Ruşii refuzaseră colaborarea şi din făloşenie, dar, în special din cauza planurilor pe care le aveau în celace ne priveşte. Şi planurile acestea erau teribile. Ocuparea Basarabiei era secundară. Dealtfel acesta era un punct câştigat. Puterile europene le cedaseră Basarabia cu uşurinţă, atât la Reichstadt cât şi în acordul secret de la Budapesta. Bismarck le-o oferise încă din 1875. Dar ei voiau Constantinopolul. In această problemă a Constantinopolului, lordul Derby spunea în Septembrie 1876: "Nici o mare putere nu este dornică să-l vadă în stăpânirea alteia, nici un Stat mic n'are puterea să-l păstreze; o ocupare internaţională este un expedient îndoielnic şi primejdios". După cum se vede, lordul Derby nu se gândise la soluţia "Constantinopolul, oraş liber". E drept că între soluţia "Constantinopolul oraş ocupat de forţe internaţionale" pe care-o citează lordul Derby, soluţie pe care o consideră "expedient îndoielnic şi primejdios" şi soluţia "Constantinopolul oraş liber", la prima vedere pare că nu ar fi mare deosebire. Şi totuşi deosebirea este enormă. A ataca un oraş ocupat de trupe internaţionale, însemnează a intra automat în războiu cu toate puterile ce au acolo trupe de ocupaţie. A ataca şi ocupa un oraş liber, chestiunea e mai facilă. Mai ales că în faţa acestui Constantinopol, oraş liber, ar fi fost prietenii de totdeauna ai Ruşilor, Bulgarii, slavi ca şi ei. Şi această soluţie, Constantinopolul oraş liber, au reuşit s'o insereze şi în acordul dela Reichstadt şi în acordul secret de la Budapesta. Dar panslaviştii nu se încurcau în aceste socoteli mărunte: ei voiau ocuparea Constantinopolului imediat, considerând că războiul va fi o plimbare facilă până la Strâmtori. Şi politica oficială, adică a Ţarului şi a lui Gorceacov, îngloba în fiecare zi mai mult punctele panslaviştilor. Ori, în acest caz, o colaborare militară cu Românii ar fi însemnat obligaţii de natura morală. Oricât de mercantilistă ar fi fost mentalitatea puterilor occidentale, ocuparea României, după ce i-ai acceptat colaborarea pe câmpurile de bătaie, după ce soldaţii români şi-ar fi vărsat sângele alături de soldaţii ruşi, ar fi fost de natură să sguduie conştiinţele occidentale si să se ia o atitudine hotărîtă. E celace ruşii voiau să evite. Pentru luarea Basarabiei găsiseră o arguţie juridică stupidă, pentru ocuparea întregei Românii după ce ar fi luat parte la razboi, s'ar fi necesitat arguţii de altă natură, pe care ruşii nu le aveau la dispoziţie. Deci colaborarea militară a Românilor ar fi însemnat o ghiulea legată de piciorul ruşilor.

După rezultatul desastruos al celei de a II-a bătălii din faţa Plevnei, temându-se mai ales de trecerea de la defensivă la ofensivă a lui Osman paşa, celace ar fi putut însemna aruncarea forţelor ruseşti în Dunăre, ruşii sunt puşi în grea situaţie. Deaceia, la 19 Iulie, marele duce Nicolae a cerut "insistent", spune comisia, cooperarea armatei române peste Dunăre. Comisia utiluzează cuvântul "insistent", când cel adevărat ar fi fost "disperat". Căci cererea s'a făcut printr'o telegramă şi telegramă însemnează grabă. Putea ducele Nicolae dacă nu s'ar fi simţit la grea strâmtoare în loc să ajungă la "Strâmtori", să utilizeze alt mijloc mai puţin grabnic. Comisia nu vorbeşte sau mai bine zis evită să vorbească, ca şi cum această telegramă nu ar fi existat. Şi ea a existat. Textul ei îl găsim în altă lucrare reşeristă, şi anume în "Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi" de C. C. Giurescu, la pagina 570: "Prinţului Carol al României, la locul unde se găseşte cartierul general român. Turcii, îngrămădind cele mai mari mase la Plevna, ne copleşesc (nous abiment). Rog a face fuziune, demonstraţie şi, dacă e posibil, trecerea Dunării pe câre tu doreşti s'o faci. Intre Jiu şi Corabia această demonstraţie e indispensabilă pentru a facilita mişcările mele. Nicolae". Această demonstraţie între Jiu şi Corabia era mai degrabă teama de a nu fi atacat din spate şi flanc de trupele turceşti din cetatea Vidinului, cetate întărită, care dealtfel a fost cucerita de trupele române după căderea Plevnei. Iată cauzele şi iată "insistenţa". La 16 August a avut loc o întâlnire între Prinţul Carol şi marele dulce Nicolae. "S'au stabilit cu această ocazie — spune comisia — detaliile cooperării militare şi s'a convenit ca armatele ruse şi române dirijate împotriva Plevnei, să fie puse *formal* sub comanda lui Carol, secundat de generalul rus Zotov ca şef de Stat major şi de generalul român Al. Cernat (p. 618). Se observă cum comisia vrea să minimizeze poziţia Prinţului Carol. *Formal*, spun ei, dar chiar acest "formal" admis de ruşi, arată situaţia disperată în care se găseau. Şi comisia, la aceiaşi pagină, mai spune: "Carol punea condiţii fiind călăuzit nu atât de interesele României, cât de o emfază prusacă nejustificată de mândria rasei lui". Aceste fraze sunt scrise de Români? Dar Carol I era în acel moment Domnitorul României şi mândria lui exprima mândria *românească*. Comisia spune că era nejustificată, dar Carol era de altă părere. El spunea că oricât de mulţi generali ruşi pot intra sub comanda unui Domnitor al României, dar un Domnitor român nu poate intra sub comanda unui mare duce rus. Deci Carol I vorbea de un Domnitor *român* şi nu de unul prusac. Dar oricum ar fi fost, oricât de nejustificată ar fi fost mândria Domnitorului, făloşenia rusească, la grea încercare, a fost nevoită să cedeze, să se încovoale.

Trupele române au ajuns deci la Plevna. Cuprindeau circa 38.000 de oameni, cu 108 tunuri. Armata română era sub comanda generalului Cernat, iar Prinţul Carol comanda trupele ruso-române, *efectiv*, nu *formal* cum spune Istoria României alcătuită de comisia dirijată de P. Constantinescu-Iaşi. La Plevna, trupele române au luat poziţie în faţa puternicelor redute Griviţa şi Ienik-Bair. Pentru a se apropia cât mai mult de redutele turceşti, regimentul 13 Dorobanţi a dat un prim atac la 27 August, scoţând pe Turci din redanul care proteja reduta Griviţa. Pentru ziua de 30 August, comandamentul aliat a hotărît o noua ofensivă care a intrat în istorie cu numele de "a treia bătălie de la Plevna". Armata turcească de la Plevna era apărată de 14 redute puternic fortificate. Principala redută era Griviţa, care era considerată cheia Plevnei, deoarece căderea Griviţei, ar fi sdruncinat tot sistemul de apărare turcesc. Redutele erau legate între ele prin şanţuri adânci şi largi. La atacul de la 30 August, trupele române aveau misiunea să ocupe reduta Griviţa. Se credea

că era numai una, dar, erau două, Griviţa numărul 1 şi Griviţa numărul 2. La 30 August deci, la orele 15, a început atacul cu patru batalioane din divizia III-a şi 4 din divizia a IV-a. Se credea că până la redută sunt 400 m. dar după ce s'au pascurs 1000 m. s'a ajuns la o vale abruptă şi largă de vreo 500 m. Reduta era pe malul celălalt al văii. Turcii au deschis un foc nimicitor. Pierderile româneşti au fost mari şi soldaţii au numit această vale, "Valea Plângerii", sau "Valea Sângelui". In apropierea redutei a căzut maiorul Şonţu, in fruntea batalionului său. Din urmă venea căpitanul Valter Mărăcineanu care, a luat sub comanda lui şi oamenii lui Şonţu, îmbărbătându-i. Dar la 20 m. de redută a căzut şi căpitanul Mărăcineanu. Aceste două nume, Şonţu şi Valter Mărăcineanu eu devenit legendare, din exemplul lor de eroism adăpându-se generaţiile dintre 1877 şi 1916. Şi nici mai târziu, între cele doua războaie mondiale, aceste două nume n'au fost uitate. Decimate, batalioanele diviziei a III-a, au fost nevoite să se retragă. Divizia III-a atacase reduta Grivita numarul 2, dar la aceiaşi oră divizia a IV-a atacase reduta Griviţa numărul 1 cea mai importantă. Coloana de atac era compusă de batalionul 2 Vânători şi din câte un batalion din regimentele 14 şi 16 Dorobanţi şi 5 de Linie. Aceste unităţi conduse de Lt. colonelul S. Voinescu, maiorul Candiano Popescu şi căpitanul ardelean Moise Grozea, deşi respinse la început,

Eroi români din răsboiul independenţei. Soldat Ion Alucăi, sold. N. Teodoru, căpitan Valter Mărăcineanu, maior Sanţu.

au reuşit să ocupe reduta cea mai importantă a sistemului de apărare turcesc, Griviţa numărul 1. Precum se vede, toate unităţile atacante erau româneşti. Totuşi Istoria citatei comisii, nu uită să adaoge că aceasta victorie s'a datorat faptului că *au fost stimulata de prezenţa unor unitaţi ruseşti* (!!!).

Atacul de la 30 August a fost dat şi de trupele ruseşti care au atacat întăriturile din partea de sud a Plevnei. "Generalul Skobelev, ne spune comisia, a atacat *impetuos*, cucerind *iniţial* două redute, *dar a fost nevoit să le părăsească, cu mari pierderi*. Deci, în atacul de la 30 August, au fost ocupate trei redute, două de către ruşi şi una de Români, din cele 14 câte constituiau sistemul de apărare turcesc. Ruşii atacaseră cu trei corpuri de armată, iar Românii cu unul. *Şi aceasta redută Grivita numărul unu, cea mai importantă, cucerită de Români, a fost pastrată până la sfârşitul războiului, iar cele doua, cucerite de ruşi cu toată impetuozitatea generalului Skobelev, au fost pierdute.*

Eroismul soldaţilor români a fost recunoscut de străinii martori oculari. Iată ce zice corespondentul ziarelor "Bund" (Berna) şi al "Gazetei de Chicago" (Statele Unite): "Mi-ar trebui mult timp ca să citez pe toţi bravii... Niciodată n'aşi fi crezut să văd atâta bravură la o trupă care până atunci n'a cunoscut focul... Armata română merită să fie pusă lângă orice alta armată a Europei şi oricine poate fi mândru de soldaţii şi ofiţerii ei, care au dat probe atât de strălucite de vitejie". Corespondentul ziarelor "Le Siècle" şi "L'Indépendance Belge", scria: "Cu o îndârjire de necrezut s'au aruncat în această vale a morţii; respinşi, zdrobiţi, decimaţi de focul omoritor al unui inamic acoperit... neezitând nici un moment, avansând mereu... lăsând în urma lor un lung şir de morţţi şi de muribunzi. Au fost acte de eroism care nu se pot povesti". In "Mémorial Diplomatique" din Franţa, s'a scris: "... în numeroasele lupte care au inundat cu sânge vecinătăţile Plevnei, Românii s'au condus cu un eroism căreia Europa întreaga îi aduce omagiu". "Der Osten" din Viena, scria: "Bărbăteasca păşire a României pe câmpul de resbel a schimbat cu o singură lovitură situaţia Statului român... Eroii care ţin sus şi tare pe câmpurile de luptă ale Bulgariei drapelul român, care e împodobit cu lauri nemuritori, nu-şi varsă în zadar sângele. Romania liberă şi independentă va ocupa cu mândrie un loc în concertul european şi măreaţa ei faptă împreună cu numele ei vor fi imprimate în inimile generaţiilor viitoare". Insfârşit, "Imparcial" din Madrid, scria: "... efectul moral produs în sufletul trupelor româneşti de ultimele operaţii e excelent. Toată lumea e martoră că armata românească ştie să se bată".

Dar rezultatul celei de a treia bătălii a Plevnei era departe de a fi satisfăcător. In consiliile Marelui comandament, Prinţul Carol a susţinut că Plevna nu poate fi cucerită prin atacuri, ci trebuieşte încercuită. Opinia lui a prevalat. Iată încă o dovadă că Prinţul Carol conducea trupele ruso-române *efectiv* şi nu *formal*. In aşteptarea altor trupe ruseşti s'au dat lupte pentru încercuirea totală a Plevnei. In aceste lupte, Românii au cucerit toate localităţile până la Opanez. Astfel Plevna a fost complet încercuită şi cucerirea ei rămânea numai o chestiune de timp. E bine să se menţioneze care erau forţele "aliate" de

Atacul român la Griviţa. Pictură de N. I. Grigorescu.

încercuire. Erau 125 de batalioane, 88 de escadroane şi 64 de baterii ruseşti şi 45 de batalioane, 38 de escadroane şi 19 baterii româneşti, deci mai mult de 30 % în infanterie, aproape 50 % cavalerie şi tot aproape 30 % artilerie. In atacurile de la 30 August, proporţia era 25 % trupe româneşti. Atacau patru corpuri de armată, din care unul era românesc. Deci proporţia trupelor româneşti, atât în atacurile citate cât şi în asediul Plevnei, era nu numai departe de a fi neglijabilă, ci deadreptul, importantă. Din punct de vedere eroism, adica comportament, e suficient să se citească frazele avântate ale corespondenţilor de presă străini. Şi trecând peste ele, rămâne în picioare rezultatul: Românii *au cucerit* şi *păstrat* cea mai importantă reduta. Ruşii, conduşi de *impetuosul* Skobelev, au cucerit două redute de mai mică importanţă şi *le-au pierdut pe amândouă.*

Regimentul 5 de Linie (dacă nu mă înşel din Tecuci), sub comanda Locotenent Colonelului Cotrutz, văzând că Turcii părăsesc reduta Griviţa numărul 2, fără să mai aştepte ordine, porneşte la atac şi intră *primul* în Plevna. Când Osman paşa a fost prins, şi-a dat sabia colonelului *român* Cerchez. E un adevăr istoric acesta.

Plevna a capitulat la 28 Noiembrie. Trupele ruseşti au pornit apoi către ţinta lor seculară: Constantinopol. Pentru aceasta nu mai era nevoie de *însoţitori*, mai mult, aceştia îi jenau. S'a dat deci trupelor române o misiune secundară, aceia de a curăţi de inamic spatele trupelor ruseşti. Şi şi aici trupele române au dat dovadă de eroism.

A ataca şi cuceri oraşele şi târgurile Vidin, Belogragic, Cosludui, Crustarselo, Smârdan, etc., unele dintre ele fortificate după modelul Plevnei, era o sarcină mai grea decât aceia aceia de a înainta spre Constantinopol, în urmărirea unor forţe în debandadă. La 18 Ianuarie 1878, trupele ruseşti au ajuns în faţa Constantinopolului. S'a încheiat un armistiţiu, iar la 19 Februarie s'a încheiat pacea de la San Stefano. *Tot ruşii singuri, tot fără Români.* Dar cele-

Stampă din Muzeul militar din Bucureşti. Asaltul redutei Rahova.

lalte puteri nu puteau accepta această pace, nu le conveneau prevederile ei. Anglia şi Austroungaria se pregăteau să atace cu armele. Rusia, *sleita*, nu putea risca o confruntare cu aceste puteri. Fără îndoială că dacă războiul contra turcilor ar fi fost-aşa cum visau ei- o simplă plimbare

Ordinea de bătaie la asaltul redutei Rahova.

până la Constantinopol, alta ar fi fost situaţia. Dar Ruşii fuseseră la un pas de dezastru, de la care fuseseră salvaţi de micul popr român, a cărui colaborare o refuzasera la început, atât din făloşenie cât, mai ales, pentru a nu-şi creia obligaţii. Marile puteri deci, au obligat pe ruşi să

Stampă dela Muzeul militar din Bucureşti. Asaltul redutei Griviţa II.

accepte un congres de pace la Berlin. Bismark îşi realizase planurile: să sleiască pe ruşi şi apoi să-i aducă în faţa Europei. Congresul s'a deschis de 1 Iunie 1878. Reprezentanţii români, Brătianu şi Kogălniceanu au fost admişi doar să citească un memoriu. Congresul a durat o lună. Prin pacea încheiată, Bosnia şi Herzegovina au fost date Austroungariei spre administrare şi-desigur cititorii nu vor fi surprinşi-Anglia a luat şi ea Ciprul. S'a recunoscut independenţa României, cărei i se lua Basarabia şi i se dădea Dobrogea. Rusia a trebuit să renunţe şi de data aceasta la visul ei: Constantinopolul.

Se pote spune fără exagerare că norocul nostru a fost... Osman paşa. Din cauza lui, visul ruşilor de a declara Constantinopolul oraş liber, ca o primă etapă, aşa cum se stipula în acordul de la Reichstadt şi apoi în cel secret de la Budapesta, s'a spulberat. In faţa pericolului de a fi aruncaţi în Dunăre, ruşii au fost nevoiţi să ceară ajutorul României. Acest ajutor armat şi, mai ales faptul că forţele ruseşti au ajuns sleite în faţa Constantinopolului, în imposibilitate de a accepta un războiu cu Anglia şi Austria, a fost salvarea noastră.

Spre surprinderea mea, şi a cititorului desigur, argumente în sprijinul acestor afirmaţii, îmi furnizează... Tribuna României, anul VI, no. 108 din 1 Mai 1977, pagina 6. Iată ce citim în această gazetă destinată exclusiv uzului exilaţilor: "Am auzit că Mihail Kogălniceanu a spus lui I. C. Brătianu: "Nu ştiu dacă să ne bucurăm sau să ne întristăm". Aceasta se întâmpla a doua zi după încheierea păcii de la San Stefano. Mai departe citim: "Prinţul Carol, sfătuit de Brătianu, a părăsit Capitala, plecând ieri spre Piteşti, Slatina, Craiova, unde se află masa trupelor româneşti". Aceasta se întâmpla la 30 Aprilie. Motivul? Ne lămureşte tot Tribuna României, ceva mai departe. "Se svoneşte că trupele ruse din preajma Bucureştilor au primit ordin să fie pregătite pentru ocuparea Capitalei". Ce s'ar fi întâmplat fără Plevna şi fără Osman paşa?

Anul acesta Românii sărbătoresc cu entusiasm, împlinirea unui secol de când Ţara noastră a reintrat în Istorie, de când am scuturat jugul turcesc. *E vorba de independenţa faţă de turci.*

Panslavismul, pentru atingerea scopurilor lui imperialiste, s'a folosit totdeeana de religii, ca de nişte perdele de fum. Până la 1914 împingeau înaintea lor religia ortodoxă. De atunci au descoperit altă religie: comunismul. Căci nu trebuie să ne înşelăm: în spatele Rusiei comuniste, stă acelaş duşman implacabil al Neamului nostru: penslavismul.

In spatele ortodoxismului, panslaviştii voiau Constantinopolul. In spatele comunismului voiesc tot globul.

Oricum, în anul acesta sărbătorim 100 de ani de la scuturarea jugului turcesc. E o dată. Istoria noastră a fost vitrega. Abia reintraţi în Istorie, am fost scoşi din nou din ea, cu o brutalitate fără precedent. Din 1944, am intrat sub altă ameninţare, mai grea şi mai periculoasă. Dar cu ajutorul lui Dumnezeu şi graţie dârzeniei acestui obidit Neam, putem să aşteptăm cu încredere eliberarea cea mare, scuturarea presiunei moscovite, *Independenţa definitivă*, îndepărtarea pentru totdeauna de deasupra capului nostru a acestei săbii a lui Damocles: panslavismul.

N. St. Govora.

(1) Crêhange, *Histoire de la Russie*, p. 277.
(2) Vtê de la Jonquière, *Histoire de l'Empire ottoman*, II, p. 50.
(3) S. Gurialnov, *Le Bôsphore et les Dardanelles*, p. 307.
(4) N. Iorga, *Politica externă a regelui Carol I*, pp. 117 şi 126.
(5) P. Matter, *Bismarck et son temps*, 3, p. 425.
(6) S. Gurialnov, *op. c.*, p. 316.
(7) N. Iorga, *op. c.*, p. 138.
(8) N. Iorga, *op. c.*, p. 158.
(9) A. Andreadès, *La politique orientale anglaise avant et pendant le Congres dè Berlin.*
(10) S. Gurialnov, *op. c.*, p. 318.
(11) I. C. Brătianu, *Acte şi cuvântări*, 3, pp. 148, 149.
(12) *Memoriile regelui Carol*, X, p. 21.
(13) I. C. Brătianu, op. c., 89.
(14) I. C. Brătianu, op. c., 104.
(15) I. C. Brătianu, *op.* c., 111.
(16) S. Gurialnov, *op* c., p. 341.

LA UNIFICACION RUMANA DE 1600

PRELUDIO DE LA INDEPENDENCIA DE 1877 Y DE LA GRAN RUMANIA DE 1919

MIGUEL EL VALIENTE

por **T. BELGIU**

NO se puede hablar de la independencia de 1877, sin recordar las hazañas en el mismo sentido del principe Miguel el Valiente, entre los años 1593-1601. Son trescientos setenta y siete años desde aquel 27 de mayo de 1600, en el cual el pueblo rumano, bajo su mando, realizó la primera unión politica de los Principados rumanos de Valachia, Transilvania y Moldavia.

Esta gesta, de trascendental importancia en la milenaria historia de nuestro pueblo, a pesar de que duró poco, se transformó en mito, forjando en la conciencia de las generaciones que siguieron la idea de la unidad territorial y de la independencia de soberanías extranjeras, meta que fue lograda siglos más tarde, en tres etapas: la unión de los Principados de Valachia y Moldavia, bajo el mando del principe Alexandru Ion Cuza en 1859, la independencia de la soberanía turca, bajo el cetro del principe Carol I de Hohenzollern, en 1877, y la integridad de todos los territorios rumanos, bajo el rey Fernando I, en 1918.

El principe Miguel el Valiente fue hombre sobrio en su vida, decidido en sus actuaciones, que emprendía con voluntad inquebrantable y valentía. El intuyó con claridad el favorable momento europeo y las direcciones de desarrollo hacia el porvenir del pueblo rumano a fines del siglo XVI, empujando necesariamente a la creación de un organismo politico unitario, tanto para la defensa propia de las tierras rumanas como para la defensa de Europa contra los turcos caminando hacia Viena.

La victoria de don Juan de Austria en Lepanto y la liberación del Mediterráneo del control otomano había abierto grandes posibilidades para la Europa occidental, urgiendo la necesidad de liquidar la dominación turca en la Europa oriental.

Recomendada y sostenida por el Papa, se creó una especie de liga europea de defensa contra la invasión turca, aliándose con este fin el emperador alemán Rodolfo II, el principe de Transilvania, Sigismundo Bathory, y el principe de Moldavia, Aron el Tirano.

Miguel el Valiente, sin esperar la invitación, se ofreció por si solo en participar al lado de los principes rumanos mencionados, haciendo caso omiso del hecho que Sigismundo Bathory, aprovechando la oportunidad, exigió a la delegación valaca de "boyards", enviada por Miguel para tratar el asunto, que aceptase la soberanía de él, lo que ellos hicieron, pero lo que el principe Miguel nunca legalizó.

Conocedor de las reacciones turcas y de la crisis de prestigio de Constantinopla, en 1594, como de la lentitud de preparación de los demás adherentes a la lucha antiotomana, Miguel el Valiente, de acuerdo con los principes rumanos, inició la sublevación contra los turcos. El en Bucarest, Aron el Tirano en Moldavia y Sigismundo Bathory poniéndose en marcha hacia el sur para ayudarlos. El 13 de noviembre de 1594 alertó a todos los principes cristianos, desde el Papa hasta Felipe III de España y Rodolfo II de Alemania. Recibió, como todos sus antepasados, promesas, buenas palabras y consejos, quedando al fin "solo ante el peligro". Miguel el Valiente siguió con su decisión, rompió con la soberanía turca, liberando por proclamación a sus sujetos de "cualquier obligación pecuniaria a favor de los turcos" y pasando por las armas a los cobradores turcos del tributo, a los observadores del cumplimiento de los acuerdos y a los "2.000 guardias turcos del principe", en realidad guarnición destinada a vigilar la recaudación del tributo de vasallaje heredado de sus antecesores.

La insurrección se extendió a lo largo del Danubio y los pueblos sojuzgados de los Balcanes, búlgaros, servios, albaneses, griegos se unieron en masa a ellos. Desde Vidin hasta Braila las huestes de Miguel aniquilaron las fortalezas turcas, llevando un fabuloso botín de guerra, pero a pesar de todo no pudo impedir que el ejército de casi 100.000 hombres, enviado para castigar a los rebeldes bajo el mando del célebre visir Sinan Basha, pasara el Danubio.

Entre tanto, una conspiración de "boyards" moldavos, pagada por los vecinos polacos, había destronado a Aron el Tirano, poniendo el 3 de julio de 1595 en su lugar al principe Esteban Rasvan, el cual, como su antecesor, pasó al lado de Miguel, pero sin poder, debido a las circunstancias, participar efectivamente en la lucha. Sin más medios que el ejército nacional, unos 10.000 hombres, y los campesinos, que acudieron a su llamamiento con toda clase de armas improvisadas de sus utensilios

El principe rumano Miguel el Valiente.

campesinos, el principe Miguel el Valiente, un gran estratega, atrae al ejército de Sinan Basha a la región de bosques y pantanos de Calugareni sobre el rio Neajlov, adonde, después de unas dieciséis horas de encarnizada lucha, logró una brillante victoria sobre el enemigo, que perdió el 40 por 100 de su ejército y huyó en desorden hacia el Danubio. El mismo Sinan se escapó por milagro del pantanoso terreno en donde se hundió con su caballo, abandonando incluso el estandarte de Mahoma que le acompañaba en la lucha.

Miguel ganó la batalla el 13 de agosto de 1595, y su nombre, el del país y sus hazañas militares eran el objeto de los grandes acontecimientos del año, pero no pudo perseguir las tropas imperiales otómanas.

Retirándose por los bosques que cubrían la Valaquia de entonces, desde Calugareni, Miguel y sus tropas se retiraron hasta los Carpatos y sus bosques milenarios, hermanos siempre de los rumanos, esperando el enlace con las tropas transilvanas de Sigismundo Bathory, encuentro que tuvo lugar en el mes de octubre del mismo año. Juntos emprendieron el viaje hacia el Danubio otra vez, reconquistando una tras otra todas las ciudades ocupadas por la "Semiluna", Tárgoviște, antigua capital del reino; București, la nueva capital, y Giurgiu, la fortaleza que defendía el paso del Danubio. Sinan Basha, preso del pánico, se retiró y abandonó el resto de su ejército, pasó de escondidas el gran río, siendo destituido de sus funciones por el sultán.

El principe Miguel y su hija Florica en la corte del emperador Rodolfo.

La baja de Nikopla, que sustituyó a Sinan, bajo la presión del principe Miguel, que había asediado la fortaleza, aconsejó al sultán ceder y aceptar la paz con el "peligroso Ghiaur vecino", paz que otorgaba a Valachia la independencia de la soberanía turca y la renuncia a todas las obligaciones derivadas de antiguos tratados de vasallaje.

Dos contemporáneos, por ejemplo Barton, embajador inglés en Constantinopla, decía: "Lo que tantos emperadores, reyes y principes jamás pudieron lograr, Miguel lo logró, aplastando la hueste del sultán". Su rival, Zamoysky, canciller de Polonia, comunicaba sobre Miguel a su rey: "La verdad y el honor me exige confesar que es una persona completamente excepcional que sólo puede ser comparado con los más grandes héroes de Grecia o Roma de la antigüedad.

La victoria aplastante de Calugareni fuera de las dimensiones europeas que tenía, significaba poner los cimientos de la independencia soñada de su país y una puerta abierta a su visión politica de ser el libertador de los Balcanes.

Sus famosos capitanes hermanos Buzești, Deli Marcu, Baba Novac y otros, machacaron, en los meses que quedan de 1955, el resto de las fortalezas turcas, conquistando Giurgiu y Braila a principio de 1596.

Moneda de oro del principe Miguel como Voevoda de Valachia y Transilvania.

El sello del principe Miguel el Valiente como Voevoda de Valachia, Transilvania y Moldavia.

Entrada del principe Miguel el Valiente en Alba-Julia.

Primera carta del príncipe Miguel el Valiente dirigida al rey Felipe III de Alba-Julia, el 2 de febrero de 1600.

La segunda recomendación del Consejo del Reino español para otorgar al príncipe Miguel el Valiente y la aprobación del rey Felipe III. Así se haga, de un sable valioso de honor. Valladolid, 22 septiembre 1601.

Aprovechando esta paz, el príncipe Miguel, que no confiaba plenamente en las buenas relaciones con el caprichoso Bathory, príncipe de Transilvania, buscó llegar a un acuerdo y colaboración con el Imperio alemán de Rodolfo II, firmando un tratado a Manastirea Dealu, en junio de 1598, por el cual Miguel reconoce la soberanía del emperador, pero el emperador le da la paga para 5.000 soldados y armamento y municiones. En cambio, Miguel se obligaba defender contra los turcos el Imperio, Transilvania, Valachia y Hungría.

El prestigio del príncipe Miguel había llegado a tal altura que fatalmente suscitó la envidia de los vecinos húngaros y polacos, los cuales decidieron a Sigismundo Bathory, que, influido por los polacos, buscaba la amistad de los turcos. Arrogante, pidió a Miguel el Valiente de ceder el Trono.

Miguel comunicó al emperador Rodolfo las amenazas que caían sobre el imperio, Transilvania y Hungría, y la política pro Polonia del cardenal Bathory y le pidió permiso de eliminarlos, lo que el emperador no tardó en acordarle, disponiendo al mismo tiempo que el ejército imperial, bajo el mundo del general George Basta atacase también al Oeste, Transilvania.

Sin perder más tiempo, el príncipe Miguel partió con su ejército el 14 de octubre de 1599 hacia Transilvania, una parte conducido por él mismo subió por el Valle de Buzeu; otra, bajo el mando de sus capitanes, subió por el Valle de Olt. Los dos se juntaron en Selimber, cerca de Sibiu, el 29 de octubre de 1599 y la batalla, durísima, que siguió dio una aplastante victoria del príncipe Miguel.

El 1 de noviembre de 1599 éste hace su entrada triunfal en la fortaleza de Alba Iulia, donde los notables de la ciudad, capitaneados por el obispo Napraty, le entregaron las llaves de oro y se proclama, con las aclamaciones de las multitudes rumanas reunidas, príncipe de Valachia y Transilvania, tal como la medalla conmemorativa de oro con su retrato e inscripción lo atestigua para la posteridad.

Entre tanto las intrigas polacas destituyen, con la conspiración de los "boyards", al príncipe Rasvan, aliado de Miguel, sustituyéndole con Jeremía Movila casi al mismo tiempo de la conquista de Transilvania.

En una campaña militar relámpago, menos de un mes, al principio del año 1600, el príncipe Miguel el Valiente puede, con merecido orgullo, firmar los documentos: "Yo, Voevoda Miguel, por gracia de Dios, Voevoda de Valachia, Transilvania y toda Moldavia".

Proeza grandiosa tanto para la Europa cristiana como para las tierras rumanas. Desgraciadamente, con la mentalidad feudal y las costumbres de la época, por las intrigas palaciegas y los intereses de los vecinos poderosos que circundaban nuestras tierras rumanas, esta unificación no podía tener vitalidad.

El poderío que suponía la dominación de las tierras rumanas unidas en un solo principado enloquecía el orgullo de los húngaros de Transilvania y el de los polacos y, más aún, les daba miedo. Cada uno por su parte conspiraba para destrozar esta fuerza naciente.

De regreso a Alba Iulia, Miguel el Valiente tiene que enfrentarse con la rebelión de los nobles húngaros de Transilvania y con la oposición del emperador Rodolfo II, con el plan unificador de los tres principados rumanos que el victorioso príncipe rumano se lo comunicaba como realizado ya.

Comprando al general George Basta, comandante del ejército imperial y aliado de Miguel, los sublevados húngaros atrajeron al príncipe rumano a una emboscada. El general fingió retirarse como neutral y el príncipe Miguel abandonó su posición del pueblo fortificado de Miraslau, persiguiendo a los sublevados húngaros. Una vez en cam- po abierto, Basta se vuelve y ataca por el costado, traicionando.

La batalla se perdió, el ejército rumano fue dispersado y el príncipe Miguel se dirigió hacia Sibiu, esperando las huestes que venían de Valachia.

En Moldavia también los polacos habían entrado reponiendo en el trono otra vez a Jeremía Movila y se preparaban para entrar en Valaquia y poner en el trono al hermano de Jeremía, Simion Movila.

Con el ejército que pudo organizar, Miguel trató de interceptar a los polacos, pero en la lucha de Bucov, cerca de Ploesti, la suerte le fue adversa. Abandonado por todos, incluso los más fieles "boyards", que no confiaban más en su estrella, Miguel tomó el camino del exilio y se dirigió hacia Viena y después a Praga, adonde le había llamado el emperador Rodolfo II, quien le neecsitaba porque los nobles húngaros, después de la derrota del príncipe en Miraslau, se habían rebelado contra el emperador mismo, habiendo obligado al general Basta a retirarse y proclamando a Sigismundo Bathory como príncipe de Transilvania.

Rodolfo trató de reconciliar a Basta con Miguel y a los dos les encomendó reconquistar Transilvania. La batalla tuvo lugar en Goroslau, y Bathory fue derrotado y obligado a huir. La victoria fue total del príncipe Miguel porque él había dado el ataque principal, lo que provocó la envidia del general Basta, el cual de repente pensó proclamarse el dueño del principado transilvano, y para conseguirlo pensó en el asesinato del príncipe Miguel, que se realizó en las primeras horas del 19 de agosto de 1601.

El príncipe Miguel se defendió con su sable en la mano, y cayó vencido por el gran número de mercenarios traidores que invadieron su tienda de campaña.

Fue uno de los más ilustres luchadores de la cristiandad. Y en julio de 1595 escribió a los polacos: "Lo que hice, lo hice por mis convicciones cristianas, viendo lo que pasaba a los cristianos. Me he levantado para hacer de este pobre país nuestro el muro de defensa del mundo cristiano".

Su sacrificio personal, que puso como base a su gigantesca realización de los países rumanos en un solo y poderoso principado, no fue en balde. Con su espada, con su capacidad de mando y su valentía logró abrir en la conciencia de los rumanos de entonces y de los que siguieron, creciendo, siglo tras siglo, el interés de realizar su testamento político: una sola patria rumana entre Dniester, la Tisza y el Danubio, defendiendo con su sangre el camino hacia la Europa occidental, hacia Roma, meta desde los más remotos tiempos de los invasores bárbaros, antiguos o modernos.

En los archivos españoles, el historiador rumano Alexandru Randa ha descubierto tanto las cartas originales que Miguel el Valiente envió al rey Felipe II de España, contándole sus hazañas contra los turcos y los fines que le obligaban a proceder así, como las contestaciones del rey por intermedio del embajador de España a la corte del emperador alemán Rodolfo II, don Guillén de Santa Clemente.

Le pedía el príncipe Miguel ayuda militar y material en la lucha contra los infieles turcos. El rey de España le felicitó calurosamente y dispuso que se le enviara un sable de honor adornado con piedras preciosas, y que no le llegó debido a su muerte, y una cantidad de dinero que parece desapareció en la corte del emperador Rodolfo II.

La efímera unión, bajo el mando de Miguel el Valiente, de las tierras rumanas heredadas de nuestros antepasados daco-romanos es sin duda alguna el preludio de la unidad de los principados de Moldavia y Valaquia en 1859, que logró después la independencia en 1877 y al final la gran Rumania en 1918.

Siglos de sufrimientos y heroísmo, porque los rumanos obraron animados por su fe cristiana y por la convicción firme que cumplían la misión que Dios los había confiado en el este europeo de defensores de la cruz y de la civilización cristiana de Europa.

Los europeos de Occidente nunca los comprendieron, al contrario, los sacrificaron y humillaron, despedazaron sus tierras e injustamente los entregaron al Moloch soviético en Yalta y Helsinki.

El pueblo rumano con su sabiduría milenaria supo concretar su esperanza en mejorar. Siglos de vicisitudes que ha tenido que atravesar o vencer le enseñó que "las aguas pasan, pero las piedras quedan". Así que, sumiso a su destino, espera pacientemente la resurrección de su grandeza.

1877 RASBOIUL INDEPENDENTEI

vazut prin penelul pictorului N. I. Grigorescu

de A. Vlahuta

GRIGORESCU era, de felul lui, foarte friguros. Orice alte neajunsuri și suferinți găsiau în el o mare putere de rezistență. De frig însă, și de indiscreția oamenilor, toată vieața lui a avut groază.

Apropierea iernii, ploile, cumplitele vânturi ale Bretaniei îl hotărăsc să plece. — Își închirie un atelier la Paris. Avea adunate, din atâtea călătorii, o mulțime de lucruri de artă: mobile vechi din Normandia goblenuri, stofe orientale, covoare, arme, vase — și cu darul lui de a însufleți lucrurile prin felul cum știia să le grupeze, să le armonizeze între ele, își făcu un interior artistic, de pace și de vis, unde toate vorbiau încet, cu glas din alte vremi. Acolo îl găsi chemarea lui Ion Brătianu la 1877. Poetul liniștii, bunătății și blândeții, poetul luminii și al cerului albastru, e chemat să cânte întunericul și viforul morții — să găsească pe paleta lui colori pentru cea mai îngrozitoare priveliște pe care o poate înfățișa sălbătăcia nedomolită încă a neamului omenesc. Și n'a fost pictor pe lume care să le fi gasit mai bine ca el. Pare că toată vieața lui nu făcuse decât asta. In rând cu soldații, înfruntând moartea, a privit de aproape toate atrocitățile războiului, a înțeles cine sunt adevărații eroi, și lor le-a închinat toată iubirea și toată admirația sufletului lui: pe ei, pe opincarii aceia uscați și vânjoși, cari se asvârliau cu frenezie în brațele morții, pe ei mai ales i-a nemurit în puternica lui operă — cea mai mișcătoare epopee a vitejiei neamului nostru. Da. Erau frații lui aceia. Și cum îi semănau! Frați buni, puindu-și ca și el tot sufletul în ceea ce făceau, muncind din greu, luptând din greu, jertfindu-se, fără nici un gând de răsplată, — simțind în tot ceasul, asupra destinului lor, o poruncă ce vine mai de departe și poruncește mai strașnic, decât cea pe care le-o strigă împrejurările. In fața îngrozitoarei tragedii a războiului, un pictor nou se deștepta în Grigorescu.

Alarma.

Călăraș, 1877.

Sunt douăzeci de ani de când — pogorît din lumea sfinților — omul acesta culege din aspectele vieții pământești numai ce i se pare lui că se apropie mai mult de cele sfinte. Seninătate, vis luminos șoaptă discretă, mișcare liniștită — partea de zimbet, de iubire și de bunătate a vieții — tot ce se poate exprima printr'o desăvârșită armonie de colori și printr'o caldă euritmie de linii — acestea sunt notele fundamental caracteristice din mai toate tablourile lui Grigorescu de până acum.

Dealurile lui sunt lin tărăgănate, munții din fund deabia se zăresc tăindu-și, în linii frumos ondulate și din ce în ce mai șterse, coamele fumurii pe cerul albastru cu nori de argint, copacii lui sunt de obiceiu mesteceni svelți, cu tulpina albă, cu rămurelele fine, îndoite în jos și frunzulița ușoară ca lumina; boii lui trag încet, fără să se opintească în jug — arareori carele sunt încărcate — și oamenii merg încet pe lângă boi, fără să-i silească; ciobanul sprinten și voinic, ce stă răzemat în bâtă, cu privirea pierdută în adâncul zării, e visător, cum visătoare e și păstorița care toarce pe tăpșan, în marginea pădurii; în atitudinea și pe figura lor e liniște și grație, și un aer de străveche noblețe, ca și cum ar zice: "Noi suntem solii trecutului, *noi* suntem lamura neamului acestuia".

Largul zărilor, depărtările străbătute încet, privirea îngrijat îndreptată spre cer, munca pământului cu fatalitatea ei misterioasă au dat sufletului românesc o mare putere de rezemnare și nu știu ce mișcare potolită și ritmică în felul lui de a se exprima.

Toți oamenii lui Grigorescu, tăcuții, gânditorii lui oameni dela țară, sunt răsăriți ca și arborii lui, din calmul aceleiași naturi mărețe și nepăsătoare. Ei nu gândesc cine știe ce. Totuși, pe buzele lor o taină mare pare că așteaptă dislegarea cuvântului. Și acum, tăcuții aceștia, uitații și neștiuții aceștia aveau să spună, în fața morții și-n auzul întregii lumi, cine sunt, de unde vin...

Grigorescu a trecut cu ei Dunărea. A trăit cu ei ostenelile, suferințile și primejdiile războiului. A pândit cu ei în șanțuri, sub șuerul gloanțelor, s'a amestecat cu ei în iurușul dela Grivița; la Smârdan, la Opanez, la Plevna, a văzut ce lucru de nimic e vieața unui om în războiu, și ce fiară a fost dormind subt înfățișarea aceea blândă a frumosului păstor ce făcea podoaba peisajelor lui.

El era acolo, în ceasurile acele de scârșnire, un glas al istoriei, un trimis care avea să vadă într'o clipită, și pentru toți, ceeace nu se poate vedea decât o singură dată în toată întunecata nemărginire a timpului, — să vadă profund, "cu ochi pe cari moartea nu-i închide", și să spună veacurilor viitoare ce-a văzut.

In tablourile lui "din campanie", nu's mișcări de manevre, nici grupări convenționale de modele cari pozează. Nimic aranjat, nimic teatral Sincer, ca însuși faptul pe care-l privește, el te face să vezi, ca la lumina unui fulger, în grozăvenia unei clipe, toată zguduitoarea tragedie a războiului; dar așa de strașnic îți luminează clipa aceea, și așa din adânc îți răscolește sufletul cu ceea ce-ți arată, că ai dintr'odată întreaga priveliște a celor ce au fost și a celor ce au să fie.

Toată priveliștea luptei în toiul ei... cine a putut-o vedea vreodată? Cine și-o poate măcar închipui, O panoramă de mișcări? Vai au făcut destui pictori bătălii de acestea reci, încremenite, compuse în atelier spre glorificarea cutărui "mare general". Privindu-le, te gândești liniștit la... talentul pictorului. Ostașii lui Grigorescu se bat, ucid și mor în chipul cel mai adevărat și mai serios al vitejiei și al morții. Bunătatea și mila acestui suflet de artist au strigat de groază și de durere în fiecare trăsătură de creion. Ceva din inima lui rănită se simte în fiecare lovitură de pensulă.

Bătălia dela Rahova.

Am înaintea mea o batălie în valea Rahovei, văzută dintr'o margine, și foarte de aproape. E chiar începutul ciocnirii. Gornistul turc a căzut străpuns de baionea celui dintâi ostaș român, care doar un pas a mai făcut și-a căzut și el, împușcat, cu fața'n jos, cu inima pe armă, — peste el cade pe spate ucigașul lui cu mâinile încleștate pe pușcă turcul mătăhălos, în pieptul căruia dorobanțul nostru și-a înfipt din goană baioneta până 'n gardă; acum se văd și ceilalți dorobanți cum vin din urmă grămadă, ca aduși de o vijelie; moartea fulgera din mii de puști îndreptate asupra lor, ci ei înaintează ne-înfricoșați orbiți de setea biruinții; în fund se ridică tot mai intețit zarva mulțimii învălmășite; acolo e toiul bătăliei, oarba frământare a pieirii. Nu cunosc în pictură povestire mai zguduitoare despre grozăviile războiului. Găsesc în această schiță o mult mai puternică și mai adevărată înfățișare a ferocității omenești, decât în marele tablou dela Primărie, intitulat "Atacul dela Smârdan", asupra căruia unul din cei mai autorizați critici de artă ai Apusului își rostește astfel părerea: "Privindu-l, zice D-l W. Ritter, rămâi uimit de nepusa simplitate a compoziției, dar mai ales de pasiunea ce respiră din toată această pânză; e războiul văzut cu ochii soldaților, nu cu ai șefilor. Trebue să știi însă, că impresia asta așa de puternică ce ți-o dă tabloul, e datorită pasiunii de care-a fost stăpânit pictorul în momentul execuției: niciodată un pictor de războiu n'a fost așa de adânc răscolit în sufletul lui. Nici Meissonier, nici Detaille, nici de Neuville, n'au presimțit că bătălia, văzută printr'un singur epizod ar putea da o astfel de sinteză. Nici lui Menzel, nici lui Werner nu le-a dat în gând să-și sacrifice demnitatea de diplomați și de înalți slujbași ai Statului, ca să înțeleagă răcnetul sălbatec al soldatului *în vârtejul luptei*. Aci cu adevărat vezi furia în artă, și e zugrăvită

Schiță din răsboi.

de cineva, care, pe când lucra, își plătia foarte scump clipele acelea. Dar ceeace e mai de mirat, e că această urieașă pânză, în care personajele sunt înfățișate în mărime naturală, îți face impresia că a fost pictată, cu iuțeala fulgerului, pe câmpul de războiu. Nimeni nu-și închipue că există în București o astfel de operă. Ii îndemn pe toți cari trec prin capitala României, să nu părăsească orașul fără a se duce Primărie, pentru a-și umplea sufletul de măestria și de puterea de vrajă a acestei uimitoare picturi" (1).

Am văzut o replică a tabloului acestuia în colecția Doctorului N. Kalinderu, o adevărată minune. Tabloul ca suprafață e mult mai mic, — mult mai mare însă ca adâncime și ca mișcare. Nu atât de fioros, pe cât de sfâșietor. Te uiți c'un sentiment de admirație și de mândrie la ostașii aceia, învăluiți ca în flăcările unui foc urieaș... Cum se duc, și

Spionul.

cum simți că se duc la moarte! Ce-ar fi zis D-l Ritter dac'ar fi văzut pânza aceasta!

Numai când știi ce pasiune de muncă neadormită a stăpânit în treaga vieață a lui Grigorescu, începi să înțelegi verva, căldura tresărirea de sentiment a fiecărei linii, cum și miraculoasa repeziciune și siguranța de factură cari au slujit așa de admirabil sufletul fără de astâmpăr al acestui mare observator.

Dar "Spionul"! Ce vifor de mişcare, şi ce expresie de supremă încordare! — Eată, călăraşul nostru a ajuns pe spion din fugă, a ridicat sabia cu atâta îndârjire, cu atâta vajnică mânie, că parc'o şi auzia vâjiind în aer, şi capul turcului, plecat cu frică sub lovitura morţii degeaba se mai fereşte, — îl şi vedem despicat; poate că în acelaşi clipă se vor rostogoli amândoi, căci turcul a scos revolverul ş'a tras, — un alt călăras, soseşte şi el în goana calului, — o tragedie zărită la lumina unui fulger; totul e fioros: cerul de plumb, apusul de sânge, scăpărarea de lumină în fund, goana nebună a cailor cu ochii aprinşi, cu urechile ciulite şi coama sburlită şi coada fuior gestul hotărît, scârşnitor al călăraşului ce dă straşnica lovitură, mişcarea tâlhărească a spionului, care în clipa din urmă scoate revolverul şi trage — toate parcă sunt anume alese şi puse acolo, ca să te îngrozească. Şi dac'a fost vr'odată artist pe lume care să se gândească mai puţin la efecte, la ce vei simţi tu —, şi la ce ai putea spune în faţa operei lui — acela, fără umbră de îndoială, a fost Grigorescu.

Toate tablourile lui din campanie sunt făcute cu viforul marilor emoţiuni pe cari le dă Războiul. Simţi că aşa a trebuit să fie. Simţi că toată această înfiorătoare privelişte a măcelului omenesc a trecut prin ochii lui înspăimântaţi, a zguduit adânc sufletul lui de artist şi, ca tăria unui trasnet, s'a descărcat, prin mâna lui, pe pânza, aproape fără ştirea lui.

Atacul dela Smârdon.

Lucruri trăite. Iţi zici numai decât, privindu-le: "Eată ceva care nu e din închipuire, nici din auzite; ceva care n'a putut să fie decât aşa. — Le-a văzut cu groază, şi cu nespusă milă. In avântul dorobanţilor "la baionetă", din acea neuitată *Vale a Sângelui*... este istoria nu a unui moment de vitejie în sorbul unui asalt, ci a întregii vieţi de luptă, de crâncenă îndârjire în apărarea dreptului de a trăi, al Neamului Românesc. Noi vedem acolo pe ostaşul veacurilor, călit în focul tuturor bătăliilor, dela Negru-Vodă şi dela Dragos, până la Domnitorul Carol, şi până în

Convoi de prizonieri.

adâncul vremilor viitoare, — aceeaşi strajă neadormită, acelaşi viteaz ne'ntricoşat, care se duce hotărît la moarte, fără altă părere de rău decât aceea poate, că, la o cumpană aşa de mare, n'are decât o singură vieaţă de dat. Totul e posomorît în aceste tablouri: lumina, cerul, aerul, — forma şi coloarea lucrurilor te înfioară. Nu, nu e o tragedie de teatru. Sunt luptători înfierbântaţi cari se asvârl ca fiarele unii asupra altora — şi morţii aceia, încremeniţi cu mâinile pe armă, sunt morţi în adevăr.

Câtă umanitate în acel jalnic "Convoiu de prizonieri!" E ger, e viscol — o zi cumplită de iarnă într'un pustiu fără cer — sute de nenorociţi, de toate vârstele, învinşii dela Plevna, bolnavi, pierduţi, înfofoliţi în cele din urmă trenţe ciuruite de gloanţe, cu ochii în pănânt, păşesc încet prin zăpadă, sub paza călăraşilor de pe mărgini; cade, din când în când, câte unul, toropit de osteneală, de frig de somn — şi unde-a căzut, acolo a rămas; corbii flămânzi, din stolul ce se ţine de convoiu, s'abat glonţ asupra-i şi-l încep de viu...

"Dac'aş avea eu tabloul acesta, spunea într'o zi unul din admiratorii pictorului, l'aşi dărui oraşului Haga, pentru sala de şedinţi a Congresului Păcii. Ce sunt toate discursurile meşteşugite ale marilor diplomaţi ai lumii, pe lângă ceeace spune aşa de simplu şi aşa de adânc mişcător bucăţica asta de pânză!"

Grigorescu însă, nu s'a gândit niciodată la "cuvântarea unui tablou". O impresie a lui, o tresărire a inimii lui în faţa adevărului pitoresc — aceasta şi numai aceasta a pus în opera lui. Ce va spune ea lumii, nu-l preocupă. Toate pânzele lui din războiu, dela vajnicul iuruş din "Valea Sângelui", până la defilarea prizonierilor turci din Plevna închinată, sunt expresia celei mai curate sincerităţi ce-a împodobit vr'odată sufletul unui artist. I se umpleau ochii de lacrimi, de câte ori ne povestia atacul dela Griviţa, unde ostaşii noştri au biruit, ca'n vremea de demult, numai cu

Transport de provizii spre front, 1877.

nepăsarea lor de moarte: că nu mai era luptă, ci jertfă — o jertfă măreaţă, pe care cu biruinţă măreaţă a răsplătit-o Dumnezeu.

"Cum s'aruncau înaintea morţii! Acolo s'a dovedit ce popor avem noi. Am văzut ofiţeri străini plângând de înduioşare şi de admiraţie..."

Cu toate astea nu vitejia armatei noastre, ci grozăvia războiului e mai cu putere înfăţişată în tablourile lui. Adevăruri cari sunt aceleaşi în orice timp şi subt orice meridiam, s'au lămurit de sine din sufletul lui în clipele acelea de neuitat, în cari tragicul vieţii şi al morţii e natural să fie mai profund mişcător decât elementul epic al luptei.

Monocromia maestrului nostru, zice Delavrancea, îţi reprezintă exact atmosfera plumburie a războiului. El vede masa, iar nu detaliile, soldaţii iar nu ofiţerii; şi în năprasnica pornire a maselor nu are timp să caute o poză academică pentru vre-un erou de atelier.

"Figura Regelui a caracterizat-o printr'o privire gânditoare, ca a unii victorios îndurerat, care văzuse cât sânge cursese pentru Ţară şi Coroană".

Ceratasi bulgari, 1877.

* *Extras din cartea Pictorul N. I. Grigorescu*, de Alexandru Vlahuţă. Edit. Casa Şcoalelor, Bucureşti, 1910.

"1" Die Kunst für Alle. 1 Februar 1897. München.

IMPRESURAREA PLEVNEI

de Stefan Georgescu Sergent

A câteva zile după recunoaştere primim ordin să pornim în marş îmbrăcaţi uşor, deşi vremea erà foarte răcoroasă. Erà ceasul două după miezul nopţii când am plecat şi un întuneric că nu se vedea la doi paşi.

In revărsatul zorilor zărirăm, ca prin ceaţă, sprânceana înălţimilor turceşti. Tunurile se formează în linie de bătae şi înaintăm la pas. Ofiţerii caută cu ochii peste câmpuri poziţiuni potrivite.

Stampă. Baterii româneşti în acţiune le Plevna.

Turcii se vede că ne aşteptau şi că se pregătiseră să ne primească cu toată cinstea cuvenită. Pe când înaintam şi nu pusesem încă tunurile jos ei ne şi atacară.

Patru obuze de-ale lor se sparseră pe rând: Un obuz căzu la dreapta noastră, unul la stânga, unul în faţă, şi unul la spatele nostru.

"Işi regulează tirul". Ne ziserăm noi. Ştiam ce înseamnează aceasta şi pricepurăm îndată că avem de-aface cu tunari dibaci.

Incepui a tremura ca şi prins de friguri, ceeace nu mi se mai întâmplase în luptele trecute. Nici acum nu pot spune dacă tremuram de frică sau de frig. Cred mai mult însă că erà o presimţire că voi cădeà în această luptă, precum s'a şi întâmplat. Trei zile, cât a ţinut acolo bătălia, în fiecare dimineaţă am simţit astfel de emoţiuni. Dar nu ţineau mult, şi peste zi mă înfierbântam aşa de tare că curgeau sudorile de pe mine.

Pornim în goană spre reduta turcească, formaţi în linie de bătae, şi ne oprim pe o poziţiune potrivită. Aşezam tunurile jos si chiar sub focurile duşmanilor, ne făcurăm şanţuri de adăpost. Şi cu pământul din şanţuri ridicarăm parapete în dreptul fiecărui tun.

Răspundem şi noi.

Deşi focurile turcilor erau aşà de înverşunate, ca şi cum ar fi voit să ne îngrozească, dar nu ne vătămau aşà mult,

Artileria în marş spre poziţia de luptă.

fiindcă, eram aşezaţi pe o coastă ce se ridica uşor în faţa noastră, şi apoi se întindeà o vale adâncă ce ne despărţia de înălţimile turceşti. Aşà că obuzele lor, sau se spărgeau în capul coastei, şi ţăndările obuzelor izbindu-se de parapete îşi mai micşorau violenţa oare cum, sau treceau peste capetele noastre.

După vâjiitul obuzului deprinsesem să ghicim dacă merge la dreapta, la stânga, sau vine de-a dreptul spre noi.

Turcii, nemulţumiţi se vede de efectul obuzelor lor, începură a trage cu şrapnele.

Acestea sunt nişte obuze umplute pe dinăuntru cu gloanţe, cimentate pe păreţii dinăuntru ai obuzului cu un fel de materie explozibilă. In vârful obuzului se află un regulator, pe care tunarul îl potriveşte astfel ca obuzul să se spargă la depărtarea ce voeşte. Acest regulator are un fitil ce la foc odată ce porneşte obuzul din tun. Arde încet şi uniform şi în clipa hotărâtă fitilul aprinde materia explozibilă Atunci gazele se dilată şi obuzul plesneşte în aer în sute de bucăţele, formând fiecare bucăţică un proectil şi împreună cu gloanţele cad în formă de ploaie peste capetele duşmanilor.

Inchipuiţivă o pâlnie răsturnată cu gura în jos; aceasta este forma ce o iau în spaţiu gloanţele şi bucăţelele obuzului în căderea lor spre pământ. Sau, picăturile de apă dintr'o stropitoare, socotindu-se bine înţeles, forţa colosală şi violenţa extraordinară cu care sunt repezite.

Regulatorul din vârful obuzului este astfel chibzuit ca fitilul să se poată lungi sau scurtà după cum depărtarea unde trebue aruncat obuzul este mai mare sau mai mică. Acest regulator înşurupându-se bine închide ermetic obuzul.

Şrapnelele, numite astfel dela numele colonelului englez care le-a născocit, se întrebuinţează când duşmanul are în fată întăriri, baricade, ziduri, parapete, sau se află într'o pădure. In sfârşit când obuzele simple, din pricina unor anume piedici n'ar putea fi întrebuinţate cu folos.

Mai sunt şi obuze aprinzătoare, cu care se dă foc oraşelor şi satelor, obuze pline, cu care se sparg zidurile cetăţilor, şi alte multe feluri de obuze aducătoare de moarte şi de prădădenie. Dar nu este locul a la descrie aici.

Turcii începuseră să arunce cu şrapnele. Dar sau că nu ştiau să le reguleze sau că materialul erà prost, că nu se spărgeau toate de asupra noastră. Unele se spărgeau când atingeau pământul şi primejdia, cum am spus, nu erà aşà mare. Altele nu se spărgeau de loc.

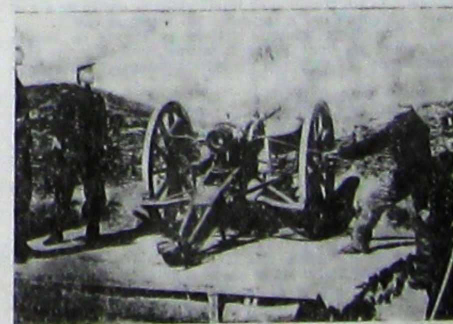
Când s'a luat Plevna zăceam rănit în spital, dar soldaţii cari au fost atunci pe acolo, mi-au spus că au dat de movile mari de obuze aşezate pe maidanuri stând neacoperite în ploaie şi ninsoare. Şi atunci nu m'am mai mirat de prostul efect al obuzelor turceşti.

Căpătasem gradul de sergent şi îndeplineam şi funcţiunea de ochitor. Pentru această funcţiune nu se caută gradul; se cere numai ochi buni şi puţină dibăcie.

După ce am tras câteva focuri de încercare, aflasem aşa de bine distanţa în cât aruncam obuzul din tunul meu drept în ambrazura tunului turcesc. (Ambrazură se numeşte o deschizătură în păretele parapetului pe unde pătrunde în afară gura dela ţeava tunului).

Tunul meu, al patrulea, a fost cel mai bnu din bateria noastră călăreaţă. Celelalte tunuri mai aruncau obuzele şi în vânt. Căpitanul îi mustra adesea pe soldaţi zicându-le să nu'şi bată joc de averea ţării. "Fiecare foc de tun costă un pol, birul unui om sărac pe un an de zile şi e păcat să strici un pol de pomană". Iar soldaţii glumind îşi făceau socoteală, unul altuia, câţi poli a prăpădit în zadar fiecare.

Dar eu unul, nu doar că voi să mă laud, nu prăpădeam

Artileria română deschide jocul asupra fortificaţiilor turceşti.

în zadar polii. Deprinderea o câștigasem foarte repede și știam mai bine, ca toți ceilalți, să mă servesc de toate instrumentele de ochire ce se întrebuințează.

Mărturisesc că eram cam egoist și nu prea spuneam bucuros și altora distanța aflată. Dar sublocotenentului Nicolescu un copil aproape ca și mine și care'mi erà mai mult prieten decât șef, i-am spus-o de astă-dată.

Să așează și el la tunul de alături ochește și tragem nemilostiv, râzând înfundat de ceilalți ce se necăiau amarnic să afle și ei distanța.

Turcii începură a trage și salve de puști, dar fâsâitul gloanțelor de pușcă nu ne turbură de loc. Numai mugetul obuzelor și înfiorătorul țipăt și șuerat al șrapnelelor meritau atențiunea noastră a tunarilor.

Această bătălie s'a început în dimineața zilei de 12 Octomvrie. In această zi garda imperială rusă, după trei asalturi înverșunate au cucerit cu baioneta reduta Gorni-Dubnic. Mai rămăsese de cucerit Dolni-Dubnicul și Telișul pentru ca împresurarea Plevnei să fie desăvârșită.

Noaptea am păstrat pozițiunea destul de prielnicioasă unde ne aflam; și lupta a ținut și în zilele următoare 13 și 14 Octombrie.

De și turcii nu prea ne ghiceau, dar căzură destui de-ai noștri. Soldații însă nu se descurajau socotind aceasta ca lucru firesc. Pomeneau cu milă de cei căzuți și luau în bătae de joc pe cei ce se arătau mai fricoși.

La o vreme focurile turcești se îndeșiră atât de înverșunat că nu mai erà chip să ridici capu din șanț afară. Și numai când trebuia să pregătim tunurile eșeam de prin micile noastre ascunzători și ne făceam slujba cu grăbire. O făceam printre picături, adică, în ploaia de gloanțe și șrapnele.

Atunci am scris, cu creionul pe genuchi, o scrisoare părinților mei pe care o începeam cu cuvintele: *"Vă scriu această scrisoare la umbra gloanțelor, a obuzelor și a șrapnelelor turcești"*.

Intrebuințând astfel vestitele cuvinte ale lui Leonida la Termopile, fără să'mi treacă prin mintea mea, de copil nebun, ce dureroasă impresie ar fi pricinuit bieților bătrâni. Noroc că în acea zi am căzut rănit și n'am apucat să dau scrisoarea la poștă.

După fiecare tragere tunul, zdruncinat din loc, trebuia din nou îndreptat și ochit. Și aceasta o făceam astfel:

In clipa în care lua foc tunul turcesc izbucneà o licărire ca de fulger și un ghem de fum alb. Și mai în aceiași clipă obuzul ne și sosea, spărgându-se în bucăți nenumărate. In clipa în care izbucnea licărirea atunci ochiam și eu drept în punctul acela și până să ajungă obuzul turcesc la noi mă și aruncam în ascunzătoare.

Această slujbă o făceam în cele câteva clipe dela pornirea obuzului până la sosirea lui. Dacă nu isprăveam dintr'odată reîncepeam lucrarea de mai multe ori până îndreptam tunul bine, ca să nu stric polul de pomană.

Tunului astfel încărcat și ochit, îi puneam foc când cerea trebuința.

Odată însă zăbovind numai o clipă, obuzul turcesc mă prinde. Ochisem în grabă și tocmai mă ridicam să mă arunc la adăpost, când obuzul se sparge în fața mea învăluindu-mă într'un nor de țărână și de fum. Bucăți de brazde de pământ rupte de violența obuzului, mă izbiră răpăind ca grindina, și o țandără din acel obuz mă izbește drept în piept în capul coastelor.

Alte bucăți ce m'au lovit mi-au învinețit numai carnea de pe trup fără să-mi pricinuiască vre-un alt rău. Dar lovitura din capul pieptului mi-a rupt osul ce sprijinește coastele.

O clipă am perdut răsuflarea și mi s'a făcut noapte pe dinaintea ochilor. Cred că încetase în acea clipa circulația sângelui în tot trupul și că inima chiar se oprise de a mai bate. Am șovăit dar n'am căzut. Nu voiam să cad.

Mai în acelaș timp un șrapnel se sparge de asupra noastră și un glonț, din acel șrapnel, îmi pătrunde țâța dreaptă de sus în jos și se oprește înțepenit între două coaste.

Sângele pornește gârlă din amândouă răni.

Mă înfioram simțindu-l ferbinte șerpuind peste tot trupul.

Săriră îndată tovarășii mei, mă desbrăcară până la brâu, și doctorul Soiu alergă grăbit sub grindină de obuze și șrapnele.

Turcii văzând gloată și turburare printre noi, și mai vârtos îndeșiră focurile, ba încă ne aruncară și câtevà salve de puști.

Pe când mă legà doctorul la piept, cercând a opri sângele, ce curgea șiroaie, eram nevoit a ține amândouă brațele ridicate în sus. Când, de odată un glonț de pușcă îmi pătrunde brațul stâng aproape de încheietura mâinii. Fâșiiturile gloanțelor de pușcă le disprețuisem până aci.

Glonțul cruțase pe doctor, care erà încă și mai mic de statură ca mine, trecuse cu vre-o zece centimetri pe d'asupra capului său, și tot pe mine mă nimerise.

Dar se vede că turcii cu mine aveau socoteală răzbunându-se pentru numeroasele obuze ce le aruncasem în parapetul lor. Sau, că aflaseră și ei distanța, păgânii dracului.

Imi legară rănile și mă îmbrăcară. O slăbiciune mare ce mă copleșea cu încetul, și o amețeală apăsătoare făceà să mi se întunece totul pe dinaintea ochilor. Genunchii mi se muiaseră picioarele nu mă mai țineau și o lâncezeală ca de moarte 'mi îngreuna pleoapele ochilor. Dar nu voiam să mă las biruit și aș fi dorit să stau la post până la sfârșit; îmi părea rău că să ia Plevna, așà credeam, fără mine.

M'au suit însă cu sila pe calul meu Paloș și îndatorară pe soldatul Streață Nicolae să mă ducă până la o trăsură de ambulanță.

In drum ne întâlnește colonelul Victor Crețeanu comandantul nostru de brigadă.

— "Unde'l duci? întreabă colonelul.

— "E rănit domnule colonel! Ii duc la ambulanță". Ii răspunde soldatul.

— "Să vie ambulanța să'l ia!" Zise colonelul cu glas poruncitor.

Un călăreț din escorta lui pornește chiar îndată, în goana cea mai mare, ca să aducă o trăsură de ambulanță.

Apoi colonelul pleacă după ce a însemnat într'un carnet numele lui Streață Nicolae, pe care l'a recomandat lui Vodă Carol, ca să-i dea decorațiunea *Virtutea Militară* pentru devotament față de camarazii săi în primejdie. Aceasta am aflat-o mult mai târziu când ni s'au împărțit decorațiunile.

M'au coborit de pe cal și m'au așezat jos până să vie trăsura să mă ia. Tocmai atunci am văzut în ce jalnică stare mă aflam. Hainele de pe mine erau pline de țărână și de sânge, rupte și sfâșiate de sfărămăturile ozuzului ce mă lovise.

Junghiuri ascuțite îmi pătrund pieptul. Până aci nu prea simțisem durerile, ce devin din ce în ce mai pătrunzătoare și o sfârșeală covârșitoare mă coprinde peste tot.

Cerc să mă ridic, crezând că voi birui durerea prinblându-mă, dar nu pot. Și atunci în inima mea am mulțumit colonelului pentru bunătatea lui. Soldații roșiori, ce se adunaseră pe lângă mine, îmi adresară cuvinte de milă și de încurajare.

Perdusem aproape cu totul cunoștința, când a venit trăsura de ambulanță să ne ia, pe mine și încă un roșior rănit la mână, pe care-l aduseseră puțin mai în urma mea Nu mai vedeam și nu mai simțeam nimic. Cred că în acele clipe sufletul meu se pregăteà să-și ia zborul spre alte tărâmuri. Și n'aș mai fi știut că trăesc dacă junghiuri ascuțite nu'mi pătrundeau pieptul, din când în când, ca și cum mă înșurupă cineva într'un corset de fier.

Stiu doar că am cerut apă. Un sanitar mi-aduce o ploschiță plină. O golesc până în fund și mai cer de băut. Soldatul îmi spune că prea multă apă mi-ar face rău. Dar doctorul ambulanței poruncește să mai mi-aducă apă și amestecând-o cu puțin coniac îmi dă iar de băut.

Acestea toate le vedeam și le prindeam ca prin ceață. Apoi căzui într'o desăvârșită nesimțire. Nu mai știu și nu mai simț nimic. Nici când m'au urcat în car, nici chiar când Streață Nicolae și-a luat ziua bună dela mine.

Unul din soldații din roșiori, acum slujitor pe la drumurile de fer, pe care l'am cunoscut în timpul din urmă, mi-a spus că și el a dat ajutor când m'au suit pe brațe în carul de ambulanță. Zice că mă văitam cu glasul stins: "Mamă... mamă!"

E adevărat dar, că omul când ajunge la cea din urmă nevoe, invoacă din toată inima pe mamă și Dumnezeu.

Nu știu când m'au suit în car, nici când am plecat de acolo, nici drumul ce l'am făcut atunci câte ceasuri a ținut sau câte zile, nici când m'au coborât jos nu știu.

Când am deschis ochii, revenindu-mi în fire, m'am pomenit sub un cort, la ambulanța dela Grivița.

Mulți din cunoscuții mi-au spus pe urmă că m'au văzut, și că mi-au vorbit chiar, când mă duceau spre Grivița. Intre aceștia au fost căpitanul Dănescu Elefterie fostul meu comandant, fratele său sergentul Nae Dănescu, Teodorescu Ioan, Mihalache Nicu, și alții. Dar eu nimic nu știu.

Roșiorul, tovarășul meu de drum, care zăcea și el în cort alături de mine, mi-a spus că și doi cercheji călări au oprit trăsura ca să mă vadă și să-mi vorbească. Cerchejii spuneau tutulor că le sunt prietin bun ca și un frate. N'am avut nici o îndoială că acești cercheji au fost frații Daniil și Constantin.

Revenindu-mi în fire, puțin câte puțin, îmi reaminteam pe rând toate întâmplările mele; și aș fi crezut că a fost un vis, dacă nu simțeam junghiuri ascuțite în piept din pricina oaselor zdrobite.

Neobositul doctor Davila erà acolo. Nimic nu scăpa din vedere ochilor săi pătrunzători și ageri. Erà un om minunat. Prin firea lui veselă și isteață erà iubit și stimat de toată lumea. Omul acesta ar fi fost în stare să cârmuească o țară întreagă. Și de ar fi comandat un corp de oaste,

fiecare, dela cel mai de frunte ofițer până la cel din urmă soldat, și-ar fi dat bucuros viața pentru el.

Prin faptele și cuvintele sale ne făceà să îndurăm mai ușor viata plină de ticăloșie în care ne zvârcoleam. Dar și când se supăra nimini nu-i sta înainte. Erà ca un leu. Toți se ascundeau în gaură de șearpe. Noroc însă că mânia lui nu ținea mult.

La Grivița erà cea dintâiu stațiune unde li se da răniților, culeși de pe câmpuri, cele dintâiu și mai grabnice ajutuoare, a doua erà la Mecica, a treia le Mûsûlûmselo, a patra și cea din urmă la Turnu-Măgurele.

Aceste stațiuni erau astfel alcătuite că în fiecare dimineață porneau spre stațiunea imediat următoare, transporturi de răniți și peste zi soseau dela stațiunile din urmă alte convoiuri. Li se da bolnavilor sosiți hrana pregătită mai dinainte, li se primeneau legăturile rănilor, îi odihneau peste noapte și a doua zi dimineața îi porneau înainte, la stația următoare, spre a face loc altora ve veneau din urmă. Dela Turnul-Măgurele îi împrăstiau apoi pe la spitalele din țară fiecare mai pe aproape de părinți.

Pe mine mă opriră la Grivița. Ziceau doctorii că la Turnu-Măgurele este infecție mare din pricina nenumăraților bolnavi de prin spitalele de acolo. Și că aș fi fost în primejdie să mă bolnăvesc mai rău și chiar să mor.

Dar eu știam bine că nu voiau să mă pornească crezându-mă perdut. Ii auzeam vorbind franțuzește:

— "Moare pe drum, e perdut". Ziceà unul.

— "Cu siguranță — răspundeà altul — osul *stern* e zdrobit, la cea mai mică zdruncinătură se frânge, și... e gata.

Dar mie îmi spuneau altele ori de câte ori îi rugam să mă pornească și pe mine la Turnu-Măgurele. Nu răspundeam la minciunile și la palavrele lor, și întorceam capul cu dispreț, fără să la spun că înțelegeam ceeace vorbeau ei pe franțuzește.

Pieptul mi se umflase, junghiurile oaselor sfărâmate mă făceau să-mi perd răsuflarea și când mă apuca tusea credeam că 'mi ese sufletul.

Vremea erà rece și viscolul, câte-odată, umfla pânzele cortului de credeam că vom zburà în slavă cu cort cu tot.

Deși doctorul Davila ne făcuse sobe în corturi (?!) dar căldură nu se mai pomenea. Cei cari puteau se mai târau până la gura sobei și'și mai pârpâleau ochii pe jăratic, dar cei mai mulți tremurau strașnic pe așternutul de paie acoperiți cu câte o pătură subțire. Unii mai aveau câte o zdreanță de manta, dar cei mai mulți erau în tunici, și chiar în bluze de pânză subțire, care cum îi apucase glonțul.

Vecinul meu, roșiorul cu care venisem, a cărui rană dela mână mergea spre vindecare, sărea îndată la orice nevoe a mea; mă îngrijà ca pe un copil al său.

Ascultam la minunile de vitejie ale Curcanilor și ale Vânătorilor noștrii ce și le povestiau la gure sobei, dar mă gândeam că tot noi am făcut ispravă mai mare. Că, dacă Osman-Pașa înconjurat de toate părțile, stă acum închis în Plevna ca o fiară sălbatică într'o cușcă de fer, aceasta s'a întâmplat fiindcă noi i-am tăiat comunicația coprinzând redutele ce întăreau șoseaua care legà Plevna cu Sofia și restul țării.

Curcanii și Vânătorii își lăudau isprăvile lor dar când voiam să vorbesc și eu, să le spun bună oară, că noi am tras cel dintâi tun la Calafat, că noi am dat cea dintâi victimă a răsboiului și că noi am câștigat cea dintâi bătălie hotărâtoare, mă înecà tusea.

Domnitorul Carol veneà foarte des pe la noi. Soldații nu se arătau câtuși de puțin sfioși: răspundeau în voe la întrebările Sale; ca și niște copii cuminți unui părinte mulțumit de bunele lor purtări și luau în bătae de joc pe unii ce'și perdeau cumpătul în fața Măriei-Sale.

Intr'o zi a venit cu Țarul Alexandru al Rușilor. Erà o zi rece de Noembrie dar soarele strălucea pe cerul senin, mândru și frumos, aruncând puțină viață pământului înghețat.

Au rânduit frumos pe dinaintea corturilor niște paturi de fer, acoperite cu cearșafuri albe, iar pe noi ne-au îmbrăcat în halaturi și scufii curate. Și astfel dichisiți așteptăm sosirea Inalților oaspeți.

Amândoi Suveranii se opriră și în dreptul roșiorului vecinul meu nedespărțit. Impăratul cum îl vede esclamă pe franțuzește. "Eată un turc!... ăsta e turc, nu e așa?... are tip de turc"!

Domnitorul Carol întrebând pe rănit acesta 'l răspunde că e roșior și de fel din județul Buzăului, care răspuns i'l tâlmăcește Impăratului râzând.

Impăratul Alexandru erà îmbrăcat cu o manta foarte simplă și cu o șapcă pe cap. Nici un semn mai deosebit nu arătà mărimea gradului Său. Numai la gât purta o decorațiune foarte frumoasă și erà încins peste mijloc, pe de-asupra mantalei, cu o cingătoare de aur. Erà înalt, voinic și frumos, una din acele figuri ce-ți rămân întipărită în minte pentru totdeauna.

Impăratul a dat roșiorului Crucea de cavaler a sfântului Gheorghe, iar Domnitorul nostru ca să nu rămâie mai pe jos i-a dat Steaua României.

Tocmai se pregăteau să plece, când, se opriră uimiți în fața unor sanitari, ce steteau umiliți între santinele, la capătul corturilor, împodobiți cu cărți de joc atârnate la piept în loc de decorațiuni.

— "Ce este asta"? esclamă Suveranii. Iar doctorul Davila Le și raportează: "Aceștia sunt decorați de mine. I-am prins jucând cărți. Și nu numai că au jucat cărți dar s'au îmbătat și s'au luat și la bătae. Dar ei acum cer respectos și umiliți grația Măriilor-Voastre".

Işi poate oricine închipui ce haz a fost. Domnitorul nostru Carol este foarte serios și mândru, nu prea râde, dar atunci a râs cu poftă și din toată inima.

Au râs și ostașii din suita Lor, chiar acei ce se aflau mai pe departe și nu știau pricina acestui haz. Dar, așà e lumea: când soarele râde, chiar floricelele mărunțele de prin burueni zâmbesc și ele.

După plecarea M. M. Lor ne-au cărat iar în corturi.

Peste câteva zile roșiorul a fost pornit la regimentul său. Rana dela mână nu-i atacase osul și se vindecase repede.

Eram trist că mă despart de un asemenea bun tovarăș. Vecinătatea lui mi-erà și plăcută și folositoare și mă lipisem de el cum se lipesc copiii când li se arată cât de puțină dragoste.

Deși mă mușcase gelozia, foarte puțin însă, că el aveà două decorațiuni și eu încă nici una, dar nu'mi arătasem, nici odată și prin nimic, această gelozie. (Virtutea Militară mi s'a dat mai târziu).

El însă mi-a înțeles gândul meu ascuns. Și în delicatețea și naivitatea lui mi-a propus ca să-mi dea una din decorațiunile sale care-mi va plăceà.

Dintru'ntâiu crezui că glumește și m'am întristat fără să-i răspund, dar văzând stăruințele sale m'am încredințat că vorbește serios. Atunci am râs în sine 'mi și l'am deslușit bine că aceasta nu se poate. Că nimeni, decât el, nu are dreptul să le poarte și acest drept nu-l pot moșteni nici copii lui chiar.

El a rămas pe gânduri privind lung la decorațiunile sale ce le ținea în mână. Apoi vârându-le în buzunarul mantalei ridică în sus capul cu mândrie. La acest om de o fire foarte blajină și foarte modestă, am prins în acea clipă atâta mândrie, că n'am zăzut în viața mea o figură mai orgolioasă. Dar aceasta ținu o singură clipă; apoi luându-și ziua bună plecă pe jos ca să-și gasească regimentul.

Rănile mele nu se mai vindecau. Erà nevoe de o operațiune ca să-mi scoată glonțul dintre coaste și oasele din piept zdrobite ce mă chinuiau. Dar în condițiunile în care ne aflam acolo, și cum eram și slăbit de puteri, această operațiune nu să puteà face.

Mă întremasem puțin, ca să fac în ciuda doctorilor ce mă condamnaseră. Și dupa mai multe stăruințe și rugăciuni s'au îndurat în cele din urmă să mă pornească și pe mine.

Am trecut prin Mecica și Mûsûlûmselo, dormind câte o noapte la fiecare din aceste stațiuni și a treia zi spre seară ne apropiem de Nicopol.

Nu pot spune, nu pot povesti întocmai, ce am simțit în suflet zărind de departe Dunărea și țărmii românești.

Să nu mi se pretindă aceasta.

Numai aceia cari au trecut prin asemenea împrejurări mă pot înțelege.

In acelaşi stare sufletească cred că se afla poetul Gheorghe Crețeanu când a scris vestitele versuri:

"Fie pâinea cât de rea
Tot mai bine'n țara mea".

Tot așà trebuie să fie și cu acela cu luptând multă vreme cu valurile furioase ale mării, amenințat din clipă în clipă să piară târît în adâncimi prăpăstioase, zărește în cele din urmă o insulă o cării verdeața îi redeșteaptă nădejdea, îl înveselește și'l înviorează, întărindu-i puterile amorțite după un șir nesfârșit de lupte zdrobitoare.

Carăle se opriseră. Mai toți răniții se coborîsă jos izbucnind în chiote de bucurie și se grămădiră pe țărm privind peste Dunăre spre țară. De sigur că simțeau și ei ceiace simțeam eu.

Inima 'mi bate de credeam că'mi sparge pieptul. Cu o silință peste puterile mele mă ridic în sus, îmbrățișez dintr'o privire Dunărea și Țara Românească, zăresc orașul Turnu-Măgurele dincolo departe de țărm, deschid ochii tot mai mari și nu'mi vine a crede că ceeace văd este adevărat.

Acestea toate s'au petrecut într'o singură clipă.

O perdea roșie îmi licărește pe dinaintea ochilor apoi una neagră și scântei de toate culorile îmi turbură vederea. Junghiuri ascuțite îmi pătrund pieptul și cad fără simțire pe fundul carului.

(Urmează în pag. 20.)

CENTRUL DE CULTURA SI ARTA GEORGES POMPIDOU

de Sever MANUCEANU

E terenul vechilor hale pariziene a fost clădit unul dintre cele mai curioase şi şi extravagante edificii din Paris. Aspectul exterior lasă de dorit din punct de vedere estetic. Sprijinit pe axe metalice şi înconjurat de ţevi şi tuburi uriaşe, dă impresia unei distilerii de petrol, svârlită în mijlocul Parisului, la numai câteva sute de metri de Turnul Saint Jacques unul din cele mai frumoase monumente gotice din oraşul luminei.

Dar aspectul exterior neobişnuit nu provoacă repulsie, ci numai mirare şi dorinţa de a cunoaşte *"lăuntrul"* acestui monument al civilizaţiei tubulare şi-a pereţilor de sticlă. Or, *"Centrul G. Pompidou"* din piaţa Beaubourg, nu-i o simplă curiozitate arhitecturală. Croit pe dimensiunile civilizaţiei occidentale, structurat pe viziunea verticală a genului francez, acest *"Centru"* are o menire cu totul aparte. Nu-i un muzeu de relicve, ci un punct de sinteză, o apropiere de tendinţe actuale şi-o imagine a eternului întruchipat în arta, muzica, istoria şi sufletul tuturor naţiunilor.

In acest monument de-o concepţie futuristă îşi dau întâlnire toate tendinţele şi toate căile cu adevărat excepţionale prin care se manifestă neamurile. Cei ce l-au conceput, ca şi cei care duc pe umerii lor răspunderea acestei sinteze culturalo-artistică şi socio-politică, au strâns cu migală şi discernământ tot ce putea fi mai semnificativ, specific şi etern în arta, istoria, politica şi spiritualitatea fiecărui neam.

In cazul românesc, printre cele câteva figuri epocale ce constituesc lotul sintezei valahe apare şi Preşedintele Niculae Ceauşescu!...

Alături de Corneliu Codreanu spre cinstea celor ce-au pus sârguinţă şi respect adânc în prezentarea realităţii româneşti, au fost puse în relief — în ciuda timpurilor vitrege prin care trecem — cele două trăsături speecifice ale neamului românesc: **NATIONALISMUL** şi **SPIRITUALITATEA**. La loc de frunte apar trei nume ce-au fost stâlpi ai renaşterii noastre naţionale — Mihail **EMINESCU**, Niculae **IORGA** şi Corneliu **CODREANU**.

Cu voie sau fără voie, realizatorii francezi au trasat linia evolutivă a unei lupte şi permanenţa unui fel de a fi, care e cu totul în afara celui impus de sovietici. Dela Eminescu la Codreanu călcăm pe făgaşul năzuinţelor pur naţionale ale poporului român. Dela Codreanu până în zilele noastre că'căm pe calea ce înalţă omul şi neamul spre împlinirea lor socială şi sufletească, în ciuda absurdităţilor sovietico marxiste ce apasă nemilos existenţa Românului.

Dacă lucrările lui Iorga, expuse în acest Centru, sunt o recunoaştere a omului de ştiinţă, renumit în lumea întreagă, dacă cele ale lui Eminescu reprezintă un omagiu adus geniului poetic al omului carpatic, admiterea cărţii lui Corneliu Codreanu **"PENTRU LEGIONARI"**, în traducere franceză sub titlul **"LA GARDE DE FER"**, constitue un caz unic de etică ştiinţifică în epoca pe care o trăim.

Lumea e plină de ură şi vrăjmăşii. Democraţiile occidentale nu sunt mai blânde şi înţelegătoare faţă de Mişcarea Legionară decât regimul marxist din România. Din ignoranţă sau sub impulsul comunismului aruncă cu lături în toţi cei ce depăşesc limitele materiei încercând să revalorizeze precepte morale şi etice. Cu atât mai mult isbesc în Mişcarea Legionară, care luptă fără preget împotriva răului marxist ce se întinde peste lume. Pusă la index, boicotată, acuzată de toate relele lumii, isgonită şi lovită fără milă, Mişcarea Legionară continuă pe drumul deschis de Corneliu Codreanu, în pofida tuturor coaliţiilor, dela cea violenă a comunismului internaţional la cea a tăcerii din presa occidentală.

Deaceea, gestul celor care au îmbogăţit colecţia *"Centrului Georges Pompidou"* cu cartea lui Corneliu Codreanu capătă o semnificaţie deosebită. Când toate valorile naţionaliste din lume sunt respinse şi condamnate sub denumirea infamantă de *"naziste"*, când în Ţară regimul încearcă să înăbuşe puternica trăire a naţionalismului valah, aici, în miezul Parisului, se recunoaşte valoarea doctrinei legionare ca element de temelie al civilizaţiei româneşti, fără de care existenţa şi evoluţia naţiunei române nici n'ar putea fi concepută.

Inaintea multor Români, orbiţi de patimi politice, aceşti Francezi au înţeles semnificaţia şi sensul uneia dintre cele mai extraordinare concepţii de viaţă socio-politică din secolul 20.

Pentru aceasta le mulţumim şi le promitem că nu vom uita probitatea ce-au manifestat faţă de marea mişcare de regenerare spirituală şi socială a neamului nostru.

Fotografia de mai sus, în care apare N. Ceauşescu alături de C. Codreanu, nu poate decât să dea de gândit celor dela Bucureşti. Cu toată prigoana deslănţuită contra Mişcării Legionare, cu toată influenţa pe care o au în cercurile conducătoare din Franţa, cu toată propaganda mincinoasă dusă în străinătate împotriva naţionalismului românesc, doctrina legionară se afirmă peste tot şi este recunoscută ca una din temeliile nesdruncinate ale existenţei şi viitorului neamului românesc.

IMPRESURAREA PLEUNEI

Când am redeschis ochii soarele tocmai sfinţea şi un vânt răcoros îmi mângâia fruntea înferbântată. Puteam chiar să şi mor că nimini habar n'avea de ce mi se întamplase. Tovarăşii mei erau tot pe ţărm privind cu nesaţiu spre ţară. Ţaranul, stăpânul carului în care mă aflam, sta pe lângă boi mângâindu-i cu vorbe duioase.

Il întreb că de ce stăm atâta şi nu pornim înainte. El îmi

răspunde că este un singur pod peste Dunăre şi tocmai acum trece încoace un convoi cu provizii pentru oastea rusească. Că trebue să aşteptăm până se va sfârşi acest convoi ca apoi să vie şi rândul nostru.

Ţăranul vorbea româneşte cu un uşor accenet slav, aşa cum vorbesc toţi românii împrăştiaţi prin Bulgaria. Şi din vorbă în vorbă am aflat că e chiar fiul bătrânului ce mă ospătase în casa lui când am trecut Dunărea pe la Corabia.

Un român m'a primit întâiu când am pus piciorul în Bulgaria şi tot un român m'a trecut Dunărea încoace.

Sfârşindu-se convoiul rusesc pornim şi noi. Ajungem pe pod; ştiu aceasta că aud roatele carului odorogind pe scânduri.

Şi mergem, mergem mereu şi podul nu se mai sfârşeşte. Mi s'a părut mai lung decât tot drumul ce-l făcusem până aci.

Zgomotul încetează de odată. Roatele carului alunică lin pe nisip. Suntem în ţară. In sfârşit!...

Adio Dunăre!

* Fragment din volumul "Carnetul unui veteran" apărut în Editura "Rigmor", N. S. Govora.

BINOMUL LIBERTATII

de Serafim **BRATOCEA**

ROBLEMA libertăţii este punctul cel mai important al doctrinelor bazate pe demnitatea persoanei umane. In noţiunea de libertate se ascunde toată măreţia întregului destin omenesc. Pentru realizarea acestei aspiraţii omul a fost totdeauna gata să-şi dea viaţa. Istoria e martoră a nesfârşitelor lupte în care s'a svârlit individul în speranţa ca la capătul încercărilor supremul vis se va realiza.

Noţiunea de libertate a atras însă atenţia tuturor demagogilor şi oportuniştilor politici din toate timpurile. In ea descopereau o esenţă plină de posibilităţi pentru intenţiile lor. Deaceea constatăm existenţa acestei noţiuni ca un punct maximum de doctrină, în programul tuturor ideologiilor şi sistemelor politice. Dela extrema dreaptă la extrema stângă, trecând prin toate formele democratice, autoritare şi chiar dictatoriale, se jonglează cu acest terme, exagerându-i-se întinderea, schimonosindu-i-se sensul. LIBERTATEA a fost şi rămâne un cuvânt magic, care atrage şi menţine pe individ.

Comunismul însuşi, în ciuda propriei doctrine colectiviste şi anti-liberală declarată, insistă asupra *"libertăţii"* prin tangenta *"liberării"* popoarelor şi indivizilor de sub *"tirania capitalistă"* sau *"burgheză"*. Dupa propagandiştii ideologiei marxiste, individul nu poate fi liber decât în societatea comunistă. E o deviere brutală şi ilogică a propriei noţiuni de libertate, pe care o desfigurează prin sofisme şi minciuni pentru a o adapta unui cadru ce-i este ostil şi nepotrivit prin natură.

Dacă procedeul prinde în mase e tot din cauza cuvântului magic, pe care proletarul n'are timp să-l analizeze sau să-l verifice. Acolo unde se vorbeşte de *"proletariat"* şi *"libertate"* în acelaş timp — chiar dacă în realitate nu e vorba de o adevărată libertate — individul nemulţumit şi pus în cumpănă îşi dă adeziunea.

Există însă şi un alt aspect al problemei, în care libertatea nu-i un simplu cuvânt de propagandă, ci **UN SENS DE TRAIRE!** Acest aspect ne interesează în mod special. **In primul caz (al LIBERTATII urlate pe toate tonurile)** avem de-aface cu demagogia specifică a celor mai multe partide politice şi-n deosebi a ideologiei marxiste.

In al doilea caz, ne găsim în faţa unei aplicări respectoase a libertăţii. Regimul politic, conformându-se principiilor ideale ale unei doctrine care preţueşte omul în sine, aplică noţiunea de libertate în conformitate cu spiritul ce-l însufleţeşte. Omul se poate desvota fără nicio constrângere, bucurându-se de o realitate pe care normele axiologice ale doctrinei o permit în plinătatea ei.

E ştiut că, dacă nu există nicio limită prescrisă, omul abuzează de prerogativa libertăţii şi lunecă spre anarhie. Pentru individul neştiutor de cadrul în care libertatea poate avea un randament optim, aceasta înseamnează pur şi simplu *a face ce vrea, cum vrea, când vrea, fără nicio limită, fără nicio restrângere juridică*. Or, noţiunea de libertate lăsată în voia ei, aplicată după interpretări particulare şi în genere nescrupuloase, duce la negarea ideii de libertate şi la instalarea unor regimuri deviate.

Libertatea lăsată în voia soartei, fără un corectiv permanent şi sigur, pierde orice semnificaţie politică, socială şi umană. Impinge individul şi societatea spre anarhie, abuzuri şi revolte. Pentru a putea fi considerată profitabilă fiecăruia şi tuturor în acelaş timp, libertatea trebue privită în raport cu o altă noţiune tot atât de importantă: **NOTIUNEA DE DATORIE**, de obligaţie, de îndatorire, de respect pentru libertatea celorlalţi. E o problemă de compensaţie şi echilibru întru stabilirea unei adevărate tehnici de comportare psiho-socială.

Libertatea nu-i un drept absolut şi incontestabil decât în masura în care corespunde unei necesităţi istorice. Atunci când popoarele se găsesc sub dominaţie străină sau sub apăsarea unui regim totalitar, noţiunea ideală de *"libertate individuală"* sau de *"eliberare"* păstrează sensul absolut şi incontestabil al tradiţiei.

Când însă e vorba de viaţa şi comportamentul indivizilor într'o societate ajunsă la plinătatea drepturilor civice şi sociale, supralicitarea idealului de libertate devine o anomalie şi-o primejdie permanentă. Răstălmăcirea acestui "DREPT" după cum îi arde fiecăruia provoacă o deviere constantă şi multilaterală a celei mai extraordinare noţiuni din marile cuceriri ale omului. Sub acest aspect, nu se uită niciodată că libertatea este o **CUCERIRE** şi fiecare îşi face o glorie s'o amintească de câte ori i se pare *"ameninţată"*.

Se uită însă totdeauna faptul că această cucerire cere din partea insului şi o **DEPASIRE IN SPIRIT**, adică o înţelegere în adâncime a fenomenului de care face caz şi pe care-l revendică fără'ncetare şi nelimitat. In felul acesta individul îşi defineşte necumpătarea, dar nu şi înţelepciunea. Consecinţele sunt vizibile astăzi pe toate treptele politice şi sociale...

Stim, bine'nţeles, că orice cucerire este euforică, stabileşte încrederea şi cu timpul poate provoca o hipertrofiere a orgoliului. Omul cucerind libertatea devine susceptibil de toate neajunsurile ce pot deriva. Cea mai neînsemnată *"reglementare"* a acestei libertăţi i se pare împiedecare sau încălcare a faimoasei prerogative cucerită. Nu vrea să accepte nicio restricţie, lunecând fatal spre extrema erorilor. *"Idealul de libertate"* devenit *"realitate"* în împinge spre depăşirea şi abuzul de drepturi. Dreptul relativ de a fi liber, devine în ochii omului o regulă absolută — drept nelimitat de a se comporta după bunul plac.

Natural, sunt mulţi indivizi conştienţi, care nu vor abuza niciodată de o astfel de interpretare, Dar nu aceştia interesează în acest moment. Ei sunt elementul stabil, disciplinat, clarvăzător, care n'au nevoie de o contra-greutate pentru a se integra armonios societăţii. Pericolul vine tocmai dela elementele nelămurite sau dela cele fără scrupule, meschine, egoiste, ambiţioase ce nu văd în noţiunea de libertate *"absolută"* decât un mijloc de parvenire, de abuz, de răsvrătire permanentă. Aceştia sunt cei care turbură atmosfera societăţilor şi provoacă nestatornicia socială a individului. Impingând sensul libertăţii spre o extremă incompatibilă cu viaţa în societate, ei sdruncină profund mentalitatea mulţimilor. Deaceea, azi, tot omul nu vorbeşte decât de *"libertatea sa"*, de *"dreptul său inalienabil de libertate"*, etc.

In realitate, cine nu are gânduri ascunse nu se poate speria de anumite norme sau condiţii punând stavilă oricărei încercări de deviere a noţiunei de libertate. Normele paralele sub formă de *"îndatoriri"*, sunt necesare pentru salvarea libertăţii precum şi-a vieţii în societate. Fără aceste obligaţii precise, libertatea devine iluzorie, trambulină politică, necinste economică, sau anarhie socială pur şi simplu. Mai mult chiar, singure elementele nocive ale societăţii se vor prevala de *"absolutul"* noţiunei de libertate pentru satisfacerea ambiţiilor personale în detrimentul celorlalţi. Deci, **NUMAI O LIBERTATE COMPLECTATA DE INDATORIRI SI RESTRICTII POATE FI CONSIDERATA O LIBERTATE LOGICA, REALA, VIABILA.**

E normal! Acolo unde există drepturi, trebue să existe şi datorii. Unele fără altele constituesc un abuz de putere sau o tiranie. Omul trebue să se obişnuească cu acest binom, ce, cu timpul, trebue să devină un reflex. Numai când noţiunea de libertate va destepta *automat* în spiritul omului contra-greutatea anumitor restrângeri obligatorii în mânuirea prerogativei supreme, ne vom găsi în faţa unei societăţi *pe cale de a se schimba*. E o problemă de educaţie, mai ales de educaţie intimă, personală.

Tendinţa fiecăruia trebuie să fie un efort continuu în acest sens, deoarece libertatea anarhică nu poate fi de folos nici comunităţii politice, nici celor ce fac parte din ea. Numai aplicându-se tuturor aceeaşi regulă, pot fi garantate toate libertăţile fundamentale. Individul conştient înţelege deci să înceapă *prin el* transformarea, supunându-şi propria libertate anumitor restricţii. Dece? Pentrucă fiecare trebue să fie convins că normele restrictive prescrise vor constitui stavilă numai contra abuzurilor posibile, iar nu contra adevăratei libertăţi.

Astfel, putem spune că numai omul ce recunoaşte şi respectă limitele libertăţii sale este un **OM LIBER** în accepţiunea cea mai pură a cuvântului. Restrângerea nu-i este impusă de nicio autoritate represivă, ci pur şi simplu de propria sa conştiinţă. Omul şi alege calea şi-şi judecă acţiunile. In plinătatea **DREPTULUI** de a susţine cauza libertăţii, înţelege că. pentru a se bucura total de libertate, are **DATORIA** de a nu abuza de această prerogativă.

Binomul libertăţii nu-i o impunere arbitrară, ci o consecinţă logică a vieţii în societate. Indivizii care nu ţin seamă de această perspectivă ajung la dezordine spirituală, morală şi civică. Iar guvernele care, pentru a câştiga simpatia maselor instinctive şi neştiutoare dau frâu liber acestei tendinţe, işi pregătesc inconştient făgaşul prăbuşirei în anarhie.

Avem deci datoria să luptăm atât pentru câştigarea libertăţii politice cât şi pentru sporirea libertăţilor umane, dar nu trebue să uităm niciodată că delimitarea lor nu-i o constrângere ci o garanţie pentru a ne bucura pe deplin de ele.

UN EXPEDIENTE JURIDICO OLVIDADO

Bajo este título hemos revelado a nuestros lectores de la hispanidad las maquiavélicas maquinaciones del espíritu revisionista magiar, llegadas hasta falsificar "oficialmente" la moneda francesa del año 1919-1920, con el fin de anular el dictamen de la justicia nacional, hecha en la Europa central, y de obtener fondos para sufragar los gastos de su propaganda revisionista.

En sí, el Tratado de Trianón no hizo más que confirmar y dar visto bueno a la reintegración del territorio rumano de Transilvania a la madre patria Rumania, decidida por el mismo pueblo transilvano en el primero de diciembre de 1919.

Era la consecuencia lógica de la victoria decisiva del ejército rumano en el campo de batalla contra el dirigente comunista de Hungría, Bela Kun, y la realización del deseo expreso de los rumanos de Transilvania de acabar con la dominación abusiva de los magiares.

No sólo Rumania se benefició del derrumbamiento del Imperio Austro-Húngaro de los Habsburgo en 1918, sino todos los pueblos de la Europa central, croatas, servios, eslovacos, rutenos, los cuales a lo largo de la historia habían sufrido amputaciones territoriales y dominaciones abusivas por parte de los vecinos húngaros.

El sol de la justicia y de la libertad brilló en Trianón para todos y todos pudieron realizar sus aspiraciones nacionales.

Pero los húngaros, reducidos a vivir sólo en las tierras ancestrales, no han comprendido que la justa compensación otorgada a los oprimidos de antaño les obligaba a convivir en armonía y amistad con ellos, sino, al contrario, han continuado intrigando para abolir el resultado de la libre voluntad de los pueblos mencionados, tratando desde entonces de confundir al mundo con su actividad revanchista y revisionista, utilizando todos los medios, llegando hasta incluir a los recién exiliados políticos húngaros.

A pesar de los sesenta años transcurridos, los magiares sueñan con revivir el difunto imperio de la corona de San Esteban.

Para contestar a la pregunta por qué la prensa rumana de los años 1925-1926 no se ha ocupado del asunto de la falsificación húngara de los billetes de Banco franceses, reproducimos los textos de Bertrand de Jouvenel.

Se trataba de una maniobra política italo-húngara para aislar Yugoslavia y para atraer a Rumania en un pacto común con Alemania, casando una de las hijas del rey Fernando de Rumania con el príncipe Albrecht de la corona húngara.

144 LA DÉCOMPOSITION DE L'EUROPE LIBÉRALE

par écrit au général l'ordre de constituer un nouveau gouvernement. Averescu convoque pour le 2 juin au soir les chefs de partis. Mais les principaux d'entre ceux-ci ne se rendent point à l'invitation et le 4 juin, dans l'après-midi, le général se rend à la résidence de campagne du Roi, pour protester contre les ordres de celui-ci.

Le Roi l'écoute en silence et on voit le soir rentrer à Bucarest la puissante automobile du général. Toute la ville se perd en conjectures. Averescu se rend auprès du ministre d'Italie qui lui conseille la résistance. Le général réunit alors ses collaborateurs, mais à 8 heures du soir un familier du Roi se présente en plein Conseil des ministres, demande à parler en particulier au général Averescu, et lui annonce que le Roi a nommé Président du Conseil le prince Stirbey. Le général est invité à apposer sa signature au bas du décret royal. Il rentre dans la salle où siègent ses collègues, et ceux-ci, le voyant pâle, l'interrogent. Il se défend d'abord de parler. Puis expose la situation. Il voit à leur mine qu'ils ne le soutiendront pas. Il signe et une heure plus tard le prince Stirbey prête serment pour un gouvernement qui ne compte que trois membres.

Le lendemain, c'est une explosion d'enthousiasme dans la presse qui se félicite d'être débarrassée d' « *une bande d'aventuriers à la solde de l'étranger* », laquelle « *se préparait à faire de la Roumanie une nouvelle Albanie* ».

Le nouveau Ministère organise tout de suite des élections qui donnent au parti Averescu 50 000 voix, contre 1 700 000 aux libéraux et 600 000 au parti paysan. Bratianu revient au pouvoir. L'un des ressorts essentiels de la manœuvre est brisé.

Le premier geste de Bratianu est d'envoyer un télégramme chaleureux au gouvernement français, évoquant les liens indestructibles qui attachent les deux pays. Il rappelle en même temps la délégation qui négociait à Rome un accord commercial avec l'Italie. Le revirement roumain vient d'autant plus à propos qu'une nouvelle affaire a éclaté entre l'Italie et la Yougoslavie.

A la fin de mai, les autorités albanaises ont arrêté à Durazzo un certain Juraskovitch, employé à la Légation yougoslave, qui s'employait à noter les débarquements italiens dans le port. Et la presse italienne mène grand bruit autour de cet incident.

D'autre part, Lord Rothermere a entamé dans le *Daily Mail* une vigoureuse campagne pour la révision du Traité de Trianon, et le gouvernement hongrois approuve l'initiative d'un Comité

L'ENCERCLEMENT DE LA YOUGOSLAVIE 145

qui parcourt le pays en recueillant des signatures pour une adresse de remerciement à Rothermere. Une délégation ira à Londres porter 1 250 000 signatures, réparties sur 25 volumes. Un tel résultat prouve la vigueur du sentiment révisionniste en Hongrie.

Bénès fait alors entendre à Briand que le moment est venu pour la France d'administrer un coup d'arrêt à la politique italienne d'agitation dans les Balkans. Un nouvel incident se produit d'ailleurs à Prague même.

Le ministre d'Albanie à Belgrade, Tsena-Beg, adversaire de la mainmise italienne, est allé en Tchécoslovaquie s'entretenir avec le président Mazaryck, pour obtenir que la Tchécoslovaquie appuie éventuellement la Yougoslavie. Il est assassiné le 14 octobre par un jeune homme qui vient d'Italie.

C'est alors que Briand se décide à publier le traité franco-yougoslave, qui avait été négocié dès mars 1926 à Paris, et dont Nintchitch et Briand avaient été d'accord pour ajourner la mise en vigueur, dans l'espoir d'apaiser les relations italo-yougoslaves, et d'obtenir la signature de Mussolini. L'attitude agressive prise par celui-ci à l'égard du gouvernement de Belgrade a fait disparaître toutes chances d'un tel accord et a changé le caractère du traité.

Son texte, sans doute, est irréprochable. Les deux pays se promettent une assistance mutuelle au cas où l'un d'entre eux serait attaqué ; mais cette assistance ne doit jouer qu'après un appel à la Société des Nations et au cas où l'institution genevoise ne réussirait pas à apaiser le différend. C'est donc seulement l'accueil fait au traité en Yougoslavie qui lui imprime un caractère antiitalien.

La presse italienne se plaint qu'à Llubliana, à 30 kilomètres à peine de la frontière italienne, un cortège populaire, avec musique et drapeau, ait traversé les principales rues de la ville aux cris alternés de « *Vive la France!* » et « *A bas l'Italie!* »

Tout en témoignant beaucoup d'amertume de l'appui donné par Briand au royaume serbe-croate-slovène, l'Italie cependant accepte le fait accompli et riposte platoniquement par la signature onze jours après, d'un nouveau traité italo-albanais. Dès lors, elle baisse nettement de ton à l'égard de la France.

Mussolini est trop réaliste, en effet, pour ne pas sentir qu'aucun bouleversement décisif dans la région danubienne ou les Balkans ne peut s'accomplir tant que la France et l'Angleterre ont la volonté et la force d'intervenir.

LES DIALOGUES RONFLANTS

En marge de la Conférence de Belgrade

par Jean Philippe Maurras

La diplomatie des hauts sommets va les vents en poupe!...

J'insiste sur le pluriel "*les vents*", car cela souffle de tous cô tés et dans tous les azimuts. On a l'impression que tous les Dieux de la terre se sont donné rendez-vous pour faciliter le vol plané des bonzes qui dirigent les destinées des nations actuelles. Mais, comme les grands des Cieux sont toujours suivis par quelque hégérie ou lutin malin, il se pourrait bien que la brise euphorique se transforme un instant après en un cyclone dévastateur. Il en faut si peu à l'heure qu'il est!...

Cependant, ne nous hâtons pas de voir partout des catastrophes, là où la diplomatie soviétique veut "*enterrer la hache de la guerre*", en employant les grands moyens des concessions économiques, de la coopération techno-spatiale ou de la diminution des forces militaires sur le territoire européen. Ce serait de la méchanceté et une insinuation perfide, juste au moment où ils sont si bien intentionnés... à l'égard de leurs buts cachés... (mais il ne faut pas insister!).

Il serait sûrement plus instructif de s'en tenir aux simples enseignements qui découlent des "*vols planés*" des grands seigneurs que le sort a mis à la tête des nations de notre Occident par rapport à ceux qui font le vent et le beau temps à la tête des nations socialistes. Entre eux, il n'y a pas d'estime ni de loyauté. Cela va de soi! Cela fait partie intrinsèque des règles du jeu. En échange, il y a des sourires, des accolades et des ruses, à en revendre. Enfin, pour compléter le tableau, on trouve la volonté têtue de vaincre chez les uns; de la naïveté, presque stupide, chez les autres. Dans cet ordre d'idée, il y a tout de même une petite différence: tandis que les premiers savent qu'ils sont têtus et volontaires, les seconds ne se rendent même pas compte qu'ils respirent la sottise et la naïveté.

Dans ces conditions, on peut s'attendre à tout! On n'a d'ailleurs qu'à se pencher sur le cas des... dialogues.

Les dialogues sont à l'ordre du jour, du haut en bas de l'échelle. La mode a pris et on se sentirait déshonoré si l'on été privé d'un pareil privilège. Et nous voilà sur le sentier des échanges d' opinions à tort et à travers, au sujet de tout et de n'importe quoi...

Après les dialogues et les multilogues de Helsinki, on aura droit bientôt à une nouvelle logorrhée, tout aussi stéréotypés, à Belgrade. Les *mêmes personnages*, munis des *mêmes pouvoirs* et poursuivant les *mêmes intentions*, vont "*s'affronter*" (si l'on y croit) dans la capitale yougoslave, sous l'oeil attendri de Tito qui va faire semblant de se placer... en neutre.

On aura droit aux superbes discours ronflants sur le contenu des "*trois corbeilles*" pleines de noeuds (en quelque sorte gordiens) qu'on ne tâchera même pas de défaire selon les règles de l'art juridique et sous l'égide d'une justice qui doit s'imposer contre vents et marées. A quoi bon se donner tant de mal! Les jeux sont faits depuis longtemps! Les grands de toute taille qui y participeront savent à quoi s'en tenir!...

L'histoire des "*corbeilles*", placées en trinité, qui doivent constituer le gros des discussions, est déjà écrite et paraphée pour la postérité. Si on rappelle encore leur existence et l'importance de leur contenu, ce n'est que

pour que les discoureurs puissent préparer leurs discours. Rien de plus significatif! Et tandis que certains vont débiter leur phraséologie ronflante, les autres vont tout bonnement ronfler en attendant leur tour de passe-passe.

Il est vrai que la CONFERENCE DE BELGRADE a un but précis: vérifier si les prescriptions ou décisions prises à Helsinki ont été correctement appliquées par les co-signataires. Ce qui est déjà un aveu de la fragilité d'une entente internationale présentée comme un *summum* d'habilité de la diplomatie occidentale. Car, il est *"formidable"*, selon cette diplomatie, d'avoir obtenu une nouvelle conférence sur les mêmes thèmes, après avoir cédé honteusement à toutes les exigences soviétiques. Personne ne veut reconnaitre que, dans leur hâte d'amadouer et de satisfaire l'appétit insatiable de l'URSS, dans l'espoir fallacieux de la rendre compréhensive envers leurs propres problèmes, nos démocraties *"pures et dures"* se sont totalement pourvoyées.

En acceptant à Helsinki les subtils paragraphes insérés dans l'acte final, grâce à l'aimable insistance des Soviétiques, et les ayant en quelques sorte entérinés aux yeux du monde, on ne voit pas comment elles pourraient revenir en arrière à Belgrade et contredire une décision largement soutenue par la suite comme *"juste et définitive"*!

Nos belles démocraties occidentales se mettraient sur le dos l'opinion mondiales (dirigée par la presse largement communisée). Et ce qui est encore plus dangereux et redoutable, elles rencontreraient la *"légitime"* indignation et les foudres des représailles économico-politiques du monde soviétique, prolongées par les attitudes hostiles de leurs propres partis communistes.

On leur dira que lorsqu'on signe un papier, on tient la parole donée et cela sant bavures ni arrière pensée Ce sont des choses qu'on ne peut pas ignorer SI L'ON EST DEMOCRATE...

Et puis, on va nous faire le coup le *"l'honnête"* application de l'ensemble des prescriptions prévues à Helsinki.

Dans les milieux officiels on sait d'avance qu'il y aura à Belgrade quelques impertinents, retrogrades et insupportables nationalistes qui poseront des problèmes précis, témoignages à l'appui, documents en main et l'espoir de plus de 120 millions d'Européens derrière eux. Mais on ne s'en inquiète pas trop! Tout est déjà réglé. On va les laisser déposer leurs Mémoires, Lettres Ouvertes, Protestations et Documents, et on va passer outre, comme si de rien n'était!

Après, entreront en jeu les beaux parleurs de notre monde imbu de principes humanitaires et de justice, pour nous faire comprendre que les décisions prises en bonne et due forme à Helsinki ont été ENTIEREMENT ET STRICTEMENT appliquées par tout le monde. C'est à cette occasion que couleront à flots les louanges envers *"la digne attitude des dirigeants communistes de l'Est"* qui ont permis l'apparition de quelques dissidences et groupuscules protestataires, FAIT QUI DEMONTRE indubitablement leur penchant pour la véritable démocratie, la liberté d'opinion et le respect des droits de l'homme...

Bien entendu, SILENCE TOTAL sur les questions essentielles de la Corbeille n. 1, qui seront entérinées en douce, reconnaissant officiellement et définitivement la main-mise des Soviétiques sur bon nombre de terres appartenant aux pays limitrophes.

SILENCE TOTAL sur l'impossibilité de sortir des pays socialistes, d'y aller et de discuter ouvertement avec la population, d'envoyer des publications et de les voir affichées dans les kiosques ou dans les librairies locales.

SILENCE TOTAL sur les *"goulags"* et le terrorisme permanent des régimes dictatoriaux implantés dans les pays de l'Est et qui démentent tragiquement les déclarations solennelles de leurs représentants à Belgrade comme à Helsinki.

On assitera à une triste caricature d'entente fraternelle entre l'Est et l'Ouest, comme on nous en fait supporter périodiquement depuis la fin de la guerre...

Les dialogues systématiques (thème favori et largement favorisé depuis que les pays socialistes ont constaté que ce système rend à chaque coup) permettront à nos fins diplomates de manifestes emphatiquement leur attachement à *l'une des ententes les plus merveilleuses pour la paix et le bien-être des nations*... Ils omettront négligemment de préciser que cette *"prodigieuse entente"* signe l'arrêt de mort de 120 millions d'Européens et prépare la brèche par laquelle s'écoulera le poison qui finira par achever leurs propres nations.

En face de tant d'inconscience et d'indifférence devant la tragédie des autres, on se sent accablé et profondément écoeuré d'avouer que ces beaux personnages représentent l'Occident et la civilisation chrétienne!...

LE MIRACLE DEL USINES "CLES EN MAIN"

por Basile Rutaskol de la Kaléone

Parmi les innombrales ressources *"dialectiques"* de persuasion que renferment les tiroirs secrets de la diplomatie soviétique, il y en a une qui fait trembler, de joie et de simpathie débordante pour le régime rouge, n'importe quel gouvernement occidental. Il est question de l'appât économique que les petits malins du Kremlin mettent en jeu chaque fois qu'il leur semble nécessaire d'emporter l'enjeu politique qui trouble les difficiles manoeuvres et arrangements diplomatiques.

D'ailleurs, il ne faut pas se tromper! Il n'est pas question d'un quelconque augmentation des échanges pour renforcer les relations économiques et oeuvrer au bien-être réciproque des partenaires en cause. Cela serait trop banal et tout à fait en contradiction avec l'idéologie marxiste qui ne permet des rapports de ce genre avec les pays capitalistes qu'au moment où cela peut leur nuire. La règle sacrée est formelle: il faut s'arranger pour leur faire céder le plus possible de matières et de produits stratégiques et pour leur placer des articles de grande consommation à des prix modiques, capables de ruiner des industries entières chez les non-communistes.

Il y a cependant des moments exceptionnels où l'arsenal des tromperies soviétiques lance dans la bataille diplomatique d'autres arguments que ceux de l'achat graduel et de l'échelonnement des paiements en dollars, adoucis par l'envoi de quelques milliers de tonnes de gaz ou de peaux d'Astrakan. Or, ces moments exceptionnels sont bien choisis par Kremlin pour que l'impact soit de taille et ses gains... politiques, indéniables. Car, ce que les Soviétiques poursuivent dans leurs relations économiques avec les *"occidentaux"*, n'est nullement d'établir un courant honnête d'échanges mais une nouvelle brèche dans les structures politiques des pays capitalistes.

On oublie toujours que, pour les satrapes soviétiques, les relations économiques sont bonnes uniquement lorsqu'elles servent les intentions politiques du régime. C'est ce que les gouvernements occidentaux n'aperçoivent guère ou font semblant de ne pas voir. Ce qui un jour leur sera fatal! Mais, c'est si doux et si flatteur de se croire plus malin que les autres et d'avoir l'impression que tout va pour le mieux du monde...

Eh bien, tandis que nos grands manieurs de subtilités alambiquées se gargarisent de leurs exploits économiques et de leur pénétration technologique dans l'économie planifiée des Soviétiques, ceux-ci, plus habiles (car ils savent ce qu'ils veulent) se contentent de demander et d'accepter quelques cessions insignifiantes d'ordre politique qui ne peuvent en aucune manière nuire aux bonnes affaires financières et à la tranquillité d'esprit des Occidentaux.

Le grand atout des Soviétiques, capable d'endormir les scrupules et de mettre même par terre l'instinct de conservation de nos politiciens, c'est le fameux argument des usines *"clés en main"*.

Ce n'est pas facile pour des démocrates purs et durs de tenir compte des intentions subséquentes des Soviétiques lorsqu'il s'agit de vendre 3-4 unités *"cles en main"*, dont les prix varient entre quelques dizaines et quelques centaines de millions de dollars chacune... Surtout, qu'en échange, les Soviétiques ne demandent pas de nous refiler leur cameloto grossière et invendable sur les marchés occidentaux. Modestement, ils ne demandent que de minimes concessions d'un ordre qui ne touche pas l'économie:

— cessation des attaques à l'adresse de l'URSS,

— interdiction de la presse d'extrême droite anti-communiste,

— mise à l'index de quelques organisations par trop antimarxiste et remuantes,

— élimination des *"voix libres"* sur les antennes de radio,

— permission aux publications soviétiques en langues étrangères de submerger les rayons des kiosques de journaux,

— reconnaissance des partis communistes là où ils se trouvent interdits,

— libre accès sur les ondes des Télé de la propagande marxiste,

— acceptation de certaines propositions *"inoffensives"* au sujet du sort des peuples d'au-delà du Rideau de Fer,

— non ingérance (même pas une critique) dans la politique menée par les Soviétiques dans les pays tombés sous leur dépendance,

— Silence total sur la lutte des exilés contre le terrorisme communiste et si possible (et c'est toujours possible quand on est au pouvoir) interdiction de toute activité nuisible à la renommée de l'URSS.

Comme on le voit, dans l'ensemble des intérêts et de la vision coexistentialiste et pacifiste des Occidentaux, ce sont des exigences insignifiantes... Dans une certaine mesure, elles sont même bienfaisantes, car elles concernent des problèmes qui ennuient beaucoup les gouvernements démo-libéraux. En mettre fin à la demande du cher Kremlin, ne peut que rehausser leur prestige de gouvernements bien pensants et dans le vent...

Intelligents et diplomates comme ils le sont par définition, ils se laissent embarquer dans des trafics politico-économiques qui n'on d'avenir que pour les *"barbares a-politiques"* du Kremlin. Mais qu'à cela ne tienne!... Du moment que les affaires paraissent marcher (la dette des pays à économie planifiée envers les grandes démocraties libérales a dépassé lo Milliards de dollars), l'avenir qu'elles se forgent n'a pas d'importance.

Cette politique, meurtrière et suicide à la fois, des Grands Occidentaux prendra une tournure tragique à l'occasion de la *"conférence pacifique"* qui aura lieu à Belgrade. Le grand Moloch Soviétique a besoin de faire entériner les succès obtenus à Helsinki et spécialement la *"reconnaissance insignifiante"* de ses nouvelles frontières qui lui permettront de mater définitivement toute velléité d'indépendance de la part de ses proches victimes de l'Europe Orientale.

Ainsi, pour amadouer la mentalité rétrograde des Occidentaux et leur faire comprendre où se trouve leur propre intérêt... économique, les Soviétiques se sont laissés envahir depuis un an par une foule de missions et se laissent facilement convaincre par celles-ci de la nécessité qu'a l'industrie de l'empire rouge de compléter et de moderniser son parc d'usines et de fabriques *"clés en main"*.

Naturellement, il y a des exigences en contre-partie pour que la signature des contrats soit assurée. C'est cousu de fil... rouge! Mais les Occidentaux sont tellement convaincants!...

Et comme on sait que ces achats spéciaux n'ont lieu de la part de l'URSS que lorsqu'est en jeu un problème difficile et essentiel pour la politique impérialiste du Kremlin, il n'y a pas à se tromper sur l'intention qui les accompagne.

Les Soviétiques, en achetant des usines clés en main, veulent *"acheter"* la bienveillance occidentale. Le chantage est clair. Il est connu par tout le monde et cependant, avec quelle facilité et quelle indiférence pour la vie des autres, on y succombe!...

Nous marquons ici le fait, la pratique du chantage et la faiblesse de ceux qui vantent par ailleurs leur attachement à la liberté et à la justice...

Reste à savoir si cette fois-ci, à Belgrade, ils auront toujours l'impudeur et le cynisme d'aller jusqu'au bout de leur egoïsme. Auquel cas, il ne restera aux pays qu'ils sarifieront qu'à leur promettre de ne jamais oublier leur forfait.

"LA GRANDE THRACE"

por Prof. Alex BOLDUR

Première Partie

LES THRACES DU NORD ET DE L'EST DES CARPATHES

Chapitre Premier : Explications préliminaires.

ES THRACES constitue l'un des plus importants problèmes non seulement de l'histoire roumaine, mais également de l'histoire universelle.

C'est depuis longtemps qu'en Roumanie s'est formée l'opinion selon laquelle l'histoire des Roumains a comme point de départ la Dacie et la romanisation est considérée comme la conséquence de la conquête de la Dacie par l'empereur Trajan. En 1871, Roesler, poussé par des considérants d'ordre extrascientifique, donne un dur coup à cette conception (1).

Mais au lieu d'élargir considérablement les fondements de l'histoire des Roumains, en commençant par les Thraces et par ce fait même de faire pâlir toutes les objections contre la théorie roumaine, afin que ces objections soient inopérantes, A. D. Xenopol s'est entêté, gardant l'ancien point de vue. C'est lui le premier qui a formulé, en 1888, d'une manière définitive, le cadre de l'histoire des Roumains. Son oeuvre, très vaste, a été intitulée *L'Histoire des Roumains de la Dacie Trajane*. En même temps il a fait paraître son ouvrage contre les arguments de Roesler (2).

Cette attitude d'autodéfense a été signalée —et à juste titre— par G. Popa Lisseanu, en quelques mots lapidaires. Dès 1939, G. Popa Lisseanu avait écrit : "Xénopol, s'épuisant à la recherche des arguments contre la théorie de Roesler, s'est retranché derrière le parapet et, n'ayant pas le courage de Hasdeu, son prédécesseur, il est resté, timidement, sur la ligne de défense, sans avoir l'audace de prendre l'offensive. Suivant l'exemple Xénopol, les autres historiens roumains, timorés, ont manifesté la même prudence pleine de timidité" (3).

Fait regrettable, cette situation dure encore de nos jours. Il y a huit ans, un ouvrage collectif a été publié à Bucarest, defendant "la continuité", par conséquent la thèsé de Xénopol (4).

Outre cette "position défensive" l'historiegraphie roumaine présente une autre lacune. Beaucoup d'auteurs voient les Thraces dans les Balkans, oubliant les Thraces de la rive gauche du Danube et de l'espace extra-carpathique.

L'attitude de ses historiens s'explique par le fait qu'ils sont obsédés par *l'idée de l'état*. C'est cette idée qu'il prennent comme point de départ pour leurconceptions, c'est par cette idée qu'ils justifient la continuité des Roumains sur le territoire qu'ils occupent. D'autres résultats pourraient être obtenus par des investigations dans le domaine de la *société*.

Les Traces ont eu leurs états, mais —la conséquence de l'immensité numérique de ces peuplades, ainsi que de la diversité des conditions géographiques où elles vivaient— leurs états ne présentaient pas des données qui garantissent une longévité. En échange, la population thrace, divisée en diverses tribus, s'inscrit comme une *permanence ethnique et historique*, qui dépasse de beacoup l'importance de leurs états, parce que, par-dessus les différences présentées par les tribus, c'est l'unité ethnique du peuple thrace qui domine ; la langue est identique et les coutumes similaires, les différences étant infimes.

A la place de l'ancienne conception *étatiste et politique*, une nouvelle conception doit s'affirmer *ethnique et sociale*. La base de tout état est le peuple. La primauté idéologique appartient à la population et non pas à l'etat.

La première de ces conceptions part du concept déontologique. L'histoire des états n'est pas autre chose que l'histoire de la *déontologie*, de la population *habillée d'une organisation politique*.

Mais avant d'avoir un état, les Thraces ont vécu dans des organisations tribales, sans lois écrites et décrétées politiquement, ils se présentaient comme une société primitive. Et pourquoi ignorer cette phase primitive de la population thrace? Pourquoi ignorer cette phase primitive de la population thrace? Pourquoi ne pas embrasser une doctrine à caractère *ontologique*, pourquoi ignorer le facteur ethnique — existant, logiquement, dans toute sa primitivité? Ce n'est que par la doctrine ethnique et sociale qu'on peut envisager le problème de la patrie primitive des Thraces. La patrie primitive n'est un état mais une société, le premier siège permanent de la population.

La première question dans les recherches throces c'est de savoir où ont-ils été autochtone et où ont-ils migré.

Une grande partie des spécialistes affirment que les Thraces sont un peuple indoeuropéen du Nord, les voisins des allemands, des peuples baltiques, des Slaves, C'est de là qu'ils se répandaient sur l'aire de leur expansion. Cette opinion est partagée par Norbert Iokl, par A. A. Sahmatov, par l'ethnographe russe du siècle passé V. A. Moskov, par T. Lehr-Splavinski et par beaucoup d'autres encore.

Mais il y a aussi des auteurs qui nient l'origine nordique des Thraces, affirmant qu'ils sont venus du sud des Balkans. Parmi ceux-là nous citons l'archéologue russe P. N. Trétiakov, l'archéologue mexicain P. Boch-Gimpera et d'autres encore (6).

Récemment j'ai découvert un ouvrage de madame Goranka Tonceva, intitulé *Sur l'origine des Thraces* (7).

Je m'attendais à trouver dans cet ouvrage des données concernant les Thraces en général. Mais l'auteur parle seument des Thraces de la Bulgarie du nord et du sud, comme si d'autres Thraces n'ont pas existé.

Cela veut dire que beaucoup de rechercheurs sont préoccupés par des aspects insignifiants, s'égarent dans les détails, mettant en évidence seulement des vérités partielles. Ils dirigent leur attention exclusivement vers l'analyse.

J'ai plusieurs fois constaté la nécessité d'avoir une vue générale sur les Thraces, une synthèse de la Thrace.

Certes ce n'est pas tout de savoir que les Thraces de la préhistoire sont des autochtones au nord et au aud des Carpathes, habitant dans le voisinage des Allemands, des nations baltiques, des Slaves.

Dans une telle affirmation, c'est la concrétion qui manque : ou, dans quelles régions ont habité les Thraces dans la préhistoire, ou sont-ils les plus nombreux et si dans les régions où ils ont habité ils formaient la grande majorité de la population, quelles sont les autres tribus avec lesquelles ils ont cohabité, etc.

Les réponses à ces deux questions peuvent être données par deux sources :

1) La culture archéologique Cucuteni-Ariusd-Tripolie et
2) La toponymie des lieux où ils se sont établis.

La deuxième de ces deux sources nous indique qu'ils omt habité la Vohynie, la Galicie, la Podolie et entre le Pruth et le Dniestr.

Sur les traces indiquées par la deuxième source suivent la toponymie et la hydronymie de ces régions.

Les deux sources se complètent donc réciproquement.

Il y a également d'autres possibilités d'investigation pour connaître les anciens Thraces, par exemple leur vocabulaire, mais les résultats obtenus sont moins convaincants. Pourtant, on ne doit pas les négliger non plus. C'est ainsi qu'on trouve le mot thrace (ardavos, ce qui signifie "la rivière San", mot qui atteste leur présence en Galicie (8). Dans cette province, ils sont venus probablement, de la Volhynie. Le nom du dieu thrace Zbelsourdos ou Zbelthiurdos, avant le sens de porteur de lumière, ainsi que le nom Zibeleizis Gebeleizis dérivent de la langue lituanienne, du mot "Ziburis" lumière (2). On confirme donc le fait que les Thraces et les peuples baltiques étaient des voisins.

La culture Cucuteni Tripolie a été étudiée tant en Roumanie qu'en U.R.S.S.

Il nous reste, donc de faire des recherches dans la deuxième source d' information : la toponymie et la hydronymie qui en effet ent attesté la présence des Thraces dans les susmentionnées régions pendant le préhistorique.

De la grande population thrace, quelques peuplades se sont disloquées et ont migré vers l'est et vers le sud.

C'est probablement au III-e millénaire a.n.è., alors que l'union thrace se démembrait, qu'une branche s'est détachée du tronc migrant en Asie sur les traces des Aryens. Ces Thraces sont revenus en Europe vers le I-er millénaire a.n.e., portant le nom de Cimmériens. La plupart des historiens, M. Rostovtzeff à leur tête, considèrent les Cimmériens des Thraces.

Une autre branche s'est détachée du tronc Thraces du nord, un peu plus tard, probablement au II-e millénaire a.n.è., migrant vers le sud, au-delà du Danube.

Et de la préhistoire nous descendons dans l'histoire.

Dans l'histoire, dans les sus-mentionnées régions, les Thraces acquièrent de nouveaux noms, ce changement de dénomination étant dû aux conquérants. Etudiant les sources historiques et notament les chroniques russes, nous avons conclu que les Thraces ont apparu sous les noms de Doulèbes (Boussans), Oulitches-Tivertses, Bolokhovéniens, Valakhes Brodnics, Berladnics, etc.

Les Thraces ont contribué à la création de l'état varégo- russe de Kiev.

Les événements historiques ont poussé les Thraces du Nord, de leurs sites permanents, vers le sud. Déménageant, ils ont contribués à l'apparition des premières formations politiques de la Moldavie (la pays Byrland, le pays des Brodnics, le pays Sepeníth), et ensuite à la création des états roumain — la Moldavie, la Valachie et la Transylvanie.

Nos recherches en fait de toponymie et hydronymie ont eu une contribution remarquable-par sa nouveauté- au problème des Thraces. Ces nouvelles données nous ont permis d'établir que dans la préhistoire, les Thraces ont habité en Volhynie, en Galicie, en Podolie et sur le territoire qui se trouve entre le Pruth et le Dniester.

Pour faciliter notre travail d'investigation, nous avons divisé le territoire de ces régions en quatre zones gouvernées par les rivières.

Dans la première zone, qui comprend les sites se trouvant dans la proximité du Boug de l'Ouest et de la rivière San, nous avons trouvés 28 toponymes thraces, dont l'un avec la terminaison *dava* — Volodava.

Dans la seconde zone —des rivières Styr et Sluci— on constate 19 noms thraces. Parmi ceux-là, deux avec la terminaison dava : Gnidava si Mlodava.

Dans la zone des riviéres Teterev et le Boug du Sud, on trouve 37 dénominations thraces.

Beaucoup de sites thraces ont été découverts dans l'espace qui s'étend entre le Pruth et le Dniestr. On peut y identifier 95 dénominations dont cinq se terminent en dava : Vidava, Liadava, Sadava, Olceadaev (deux fois), de Olceadeva.

Dans les quatre zones, on a identifié en tout 179 dénominations thraces.

Dans le Chapitre IV, je présente le résultat de mes recherches toponymiques.

De ces résultats, on peut constater que, dans la préhistoire les Thraces possédaient un immense territoire, s'étendant de la rivière Pripeth jusqu'au Danube. Plus tard, probablement au II-e millénaire av.n.e., les Thraces ont passé au-delà du Danube, dans la presqu'île balkanique.

A juste titre, on peut affirmer que du point de vue démographique, les Thraces constituaient la *Grande Thrace*. La migration des Cimmériens-Thraces, de l'Asie en Europe, a encore élargi l'espace occupé par les Thraces, cet espace s'étendant également sur les territoires de la Crimée et du Kouban (V. carte géographique "La Grande Thrace").

Nos investigations dans le domaine de la toponymie nous découvrent un nouveau horizon pour les études sur le problème des Thraces. Donénavant, il ne sera plus question de mentionner seulement les géto-daces, en tant qu'élément de base dans la formation du peuple roumain, mais on devra élargir, d'une manière essentielle ce fondement par la simple constatation que les tribus thraces étaient établies sur chacun des quatre teritoires roumains : la Moldavie, la Valachie, la Transylvanie et la Dobroudgea.

Connaissant l'emplacement de toutes les tribus thraces, on peut déterminer quelles sont les tribus thraces qui ont peuplé les quatre territoires roumains.

C'est ainsi que l'ethogenèse thrace du peuple roumain pourra être envisagé sous un nouvel aspect.

Hypothétiquement, on peut établir le schéma suivant de la formation démographique des pays roumains :

La MOLDAVIE — Sa population est formée par les tribus thraces suivantes : les Gètes (les Tyragètes et les

---

(1) R. Roesler, *Rumanischen Studien*, Leipzig, 1871.
(2) A. D. Xenopol, *La théorie de Roesler*, Jassy, 1884.
(3) G. Popa Lisseanu, *Les Roumains dans les sources historiques médiévales*, 1939, p. 137.
(4) *Unité de continuité dans l'histoire du peuple roumain*, rédacteur D. Berciu, Bucarest, 1968.

(5) Norbert Iokl, dans "Ebert Real Lexicon", v. XIII, p. 256. A. A. Sahmatov, *Esquisse sur la plus ancienne période de l'histoiré de la langue russe*, Petrograd, 1915.
V.A. Moskov, *Skifi i ih soplemenniki-frakiti* (Les Scythes et les Thraces de la même origine qu'eux), Varsovie, 1896, p. 41, 55, 74 sq.
T. Lehr-Splawinski, *O pohodzeniu i prajoczyzme Slotvan*, Poznan, 1946, p. 102 (les années 1000-1300 a.n.è.).
(6) P. N. Tretiakov, *Vostocino-Slavianskie plemena* (Les tribus slaves de l'est), Moscou, 1953, p. 25-27.
(7) "Tracia", II, Sofia 1974, p. 77-85.

(8) R. Iokl, *Ibid*.

Oulitches-Tivertses), les Bolokhovéniens, les Carpes, les Boces (Costoboces et Saboces), les Besses, les Daces.

La **VALACHIE** — Les Burs, les Daces, les Carpes, les Gètes (les Tyragètes et les Oulitches-Tivertses y sont compris) les Bolokhovéniens forment le mélange de la population.

La **TRANSYLVANIE** — les Agathyrses, les Daces, les Carpes, les Costoboces, les Bolokhovéniens.

Enfin la **DOBROUDGEA** présente une population formée à l'origine par les Mésiens — un nom commun donné à plusieurs tribus thraces, à savoir les Gètes, les Besses, les Crobises, les Térises, les Laïrs, les Bistons.

Certes, ce schéma est seulement une première tentative de présenter d'une manière vraissemblable la formation du peuple roumain. Naturellement, toutes ces tribus thraces présentaient une culture matérielle uniforme.

Ce schéma doit être vérifié et, éventuellement, complété ou corrigé.

Les principales "innovations" susdites, résultat normal de la constatation de l'énorme espace occupé par les Thraces au nord et a l'est des Carpathes, changeront notre optique historique dans le domaine d'autres problemes encore d'une importance secondaire.

Par exemple, c'est ainsi que nous avons pu résoudre, dans un nouveau sens, le problème des Brodniciens (V. La Revue des Archives, tome XXXVII, Nr. 2, p. 191-197), et le problème de l'origine du nom de la Moldavie (Revue d'histoire, tome 28, 1975, Nr. p. p. 935-940).

Je crois que ce point de vue nouveau sur les Thraces sera très fécond pour notre science historique.

La patrie primitive des Thraces (VIII-e siècle a.n.è.)

Chapitre II

LES DIMENSIONS DE L'ESPACE DES THRACES DANS LA PREHISTOIRE : LA CULTURE NEOLITIQUE CUCUTENI-ARIUSD-TRIPOLIE

Le premier chercheur, E. R. Stern avait esquissé les frontières de cette culture très largement, fixant son étendue depuis la rivière Desna, affluent gauche du Dniepr, sur l'entière Podolie, Galicie d'Est, Bucovine, Bessarabie et Transylvanie, une partie de l'Hongrie. Elle avait passé aussi outre le Danube, en Rommélie d'Est jusqu'à Thessaloniki (1).

(1) Oeuvres du XIII-me Congrès Archéologique d'Ekaterinoslav en 1905, vol. I, Moscou, 1906, p. 44.

En Roumanie, Ion Andriesescu avait montré la dispersion de cette culture dans l'Ouest, en Autriche, Moravie, Galicie d'Est, en Sêrbie, Bulgarie, Macédoine et Thessalie (2). En U.R.S.S, Tatiana Passek l'avait décrite et fixé chronologiquement ses établissements. L'auteur a démontré que cette culture occupe un grand espace. Il a mis à jour les nouveaux rayons de la dispersion de la culture, soit: le rayon Ussatovo près d'Odessa, Kamenets-Podolsk, Movilau (Mogulev), le cours moyen du Dniester et ses affluents Zbruci, Ivanets, Smotrich, Uchitsa, le cours moyen du Boug du Sud (Pervomaisk, Balta) (3).

En Roumanie, cette culture avait été beaucoup recherchée. Ses traces avaient été trouvées au Nord de Cucuteni, à Trusesti, Corlateni, Târgul Ocna; au Sud — à Larga Jigia, Izvoare; à l'Ouest— en Transylvanie à Ariujd, en Munténie à Monteoru, au Danube — à Gumalinita et Salcutsa, en R.S.S.M. à Petreni et Drokia (4).

En U.R.S.S., beaucoup d'archéologues ne contestent pas le caractère thracique de cette culture, constatant un niveau technique élevé de la céramique (5). Les maisons d'habitation ont été placées sur des platformes, effectuées avec des poutres collées avec de la terre glaise. Leurs murs étaient efectués par des verges entrelacées, collées de même avec de la terre glaise. Les dimensions des maisons étaient de 4-5 m² sur 8-9 m², ayant deux ou plusieurs chambres. La culture appartient aux agriculteurs, élevateurs de bétail, partiellement aussi aux chasseurs. Les outils étaient confectionnés d'habitudes en silex. A Corlateni ont été trouvés des couteaux courbés, retouchés selon la technique nordique, ce qui s'explique par les liaisons avec le Boug de l'Ouest. Cette culture est du III-me millénaire a.n.é.

Cette culture est autochtone et n'est pas venue du Sud des Balkans. Ce caractère de la culture avait été établi par H. Schmidt, qui avait fait de fouilles à Cucuteni (en 1909-1910), par M. Hoernes, V. Gordon Childe, I. Andriesescu et autres (6).

Un archéologue soviétique, P. N. Tretiakov, affirme que cette culture avait été apportée du sud du Danube, de la partie de l'Est de la Mer Méditerranée.

On argumente par la supériorité de cette culture, en corparaison avec celle européenne. Quelques espèces d'objets en métal avaient été apportés du Sud.

Tout cela ne plaide pas pour l'affirmation de la migration de la population du Sud des Balkans, comme le croit l'auteur, mais prouve seulement les influences culturélles subies. Les contacts de la population des deux rives du Danube ne peuvent pas être contestés.

L'hypothèse de l'arrivée des thraces du Sud a été nécessaire à l'auteur pour tracer trop largement la patrie primitive des russes qui, selon l'auteur, s'étand jusqu'au cours moyens des rivières Boug du Sud, Dniester, Pruth et Sereth (8).

La culture Cucuteni est désignée par Ed. Meyer "ost-carpatique", et par I. Andriesescu — "carpatho — danubienne" (9), mais tenant compte de sa grande surface de dispersion, depuis la rivière Pripeat vers le sud, il serait plus juste de la dénommer, conformément à ses trois traits essentiels — "pripeato-carpatho — balcanique".

(2) I. Andriesescu, Contributions à la Dacie, avant les Romains, Iassi, 1912, p. 124.

(3) T. S. Passek, Recherches de la culture tripolienne en R.S.S. Ukraînienne pendant 20 années, dan "Vestnik Drevnei Istorii", 1938, nr. I (2), p. 261-268.

(4) Istoria Romaniei, vol. I, Buc. 60-76. H. Schmidt, Cucuteni in der Moldau Rumaniens, Berlin-Leipzig, 1932.

(5) A. I. Briusov, Esquisses d'histoire des peuples de la partie européenne de l'U.R.S.S. dans l'époque néolitique. Moscou, 1952, p. 228-229.

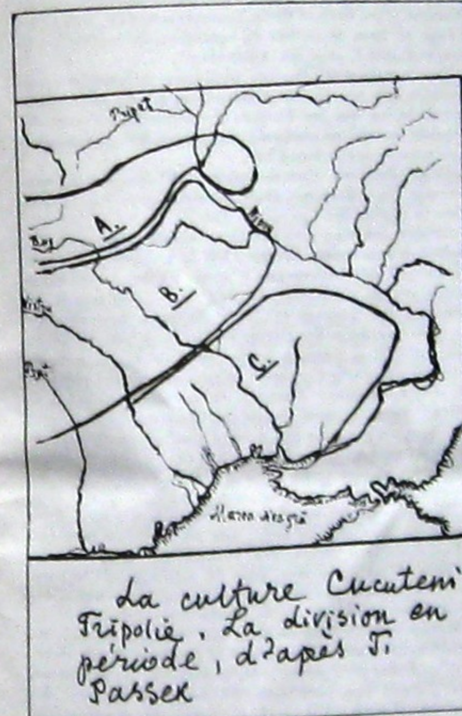
(6) I. Andriesescu, Bucovina si Basarabia in lumina arheologiei, f. a., p. 21, 22, 31. V. Gordon Childe considère que la civilisation néolitiqué Dimini II du sud des Balkans a l'origine dans l'est de l'Europe.

(7) P. N. Tretiakov, Vostocino-slavianskie plemena (Les populations slaves de l'Est), Moscou, 1953, p. 25-27.

(8) Oeuvre citée, p. 31.

T. Passec distingue trois périodes de développement des tribus Cucutiennes — Tripoliennes: 1) l'époque primaire "A" du 3000 av. J.C. au 2700 av.n.è.; 2) l'époque moyenne "B" du 2700 au 2100 av.n.è.; 3) l'époque tardive "C" (pour le nord et pour le sud) du 2100 au 1700 av.n.è.

Donc, la dernière période se situe à l'époque du pasage du néolitique au bronze (10).

La culture Cucuteni-Tripolie. La division en période, d'après T. Passek

Ce caractère cucutien-tripolien de la dernière période a été contesté par beaucoup d'auteurs (en U.R.S.S. par A.I. Briusov, chez nous par V. Dumitrescu).

Pour attribuer la culture Cucutenienne-Tripolienne aux Thraces, on a deux raisons: l'établissement des Thraces pendant la période protohistorique et historique sur le teritoire, d'où provient l'hypothèse naturelle thracique des établissements Cucutiens — Tripoliens. Le deuxième argument c'est la toponymie et l'hydronymie des régions du territoire occupé par cette culture. Même encore de plus.

A l'aide de la toponymie et l'hydronymie on peut constater que le territoire occupé par les Thraces dépasse la surface de la culture Cucutienne-Tripolienne, s'étendant au Nord et à l'ouest jusqu'au Bug de Ouest et San. La différence s'explique probablement par la densité variée des Thraces sur ces territoires.

Parfois quelques nouvelles découvertes contribuent à mettre sous une nouvelle lumière la culture.

Récement est parue une information dans le journal "Pravda Ukrainy", reproduite dans "New-York Times" et dans "Times" au 20 septembre 1972, sur les fouilles réalisées durant l'eté de 1972 à 115 km au sud de Kiev, par l'Institut Archéologique de Kiev.

Conformément à l'interview donné par Shagli, celui qui a dirigé les fouilles, on dit que lui avec ses collaborateurs ont découvert une ville de culture Tripolienne, capable d'avoir en jusqu'à 20.000 habitants et ayant jusqu'à 1500 logements. Il est possible que lorsque la recherche scientifique de ces nouveaux établissements Tripoliens fera son apparition, on ajoutera de traits nouveaux à la caractéristique de la culture Cucutienne-Tripolienne-Arius. Cette culture est *l'oeuvre des tribus locales*, autrement dit — thraces.

On est obligé de montrer qu'il y a encore d'autres avis sur le caractère ethnique de la culture Tripolienne. En voilà quelques uns:

Le chercheur ukrainien, V. V. Hvoico, considérait les Tripoliens — des Protoslaves (11).

O. Menghin attribue la création de la culture Tripolienne aux "Toharis" (12).

Conformément à l'avis de B. Groznii, la patrie primitive des Tokharis est en Orient, contrairement à d'autres opinions qui placent les Tokharis dans l'espace qui se trouve entre le Dnieper, le Don et l'Oural, par exemple, I. Umniakov (13).

Nous sommes obligés de ne pas omettre l'opinion discordante d'un archéologue mexicain, P. Boch-Gimpera, sur la culture Cucuteni-Tripolie (14). L'auteur refuse de reconnaître la culture Cucuteni-Tripolie comme thrace: a) les thraces ne sont pas liés du Danube (sic!), et 2) la culture Cucuteni-Tripolie est précoce. Avant pour les Traces probablement, une idée bien plus inférieure à juste qualification, la culture ne peut être thrace. Selon l'opinion de l'auteur, les thraces représentent "l'arrivée en Europe de la culture asiatico-troyenne indo-européenisée".

Par consequent, les Thraces, au commencement n'avaient été ni même indo-européens (Sic!). L'auteur n'a aucun souci, ni la moindre idée de la langue thrace, qui a un caractère indiscutablement indo-européen.

Contre l'hypothèse de l'auteur que les Thraces seraient venus en Europe de l'Asie Mineure, comme résultat de la guerre de Troie (15), nous parle la toponymie et l'hydronymie du territoire du Nord et de l'Est des Carpathes.

Le même caractère apodictique ont aussi les hypothèses des archéologues soviétiques A. Spitsyn, V. A. Go-

(9) Ed. Meyer, Geschichte des Altertums, 1, 2, ed. 2, p. 749. I. Andriesescu, Contributii, p. 122.

(10) T. Passec "La périodisation des établissements tripoliens (III-II mil. av.n.è.), dans "Materiels et recherches dans l'archéologie de l'U.R.S.S.", 1949, nr. Io; étape A: p. 28-41; étape B-p. 42-108; étape C-p. 157. Du même auteur: "Sur le problème de la plus ancienne population dans le basin Dnieper-Nistrien" dans "Sovietskaia Etnografia", 1947, VI-VII. Du même auteur: "Nouvelles découvertes sur le territoire de l'U.R.S.S. et les questions des cultures néolithiques tardives sur le territoire placé entre le Danube et le Dniester, dans "Archéologie Soviétique", 1958, nr. 1.

A. I. Briusov, Otcherki po istorii plemion evropeiskoi tchasti U.R.S.S. (néolitique), 1952, pp. 230, 233, 239.

Maria Gimbutas, The Prehistory of Eastern Europe (Mesolithic, Néolithic and Copper Age Cultures in Russia and the Baltic Area), Massachusetts Cambridge, 1956, p. 106 et suiv. VI. Dumitrescu, Habasechchi, 1954, p. 532, 537. Istoria Romaniei, v. 1, 1960, p. 94, 96, 105, 113-114, 120, 127-132.

(11) V. V. Hvoico, Kamennii vek Srednego Pridneproria (L'age de pierre au Dniepr moyen). Travaux du III-e Congrès d'Archéologie de 1899, Kiev, vol. I, p. 802.

(12) O. Menghin, Die ethnische Stellung der ostband keramischer Kulturen der Tocharer und Hittiten, dans "La collection jubiliaire des articles en hommage de M. Hruchevski, vol. I, Kiev.

(13) I. Umniakov, Le problème tokhare, dans "Vestnik Drevnei Istorii", 1940, nr. 3-4.

(14) P. Bosch-Gimpera, Les indo-européens. Problèmes archéologiques, Paris, 1961, p. 212-213.

(15) Bosch-Gimpera, op. cit., p. 213.

radtov et N. F. Baleasevski sur l'origine orientale de la culture Tripoli (16).

••• La culture archéologique Cucuteni-Tripolie-Ariuşd

En Roumanie, un apport essentiel à l'explication de la culture cucuteni-tripolienne l'avait apporté les fouilles eefectuées par Radu Vulpe et ses collaborateurs à Isvoare (17).

Chapitre III

LES AUTEURS DE L'ANTIQUITE SUR LA DIMENSION DE L'ESPACE THRACE

Sur la protohistoire des Thraces, nous apprenons des ouvrages des anciens auteurs comme: Hérodote, Strabon, Ptolomée.

Le parent de l'histoire, *Hérodote*, a la mérite d'avoir souligné l'immensité de la dispersion de peuple des Thraces, le plus nombreux après les Indes (V, 3).

Malheureusement, étant préoccupé des frontières de la Scythie et des expéditions du roi persan Darius contre les Scythes, il n'a pas accordé l'attention suffisante dûe au problème thracique. Il écrivait (IV, 99): "Devant la Scythie se trouve la Thrace qui s'étend jusqu'à la Mer. La Scythie commence depuis le golf formé par la Thrace; de même, ici pénètre l'Istre, en Scythie, se retournant d'Est ver la bouche. *Des deux parties, les Scythes ont comme frontière la Mer*".

De cette citation, nous pouvons tirer la conclusion que la Thrace était voisine avec la Scythie et qu'elle atteignait la Mer Pontique, mais il est resté sans précision quant à l'étendue et les frontières de la Thrace. C'est très possible que l'écrivain avait une vague idée sur l'étendue de la Thrace dans l'ouest de l'Europe, car il se trouvait sous l'influence de deux fausses idées. La première est la direction du fleuve Istre qui coule de l'ouest vers l'est, non par où nous le savons, mais plus au nord, et qu'il descend du nord vers le sud, ainsi comme lui avait surpris l'idée, S. M. Seredonin (1).

Outre cela, aussi la position du Lac Meotis ne se trouvait pas encadrée dans la Mer Noire, comme sa partie nord-estique, mais *qu'il sort d'elle, ayant une forme séparée*. C'est justement pour cela qu'Hérodote présente dans sa description la Scythie comme *un carré*. Il est très probable qu'Hérodote s'imaginait le pays Thrace dans l'ouest de l'Europe et dans l'ouest du Danube.

Nous reproduisons la carte géographique de la Scythie, du Danube et de la Thrace, conformément avec les vues de l'écrivain.

Dans cette idée nous nous renforcerons encore, tenant compte qu'il place les Agathyrses, considérés comme Thraces, dans le nord de la Transylvanie (IV, 100): "De l'Istre en haut le milieu du continent, la Scythie est limitée d'abord, avec les Agathyrses".

Par conséquent, de ces quelques informations restreintes que nous a laissé Hérodote, nous pouvons tirer la conclusion que les Thraces demeuraient à l'ouest des Scythes, ce qui se confirme par toutes les connaissances que nous avons aujourd'hui.

Cesar, dans ses "Commentaires" (VI-ème livre), montre que les Allemands étaient voisins avec les Thraces dans la région des Carpathes Tatra.

Strabon est bien plus précis en comparaison avec Hérodote et avec César. Il écrit (VII 3, 1, c.294): "La partie du sud de l'Allemagne d'outre l'Elbe — au moins là-bas, où elle s'avoisine avec le fleuve — est sous la domination des Souabes (C. 295). Et puis, *tout de suite vient le territoire des Gètes*, étroit au début, borné au sud par l'Istre, dans la partie opposée avec les monts couverts des forêts Hercinice et contenant aussi une partie des montagnes. Ensuite, le territoire s'élargit et *s'étend vers le nord jusqu'aux Thyragèles*, frontières que nous ne pouvons pas décrire pratiquement. Comme ces lieux ne sont pas connus, on a pris en considération les créateurs des mythes qui parlent des montagnes de Ripei et des hyperboréens".

"Ripei" sont les montagnes avec la localisation fluctuante en Sarmatie du nord, aux sources de l'Istre (2).

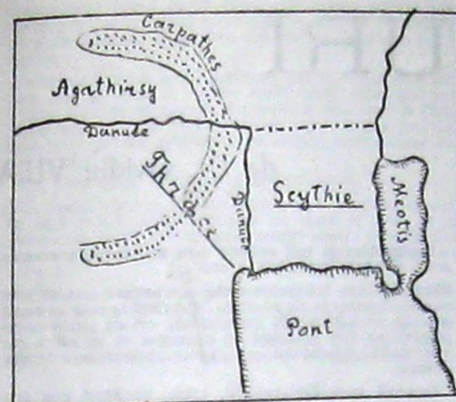
Les frontières thyragètes restent non-identifiées, à Strabon. C'est important, tout de même, que l'écrivain sentit se trouver devant l'immensité gétique, que d'autre avaient expliqué par le mythe d'hyperboréens.

Malgré que Strabon ne croit pas dans les mythes, les considérant comme mensonges de Pytheas, il fait pourtant quelques précisions, grâce auxquelles nous pouvons nous former une idée concrète de l'établissement des Thraces. Il écrit (VII. 1. I. C.289): "Au nord de l'Istre sont les territoires d'au delà du Rhin et de la région celtique. Il est question des populaces celtique et germaniques, jusqu'au bastarnes et thyragètes et le fleuve Boristhène, de même que ces populations qui s'étendent vers l'intérieur du territoire, entre celui-ci et Tanais et les bouches du lac Meotis, jusqu'à l'Océan, *se limitant avec les eaux de la Mer Pontique*. Au sud de l'Istre se trouvent les populations illiryques, thraciques et celles celtiques ou d'autre, qui se sont mélangées avec celles-ci".

Dans une autre part, il écrit (II, 5, 30, C.129): "L'Istre laisse *à gauche* l'entière Allemagne, commençant du Rhin *et tout les territoires des Gètes, les contrées des thyragètes, des bastarnes et sarmates*, jusqu'au fleuve Tanais et le lac Meotis et, *à droite*, l'entière Thrace, l'Illyrie et une partie de l'Ellade avec laquelle se termine l'Europe".

(16) Ap. T. Passek (La périodisation), p. 232.
(17) Les fouilles archéologiques de Isvoare, Departement Neamt, dans: "Studii" ("Etudes"), 1949, nr. 1, p. 126-130.

(1) S. M. Seredonin. Géographie historique, Petrograd, 1916, p. 21.
(2) Les Sources de l'Histoire Roumaine, v. 1, Buc., 1964: Eschil, p. 11; Apollonin, p. 134, 141, 143; Virgilius, p. 205; Strabon, p. 225; Dionysos de Halicarnace, p. 267.

Carte de la Scythie et de la Thrace

(d'après Hérodote)

L'auteur ne doute pas que les Gètes parlent le même langage que les Thraces et qu'au sud du Danube se trouvent de même les Thraces avec le nom de Moeses (VII, 3, 10, 13), que les Daces ont le même langage que celui des Gètes... et que les triballes sont d'origine thracique".

De même, nous ne pouvons pas omettre que Strabon parle des Cimmériens qui, selon l'auteur, portent parfois aussi le nom de trères (I, 3, 21, C, 61). Or, nous savons maintenant que les Cimmériens, de même que les trères, sont des Thraces.

Strabon savait que l'Istre n'a pas deux bras dont l'un se jette dans la Mer Adriatique et l'autre dans la Mer Noire, comme croyaient quelque'uns dans son temps, par exemple Hipparch, mais il affirma que l'Istre se jette seulement dans la Mer Noire (I, 2, 39; I, 3, 15).

L'auteur distingue, en ce qui concerne leur établissement, les Gètes des Daces. Les premiers s'etendent vers le Pont et vers l'est et les Daces habitent dans la contrée opposée, vers l'Allemagne et vers les sources de l'Istre (VII, 3, 13; C.304).

D'après ce que nous pouvons constater, Strabon dépasse beaucoup Hérodote en ce qui concerne les informations sur les Thraces. On trouve chez lui une grande richesse d'informations en ce qui concerne ce peuple.

Mais un véritable trésor pour la science historique est présenté par la géographie de *Ptolomée* ("Le guide géographique").

Probablement que cet auteur, écrivant sa géographie, avait eu à sa disposition les tracés des frontières de la Dacie et de la Gètique, effectués par le gendre de l'empereur Augustus Agrippa. Celui-ci avait défini les frontières des Thraces ainsi: "Dacia, Getica finiuntur ab Oriente desertes Sarmatiae, ab Occidente flumine Vistula, a septentrione Oceano, a meridie flumine Histro".

V. Pârvan, qui avait étudié la géographie de Ptolomée, avait observé que cet auteur donnait des définitions aux frontières beaucoup plus modestement, soit: vers l'ouest — la Theiss,, vers le nord — les Carpathes galiciens, à l'est — le Sereth, vers le sud — le Danube. Malgré cela, toujours Ptolomée donne un grand nombre de nominations et des localités qui, de fait, confirment en bonne partie les frontières d'Agrippa. Les Gètes se sont étendus jusqu'en Bosnie, l'Oder moyen, le bas de la Vistule, les marais du Pripeth et les cataractes du Dnieper (3).

Ptolomée (III, 5, 9) montre que dans le nord de la Sarmatie vers la Vistule, par dessus des montagnes peucines (c'està-dire bastarniques), habitaient les *Costoboques* et les *Transmontagnes*. Dans la région de la Vistule, vers Warthe, se trouve la localité getique *Satidava* et, près de l'Oder, *Susudava*. Au sud des Costoboques, sur la Vistule méridionale, dans la Silésie tchèque, se trouvait *Arsietae* (racine getique arsa chez W. Tomaschek, II, 2, 54). Entre Costoboques et Arsietae, auprès de la Vistule, se trouvaient les *Anartofracts*, une branche des Anarts, un peuple mixte celto-dacique, sinon peut-être celtique pur.

Au sud d'Arsietae , en continuation jusqu'au Carpathes Baskises (III, 5, 8), Ptolomée ennumérait un après l'autres les peuples getiques: *les Biesses*. Dans la Pologne du sud-ouest, les *Pie-Getae*.

L'auteur consacre beaucoup des pages à différentes tribus thraciques: soit aux agathyrses, carpes, costoboques. Il s'arrête surtout spécialement à la dispersion *des carpes, oui occupaient un énorme territoire situé entre la Galicie de l'ouest et Hierasos*. Du nord-ouest vers sud-est, nous avions des carpians, tagres, tyragètes, carpes (depuis Boristenea jusqu'à Hierasos). A l'est du Sireth, selon l'opinion de l'auteur, sont signalées les villes: *Zargidava*, *Tamachidava* et *Piroboridava* (III, 10, 7-8) (4).

Très intéressantes sont les indications sur le caractère thracique des localités situées autour des bouches unies du Boug du sud et du Dnieper (la pénisunle est notées aussi chez Plinius — IV, 12 (26), 83). Nous trouvons là-bas "la route d'Achileus", le peuple nomé *Saedes*,, devant le territoire habité par ce peuple, l'île *Berezan*, les villes sur le Dnieper *Sermon* et *Saron* (5).

Les renseignements que les auteurs ultérieurs nous donnent sur les Thraces sont d'une importance minime. Aucun d'eux n'a réussi à compléter avec des données essentielles les informations fournies par Ptolémée.

Vu l'objectif qui nous préoccupe — mettre en évidence les dimensions de l'espace occupé par les Thraces dans *la préhistoire et les premiers temps de l'histoire* — nous n'avons pas l'intention d'épuiser toute la richesse d'informations que Ptolémée nous offre.

Et pourtant, malgré la richesse de ses données, nous constatons que cet auteur fait abstraction des peuplades établies dans *l'espace qui sétend au nord et à l'est des Carpathes* comme si c'était un désert, ainsi qu'on peut se rendre compte de la carte géographique ci-jointe.

Cette lacune dans les informations concernant l'espace qui s'étend entre les Carpathes et la rivière Pripeth et entre le Pruth et le Dniestr justifie notre tentative de remplir le vide laisé par Ptolémée. Et dans ce but, nous avons entrepris des recherches dans le domaines de la toponymie et de la hydronymie.

(3) V. Pârvan, Getica, 1926, p. 221, 279.
(4) Pour la localisation de ces établissements, voir plus bas V. Pârvan, id., p. 240.
(5) V. Pârvan, id., p. 240.

ECOURI

IN MEMORIAM

de Dr. Ovidiu VUIA

AM aflat vestea noaptea, târziu, la televizor: Astă seară, 4 Martie 1977 la ora 21 şi 22, ora Bucureştiului, Ţara Românească a fost lovită de un cutremur de o extremă gravitate. Ştirea m'a izbit ca un fulger, gândul îndreptându-mi-se deodată spre acei care acuma mi se păreau atât de depărtati iar eu izolat de ei ca pe o insulă în acest orăşel german. Au urmat ore de sbucium şi apoi primele imagini şi relatări la televizor. Priveam uluit. De necrezut dar România arăta ca şi după un bombardament atomic.

Nopţi şi zile, roşii ca de lavă încinsă, am aşteptat până însfârşit am putut vorbi telefonic cu cei care mi-erau apropiaţi. Toţi au scăpat. Toţi sunt bine. Dar bucuria mi-a fost curând arsă, aflând despre cei morţi cu miile în Bucureşti şi în celelalte regiuni din România.

Retrăiesc în minte, de atunci, obsesiv, acea seară de Vineri absurdă, dureros de absurdă. O seară de Vineri care a început ca oricare alta, cum le petrecusem şi eu uneori pe largul şi luminosul bulevard Magheru. Oamenii adunaţi la casele lor se pregăteau să-şi încheie o zi de lucru. Unii la restaurantul Dunărea sau la braseria Scala îşi luau cina pe când alţii erau într'o sală de cinema sau pur şi simplu se plimbau pe bulevard. Şi deodată la ora X ca la un semn al diavolului, Bucureştiul piere în întunerec, se năruie.

Este un coşmar, visez?

Dintre atâţia dispăruţi îmi trec pe dinnainte câţiva,, pe care îi cunoaştem cu toţii, fiindcă ei aparţineau, de mult tuturora.

Doina Badea şi-a găsit moartea alături de soţul ei şi a celor doi copilaşi. Viaţa oferă fapte pe lângă care cele ale tragediei antice cad în umbră. Numai că tragediile vieţii sunt înscrise în imperiul unui negru monocord, monoton de negru. Pretutindeni negru.

Revin cu mulţi ani în urmă când la un concert de estradă la care nu ştiu cum am ajuns, am descoperit o tânără cântăreaţă a cărui nume l-am citit în program: Doina Badea. I-am prezis acestei anonime un viitor strălucit, deaceea fiecare succes al ei era parcă şi al meu. Doina Badea a adus un suflu nou în muzica românească, ridicând aşa zisa muzică uşoară pe treapta artei autentice. Ea a fost înzestrată cu talent, sfidând corul subretelor pentru care a fi cântăreaţă înseamnă să te bâţâi în faţa microfonului, chinuindu-ţi vocea şi trupul în mod lamentabil. Doina Badea a imprimat o personalitate muzicii, timbrul vocii ei având ceva din melancolia dureros de dulce a viersului eminescian. Neamul nostru daco-roman are s-o cinstească sigur ca pe o Edith Piaf sau o Julliete Greco a muzicii româneşti. Colegii, chiar cei mai anonimi, o preţuiau şi o caracterizau pe Doina Badea, ca pe un om deosebit de apropiat şi modest. Dealtfel, aşa un suflet mare nici nu putea fi altfel. De aici doresc ca gândul meu să fie floarea pusă pe inima defunctei cântăreţe dispărute atât de absurd şi crud dintre noi.

Dormi în pace, regină a cântecului românesc.

Pe poetul A. Baconski îl ştiam dela Cluj: era de o frumuseţe olimpiană, prototip al bardului romantic. Pe lângă harul poeziei, a avut parte de dragostea aleasă a soţiei sale, care l-a urmat credincioasă până dincolo de moarte. O pereche de îndragostiţi care au depăşit vârsta lui Paolo şi Francesca sau a lui Mihai şi Veronica, dar n'au ajuns pe cea a lui Michelangelo şi Vittoria Colonna. Perechea iubirii mature, în care dragostea şi moartea sunt surori.

Toma Caragiu, artist, care de-atâtea ori ne-ai descreţit frunţile, vărsându-ne în suflet hidromelul veseliei gratuite, venim azi la mormântul tău, lângă care ne închinăm şi ne rugăm pentru hodina veşnică a ta, la Domnul.

Pentru tine şi toţi ceilalţi care au pierit în noaptea aceea absurdă, imposibilă şi crudă.

Pătrund adânc mărturiile scrise ale acelora care au trăit cele 30 de secunde de neuitat. Cei prinşi la etaj au avunt senzaţia de a fi turtiţi între ziduri, cei cu picioarele pe pământ au fost copleşiţi de sgomotul ce se ridica din măruntaile pământului care ca un balaur se svârcolea sălbatec.

Oamenii sunt demoralizaţi, trişti, neuitând c'au fost atinşi de aripa morţii. De fapt cred că au trăit ceace se chiamă câteva clipe metafizice. In general, setea si teroarea metafizicului o au filozofii şi poeţii. Eminescu îi dă glas în versurile:

Din chaos Doamne-am apărut
Şi m'aş întoarce'n chaos...
Şi din repaos m'am născut
Mi-e sete de repaos.

Noi ceilalţi, ca să mă exprim în termenii lui Schopenhauer, ne ducem destinul, conduşi de oarba voinţă de a trăi, considerând de cele mai multe ori experimenţele filozofice, ca lucruri inutile, ce nu merită o prea deosebită atenţie.

Şi iată că vin clipe în care Omul care se pregătea să mai guste o seară placută, este deodată rupt de exterior, izolat de lumină, telefon, televizor cât şi de tot ceace îi dă aşa zisa civilizaţie, trezindu-se singur, el în faţa marelui haos. Ordinea instalată de Om pe pământ rămâne undeva afară, nemaisimţindu-se decât întunerecul şi confruntarea abisală.

Nu sunt vorbe ceace scriu ci realităţi: în faţa acestei catastrofe, a acestei ruperi de viaţa proprie, Omul este obligat să fie el însuşi un trăirist în metafizic. In câteva clipe viaţa se desfăşoară pe alte portative, între alte coordonate. Eşti aruncat din matca propriei tale soarte în premoarte. Sunt clipe în care Omul îşi dă seama că nu numai el este pieritor dar şi toată lumea ce-l încojoară:

Şi pe toţi ce'n astă lume sunt supuşi puterii sorţii.

Deopotrivă-i stăpâneşte raza ta şi geniul morţii.

Deodată va înţelege că febra poetului care era terorizat de gândul că într'o zi Italia cu toate frumuseţile ei, se va putea scufunda, aşa cum s'a întâmplat cu Atlantida, pe timpul potopului biblic, nu este o rătăcire a minţii ci un gând cât se poate de real. In marea lui suferinţă, Omul, trăieşte şi o înnălţare, fiecare în acele momente reuşind să citească în cartea vieţii aşa cum au facut-o, numai firile alese până atunci. Şi poate cu o trăire şi mai intensă. Căci dacă Dante a avut viziunea infernului, cel ce trăeşte o noapte atât de sbuciumată, a trecut prin infernul însuşi. In aceste clipe, Omul este pus la încercări pe care cu greu şi le-ar fi putut închipui vreodată. Jaspers spunea despre Hörderlin că acest poet a avut aevea sensaţia de a-l fi pipăit pe Dumnezeu. Astfel sunt aceste trăiri în faţa atingerii Absolutului. De fapt reflexiile mele au o valabilitate doar de meditaţie retrospectivă în momentul catastrofei dominând sentimentul de panică, mare panică, acela ce stă scris în file de apocalips într'un Dies Irae cu Tuba mirum de Requiem care anunţa treptile cu trâmbiţele de foc ale Judecăţii celei de pe urmă. Sentiment de cădere în veşnicie pe care l-a immortalizat Michelangelo pe unul din pereţii Capelei Sixtine.

Nu, n'am visat, a fost realitate. Incă în noaptea cu miros de praf şi pucioasă în care oamenii se căutau rupând pânza grea a întunerecului cu strigăt de desnădejde sau cu cel de bucurie de a se fi regăsit, totul părea ireal. Dar apoi a răsărit lumina zilei şi realitatea se putea citi pe feţele oamenilor care numai ştiau să râdă, a acelora care se simt deodată deosebit de îmbătrâniţi, fie că pierduseră pe cineva fie că nu. De mâine vor trebui s'o ieie dela început, deşi cu totul alt suflet: Un suflet opărit de leşia unei Jele care numai cu greu se poate tămădui. Realitatea e dată şi sutele de morminte care au crescut pe trupul Bucureştiului luând parcă floarea şi aroma acestei primaveri care se pregătea şi dându-i în schimb pulbere de ars şi de cadavru. Primăvara aceasta va rămâne o iarnă veşnică.

Realitate sunt şi locurile virane, goluri, acolo unde ieri erau case şi viaţă şi iubire. Acolo unde până mai ieri locuiau fraţi de ai noştrii. Bucureştiul este lovit şi ştirb, multe din colţurile de care ne-au legat atâtea amintiri sunt luate pentru totdeauna pe aripile necruţatoare ale neantului.

Nu, n'am visat. Totul s'a întâmplat aevea.

Să lasăm viaţa nepăsătoare să curgă înnainte. Ci noi, cu paşii liniştii şi ai tăcerii să ne oprin la acele 30 de secunde în care Ţara şi Bucureştuul nostru drag, a fost lovit de pala morţii şi năpădit de apele tulburi ale haosului.

Sub umbra unui crucifix, pe drumul unui exil amar, privind în fântâni care ne redau în oglinda apelor o lume invers decum am căutat-o, să dibuim ca orbul găurile de flaut, acele note cu care am putea începe o simfonie a reculegerii. Un adagio care se stinge de Mahler, în care să înnăbuşim ca pe un sbor de hulub alb, prins în palme, acea disperare fără margini, pentru Ţara asupra căreia se abat atâtea dureri.

Aşteptând să se înşire mătăniile inimilor la rugăciune pentru viaţa de mâine a neamului nostru, la răscruce de hotare ne-am oprit, lăsând lucrurile să-şi găsească rostul pe care noi l'am pierdut. Pentru viaţa faptelor atât de dure şi pentru moartea oamenilor ce s'au săvârşit cu ele, intrăm în cimitirul unde sunt îngropate, sub poeni de cipreşi-ca într'un San-Michele marin-mai toate visele în care am crezut. Pe cel din urmă l-am pierdut în această primăvară, vis, cu chipul şi beteala de mireasă. Porţile grele s'au trântit în urma noastră. Dar noi nu le-am auzit. N'am simţit nici amurgul care cădea pe umerii noştrii, cu foşniri violete. Despărţindu-ne de atâtea amintiri dragi, trecutul ne părăseşte, ca o navă malul, pentru totdeauna.

Rămaşi singuri, loviţi în inima, cu regretul drumului fără de întoarcere.

"Acolo şezum şi plânsem."

Dr. Ovidiu Vuia.

AMINTIRILE MELE DESPRE

GENERALUL PLATON CHIRNOAGA

de Cpt. N. S. GOVORA

PE generalul Platon Chirnoagă am auzit prima dată în Septembrie 1944. Regimentul nostru mergea spre Vest, pentru a se bate cu "hitleriştii", adică cu fostul aliat. Şi mergea alături de noul "aliat", adică de fostul duşman. Aceastâ nouă situaţie n'o puteam înţelege nici noi ofiţerii. De soldaţi, e mai bine să nu vorbim. Voi lăsa la o parte imoralitatea situaţiei, lipsa ei de orice fundament juridic şi, mai ales, de onoare. Căci nu poate fi onorabil a te întoarce cu armele contra prietenului, şi a te alătura de duşman, un duşman căruia instinctul sănătos al Neamului îi pusese demult eticheta: duşman de moarte.

Coloanele noastre se târau jalnic pe şoselele prăfuite, ca nişte turme spre abator. Căci spre abator meregeam.

Unităţile noastre mergeau desarmate: total desarmate. Armamentul ne fusese luat în Moldova de către noul "aliat", nu pentrucă nu am fi voit să-l apărăm, ci *pentrucă ni se dăduse ordin să nu-l apărăm.*

Mihai Viteză şi scapeţii din jurul lui, minţise Ţara şi pe soldaţii de pe front, că semnase un armistiţiu.

Pe frontul din Moldova, în faţa Ruginoasei lui Vodă Cuza, unitatea pe care o comandam avea 16 mitraliere noi, 3 tunuri anticar, 4 brandturi de 81,4 mm şi 64 de pistoale mitralieră. Toate aceste arme, cu muniţia necesară. In ruşinosul mers spre Vest, aveam 8 mitraliere vechi, de şcoală, 3 tunuri anticar, fără nici un proiectil, şi... 3 pistoale mitralieră. La mitraliere aveam două unităţi de foc. Pistoalele mitralieră? La unul aveam 30 (*treizeci*) de cartuşe, la celelalte două, *nici unul*. Acest de 3 arme erau un fier mort inutil, pe care totuşi 3 soldaţi au trebuit să le poarte mai mult de 1.000 de kilometri. In Moldova aveam 161 de cai, mari şi voinici din Banat, acuma aveam vreo 20 de mârţoage. Calul meu era aşa de mic, că părea un măgar ceva mai răsărit. Era iapă şi o botezasem Rosinanta. Dacă se semnase armistiţiul, de ce nu ne fusese dat înapoi armamentul "capturat" de noii "aliaţi"? Ba mai grav. In Moldova, regimentul nostru avea brandturi de 120 mm. Ele fuseseră luate de ruşi, date unităţilor lor, dar din lipsă de specialişti, ofiţeri şi soldaţi, din lotul de *prizonieri*, luaţi pe ziua de 4 şi 5 Septembrie, *deci după "armistitiu"*, au constituit o unitate de "artilerie". Căpitanul Dobrescu a murit în munţii Tatra, comandând această "artilerie" a regimentului 20 de Dorobanţi, *încadrat într'o divizie rusească.*

Şi soldaţii noştri s'au târît jalnic timp de 40 de zile, văzând cum alături de ei treceau trupele, mai bine zis hoardele "aliate" cu maşinile, cu caii, cu boii şi chiar cu *vacile*, luate cu forţa de la locuitorii satelor noastre. Aceste hoarde bezmetice, bete, ucideau şi violau sub ochii neputincioşi ai soldaţilor noştri.

Şi totusi trebuia să mergem, trebuia să ne târim, pentru a "răscumpăra cu sânge, greşala de a ne fi bătut" cu duşmanul de moarte al Neamului, aşa cum s'a scris în Memoriul prezentat la Conferinţa de pace din Paris, nu de Guvernul de la Bucureşti dirijat efectiv de "românca" Ana Pauker, ci de Viorel Tilea, Gafencu şi Cia. Soldaţii şi ofiţerii scrâşniau din dinţi, dar nu puteau face nimic, Mihai Viteză decretase că aceste hoarde ne erau "aliaţi", buni "aliaţi".

Dar în regimentul nostru era un tânăr sublocotenent, în care sângele colcăia altfel decât în noi ceilalţi. Il voi spune sublocotenentul P., căci s'ar putea să mai fie încă în viaţă. "Aliaţii" ruşi, când nu mai găseau cai la ţărani, împingeau obrăznicia de a veni să şi-i ia la unităţile noastre. Veneau în zori, când soldaţii noştri dormeau obosiţi, şi, sub ameninţarea "balalaicei", luau caii de care spuneau ei că au nevoie. Cei care aveau nevoie de cai erau 2-3 soldaţi ruşi, duhnind a rachiu. Ni se luaseră cai şi din unităţile noastre, se raportase colonelului Ilie Ionescu, comandantul regimentului, dar acesta strânsese din umeri. Ce vrei să facem?, spusese el.

Intr'o după amiază, la o adunare a ofiţerilor până la gradul de căpitan, mă ridicasem hotărît şi-i cerusem colonelului să se pună capăt acestei ruşini. La obişnuitul lui răspuns, "ce vrei să facem"?, îi spusesem să punem regimentul în cerc, şi cu puţina muniţie ce aveam, puteam să ţinem piept "aliaţilor" o zi sau două, să murim până la unul, dar să spălăm ruşinea, nu numai a noastră, ci a Neamului întreg. Ilie Ionescu se făcuse alb, căci din atitudinea celorlalti ofiţeri, înţelegea că erau de acelaşi părere. In acel moment se apropie de mine un ofiţer al meu, care la ureche îmi şopteşte o nouă ispravă a sublocotenentului P. I-o comunic colonelului şi acesta începe să tremure: sublocotenentul P. împuşcase un rus.

Am fost trimis cu căpitanul L. să anchetăm. Am trecut pe drumul trist al satului, fără garduri (le arseseră "aliaţii") şi am ajuns la casa unde-şi avea cantonat plotonul, sublocotenentul P. In curte, soldaţii erau veseli. Am întrebat pe unul unde e sublocotenentul şi acesta, cu o satisfacţie pe care nu încerca să şi-o ascundă, mi-a răspuns că e în grădină, unde îngroapă pe porcul de rus. Am trimis să-l cheme. Peste un minut, în cămaşă, cu mânicile suflecate, într'o poziţie de drepţi deadreptul "hitleristă", după

ce ne salută, ne roagă să-l scuzăm un moment, ca să termine "operaţia înmormântării". Din actele încheiate de mine şi căpitanul L., reieşea că în zori se prezentase un soldat rus, beat, călare pe un cal care abia se ţinea pe picioare. Autoritar, cerea să i-l schimbe, să ia unul mai bun. Sublocotenentul a ordonat să se pună toţi caii în linie, iar rusului i-a spus să aleagă. Natural, rusul şi-a ales calul cel mai arătos. Dar abia a terminat să-şi formuleze dorinţa, că un pumn al lui P. l-a trântit înţărână. A venit şi un sublocotenent de rezervă, boxeur în viaţa civilă, şi dă-i şi dă-i. L-au bătut cu sete vreo jumătate de oră şi apoi l-au urcat pe mârţoaga cu care venise. Dar rusul aluneca pe gâtul calului şi cădea mototol în ţărâna. P. nu şi-a pierdut cumpătul. A târît pe rus în grădină unde erau pomi şi tufişuri, a ordonat să-l desbrace, i-a ars hainele, a pus să-i sape o groapă, ordonat să se aşeze în genunchi, să se roage, şi apoi i-a tras un glonte în cap. Când am sosit eu şi L., sublocotenentul P. era pe punctul de a termina "operaţia înmormântării".

Colonelul Ionescu, înspăimântat, l-a trimis la divizie, însoţit de un locotenent de rezervă. Şi regimentul a plecat mai departe. Peste vreo trei zile, toţi ofiţerii ne găseam în curtea şcolii din alt sat, tolăniţi pe nişte lemne şi prăjindu-ne la soarele blajin de toamnă. La u nmoment dat, se aude un galop de cal. Calul, falnic, se opreşte în faţa porţii. De pe el sare sprinten sublocotenentul P. salută aşa cum ştia el, şi dintr'un sac de merinde pe care îl avea atârnat de gât, scoate nişte alune americane pe care începe să le împartă cu dărnicie celorlalţi ofiţeri.

— Ce s'a întâmplat?, întrebă colonelul.

— Nimic important, domnule colonel, răspunse el şi de la piept scoate un plic cu antetul Diviziei. Pe lungul raport făcut de colonel, era o rezoluţie scurtă: *In cazuri similare, se va proceda identic*. Semnat: General Platon Chirnoagă. Colonelul nu-şi putea crede ochilor.

— Şi calul acesta de unde-l ai?, întrebă el.

— Calul? Păi, pe drum am întâlnit un soldat rus. Rusul era rus, dar calul e românesc. Ia uitaţi-vă ce mândreţe de cal!

— Şi ce-ai făcut?

— Cu cine, cu rusul?... I-am făcut de petrecanie. La asta n'am mai avut timp să-i fac "operaţia înmormântării".

— Şi alunele de unde le ai?

— Păi de la el. Le furase de la un biet român de al nostru. Şi, mai bine să le mâncăm noi, decât porcul de rus.

Colonelul a lăsat să-i cadă alunele la picioare. Ceilalţi ofiţeri au continuat să mănânce liniştiţi.

Tot ce povestesc e purul adevăr. S'ar putea totuşi ca unii cititori să spună că nu e verosimil. Le răspund apăsat ;e purul adevăr. In acele zile de restrişte s'au găsit şi alţi ofiţeri, soldaţi sau chiar ţărani care au făcut de petrecanie asiaticilor. Intr'o zi, la vreo sută de metri de intrarea într'un sat, coloana noastră e oprită de sentinelă. La marginea unei porumbişti, cu capul în şanţul şoselei, zăcea un soldat rus, aproape gol. Oprirea coloanei ne-a făcut să credem că satul era ocupat de ruşi care anchetau, pentru a descoperi pe ucigaşi. Nimic din toate acestea. Coloana era oprită pentru a ni se indica că n upoate trece pe drumul principal. Intr'o casă dormea un general rus şi nu trebuia să i se turbure somnul. Autentic!!! Coloana trebuia s'o ia pe un drum lăturalnic. Acesta era de pământ, trecea pe sub nişte copaci stufoşi şi, cum plouase cu câteva zile mai înainte, era impracticabil. Bocancii rupţi ai soldaţilor noştri se înfundau în noroiul care era rece şi intra în ei cu uşurinţă. La sfârşitul drumului, soldaţii şi-au scuturat picioarele, şi-au şters bocancii cu iarbă, şi-au şters sudorile şi, scrâşnind din dinţi, au tras câte o sudalmă românească la adresa domnului general "aliat". Şi acesta e purul adevăr. Coloanele asiatice înaintau ca nişte hoarde, din casele în care intrau şi găseau vin sau rachiu nu plecau decât după ce terminau băutura: rămâneau adesea zile întregi. Nimeni nu stătea să cerceteze lipsurile şi nici să identifice un cadavru de la marginea unei porumbişti, chiar dacă acesta era vizibil asiatic.

Aşa am aflat de generalul Chirnoagă, aruncându-mi ochii pe hârtia adusă de sublocotenentul P., pe care scria: *In cazuri similare se va proceda identic*. Generalul Chirnoagă luase comanda Diviziei cu câteva zile înainte. Cel care o comandase până atunci, generalul Puiu Petrescu, plecase la Bucureşti, pentru a intra în guvern, dacă nu mă înşel Subsecretar de Stat la Ministerul de război, unde ministru plin era un alt scapet galonat: generalul Negulescu.

Aşa am ajuns la Tisa. Am trecut-o şi, în capul de pod constituit, comanda batalionului a luat-o maiorul Ghiţă. Intr'o dimineaţă m'am trezit în bubuituri teribile de artilerie. M'am dus la maiorul Ghiţă şi l-am găsit dându-le ţuică la doi asiatici. Am văzut negru înaintea ochilor. Maiorului nu i-a scăpat gestul meu de scârbă. Au plecat asiaticii şi în acelaş pahar — avea numai unul — a pus ţuică şi pentru mine. L-am refuzat. "Porcilor ăstora să le daţi otravă, nu ţuică", i-am spus eu.

M'a trimis apoi pe linia I-a, să văd ce se petrece, căci acolo cădeau proiectilele ungurilor. După vreo jumătate de oră, eram chemat la postul de comandă. Nu l-am mai găsit pe maior, ci un ordin scris în care mi se comunica că reiau comanda batalionului, el trecând la postul de comandă al Diviziei. La postul de comandă era un telefon direct cu Divizia. Generalul Chirnoagă mi-a comunicat că batalionul meu constituia rezerva Diviziei şi-mi ordona să organizez apărarea satului. Am făcut-o cum am putut mai bine. Aşa am aflat că Diviziei noastre din capul de pod, în lupta cu ungurii, îi căzuse în spate, de cealaltă parte a Tisei, o divizie blindată germană. Eram încercuiţi. *Generalul Chirnoagă pe care această încercuire îl găsise dincolo de Tisa, căutase şi găsise mijlocul de a intra în cerc. Ca un comandant de vas, ca un adevărat comandant de ostaşi, generalul Chirnoagă înţelesese că datoria lui era de a avea aceiaşi soartă ca şi soldaţii pe care-i comanda*. Exemplul lui fusese urmat de colonelul Alexandrescu. Nu însă de colonelul Ionescu, caer a rămas în afara cercului.

Se apropia seara. Linia noastră I-a, din lipsă de efective, de armament şi mai ales de muniţii, era împinsă mereu spre sat. Focurile se auzeau din ce în ce mai aproape. Sfârşitul era şi el aproape. Şi prin telefon, generalul Chirnoagă îmi ordona să-mi iau batalionul şi să mă îndrept spre Tisa, pentru a face faţă Nemţilor care ne înconjuraseră, rămânând-teoretic-singura rezervă a Diviziei.

A doua zi, Divizia a IV-a a căzut prizonieră.

Ajuns la Viena, generalul Chirnoagă a intrat în Guvernul Naţional. A socotit că trebuie să-şi apere Ţara până la sfârşit, cu mijloacele care-i stăteau la dispoziţie.

Şi a venit şi Prăbuşirea.

Generalul a rămas credincios Guvernului de la Viena. Cu toate riscurile. A fost închis în lagăr şi nu s'a lepădat. Şi, curios, printre puţinele hotărîri juste luate de Aliaţi, a fost şi aceia de a-l pune în libertate, întrucât *în Guvernul de la Viena, generalul Chirnoagă n'a fost un criminal de război, ci şi-a ăparat Ţara*.

Şi a venit exilul!

Lung exil în care generalul a rămas demn, a trăit demn. N'a cerut un franc elveţian din "Fondul Naţional". In sărăcie, în lipsuri, a continuat să-şi apeere Ţara. Nu mai avea soldaţi de comandat şi nici măcar un pistol. Dar dragostea de Ţară era aceiaşi, tot atât de mistuitoare. A început să scrie. *A devenit şoarece de bibliotecă. A schimbat sacia cu condeiul*. A scris articole, cărţi. Intre ele, două cărţi importante: "Istoria Daciei şi continuitatea daco-romană" şi "Istoria politică şi militară a războiului României contra Rusiei sovietice". Mă voi opri asupra ultimei. Cititorul e rugat să-şi arunce o privire asupra bibliografiei: cărţi, multe cărţi în limbile română, franceză şi germană. Lucrare serioasă, singura Istorie a Războiului nostru Sfânt. La Bucureşti, cum e normal, nu s'a scris şi nu se scrie o asemenea Istorie. Pentru cei de acolo, acest război e injust, e criminal. Just e doar războiul din Vest. Asupra acestui război, războiul ruşinii pentru cei ce au participat la el, s'au scris şi se vor scrie multe cărţi. Am în faţa mea o asemenea carte, despre care voi scrie aşa cum se cuvine, intr'un viitor număr al Carpaţilor. In treacăt fie spus, în exil sunt mulţi nefericiţi care au păreri asemănătoare cu cei de la Bucureşti, adică războiul nostru în răsărit e injust şi criminal şi just e doar cel dus contra Germanilor. Curioasă potrivire de păreri!

In exil, generalul Chirnoagă a frecventat bibliotecile: a citit, a adunat fişe, a studiat, a scris. Alţi generali au organizat armate imaginare, au plătit lefuri-tot imaginare-ofiţerilor. Ei însă s'au înfruptat, de data aceasta efectiv, din "Fondul Naţional". Cartea despre care am vorbit rămâne. E cerută de biblioteci şi de străini: de generali străini, pentru a o consulta.

Şi Generalul Chirnoagă a murit. Aşa cum a trăit: pe baricadă. Pe baricada de la Viena.

Generalul Chirnoagă n'a fost legionar. Dar, ca atâţia alţi nelegionari, a rămas până la moarte, pe baricada Verde, considerând că aceasta e singura baricadă efectivă în lupta contra celor fără Dumnezeu. Pe celelalte baricade, devoratoare de fonduri naţionale şi străine, le-a considerat false.

Pentru mine, generalul Platon Chirnoagă rămâne omul de curaj, acel om care în momentele de restrişte şi de ruşine, când atâţia alţii, cu speranţa că-şi vor salva situaţiile, au trimis zeci de mii de Români la abator, a scris apăsat acele cuvinte: *In cazuri similare, se va proceda identic*.

OMUL SFINTESTE LOCUL

de N. Beldie

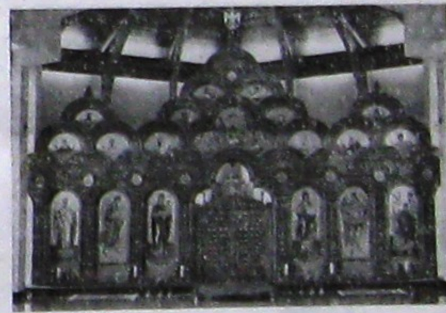

SUNT de la ţară şi prietenii mei cei mai buni au fost preoţii şi învăţătorii, pe care i-am apreciat şi stimat. Dintre cei care s'au ridicat din satul meu, unul dintre cele mai mari sate din ţinutul Tecuciului, cei mai multi au fost preoţi şi învăţători. Şi dintre învăţători, aproape toţi au rămas să doarmă pe câmpurile de bătaie ale Sfântului nostru război. Ei erau patrioţi, îşi iubeau pământul, nu numai pentrucă se trăgeau de la brazdă, ci şi pentrucă rămâneau la brazdă. Instinctul lor de conservare ţărănesc, nu numai că-şi trăgea seva din brazdă din care se născuse, dar se dezvolta, creştea din aceiaşi brazdă lângă care rămânea să trăiască. Preoţii erau la fel.

Deaceia, nu din satul meu, ci din unul vecin, un prieten, odată terminat seminarul, s'a dus la şcoala militară. De rezervă, bineînţeles. L-am întâlnit şi l-am întrebat dacă a renunţat la preoţie. "Doamne fereşte, mi-a răspuns el, dar acuma Credinţa trebuie apărată nu numai cu Crucea, ci şi cu spada. După ce vom învinge pe cei fără Dumnezeu cu spada, mă voi întoarce la Cruce."

Pe Părintele Petrache de la Montreal, l-am întâlnit prima dată în zilele acelea grele de sfârşit de Octombrie 1944, la Tisa. Era sublocotenent de rezervă. In noaptea fatală, se găsea lângă generalul Chirnoagă. Nu l-am întrebat niciodată, dar bănuiesc că situaţia e perfect identică cu a

prietenului de care vorbeam mai sus, din Brăhăşeştii Tecuciului: întâi cu spada şi apoi înapoi la Cruce.

Viaţa mea vagabondă m'a făcut să cunosc şi un preot bătrân pe care nu-l uit niciodată. E Părintele Costache de la Kadikioi. De el mi-am amintit când am văzut la Traian Popescu o scrisoare de la Părintele Petrache de la Montreal. Ii spun Petrache, pentrucă Părintelui Petre Popescu de la Montreal, aşa i-ar fi spus ţăranii din satul românesc în care ar fi păstorit, dacă viaţa şi-ar fi urmat cursul liniştit şi nu ar fi venit potopul.

Ma găseam deci ca locotenent de grăniceri în satul Kadikioi de la graniţa bulgărească. Sat mic, pricăjit, cu un singur intelectual: învăţătorul. Preot nu avea satul, dar avea biserică. Slujbele le făcea Părintele Costache de la Valală, un sat mai mare, la vreo 6 klm. de Kadikioi. L-am cunoscut pe Părintele Costache şi, cu toată desosebirea de vârstă, ne-am împrietenit.

Slujea o Duminică la Valală şi una la Kadikioi. Când slujea la Kadikioi, venea de Sâmbătă seara. Era sărac Părintele Costache şi cu familia grea: fete şi băieţi la şcoli la oraş. Şi-şi ţinea cu greu copiii la şcoli, căci Părintele Costache nu era hrăpăreţ. Când făcea o slujbă unui om sărac, refuza să primească banii pe care săracul şi-i scotea cu greu de la chimir. Din contra, când ştia că unul dintre săracii lui se găsea la strâmtoare,, din puţinul lui scotea şi dădea săracului. Cei 6 klm ce despărţeau Valală de Kadikioi, îi făcea Părintele Costache în vreo trei ore. Era bătrân, greoi, mergea încet şi trebuia să se oprească de multe ori ca să se odihnească pe o piatră de pe marginea drumului. Şi totdeauna bătea la poarta casei ţărăneşti în care locuiam Stăteam ore întregi de vorbă.

Odată l-am întrebat de ce mai vine, cu atâta oboseală şi necaz, dacă sătenii din Kadikioi nu sunt capabili să-i pună de fiecare dată la dispoziţie o căruţă cu cai sau măcar cu boi. La care Părintele Costache, oftând greu, mi-a răspuns: "Ei, dle lt. mai degrabă aşi lăsa să treacă o Duminică fără să slujesc la Valală, dar în nici un caz nu aşi lăsa o Duminică fără să slujesc la Kadikioi". "De ce?" l-am întrebat eu, mirat. "Vedeţi dle lt. la temelia Bisericii din Kadikioi e zidit sufletul meu, ca la temelia Mănăstirii Curţii de Argeş, sufletul nevestei Meşterului Manole".

Povestirea Părintelui Costache s'a depănat molcomă în înserarea liniştită dobrogeană. Era tânăr când venise în sat la Valală. Şi Kadikioi, la 6 klm, nu avea biserică. S'a sbătut, a intervenit la autorităţi, dar autorităţile, ca totdeauna: tembele. S'a dus la ţăranii din Kadikioi, din casă în casă, sfătuindu-i să-şi facă biserică, dar ţăranii erau şi mai tembeli decât autorităţile. Dar Părintele Costache nu s'a lăsat. A alergat în dreapta şi stânga, a sgudult pe ţărani, a făcut un comitet, a început să strângă bani şi a început lucrul. Din lipsă de bani, lucrul se făcea gratis de ţărani, care cărau nisipul şi cărămizile cu spatele, etc. Ţăranii mai veneau o zi, uitau să vină în alta, dar cel care n'a lipsit niciodată, cel care a urcat schelele în fiecare zi cu cărămizile în spate, a fost Părintele Costache.

— Şi asa s'a terminat biserica, şi deaceia spun că la temelia ei e zidit sufletul meu, şi-a terminat Părintele Costache povestirea.

Pe Părintele Petrache de la Tisa, l-am reîntâlnit la Paris. Spada fusese frântă, tânărul Petre Popescu se întorsese la Cruce. Studia teologia. Era un student sârguincios, liniştit şi serios, cum puţini am cunoscut. Şi-a luat doctoratul în teologie şi apoi a plecat în Vest, căutând Români unde să servească pe Hristos. A ajuna în Canada. Şi aici, iată ce scrie misiva Părintelui Petrache: "Am zidit lui Dumnezeu, una dintre cele mai frumoase biserici româneşti din afara hotarelor, cu iconostas sculptat în lemn, cu icoane pictate de iconografi care ştiu numai să se roage şi să dea expresie simţirii şi credinţei lor, în chipurile ce au purtat Gloria lui Dumnezeu pe acest pământ. *Am pus la temelia ei pământ din toate colţurile României, chiar din Chişinău şi Cernăuţi* (dacă nu mă înşel. Părintele Petrache a studiat şi în acest oraş), *pentrucă ea trebuie să rămână o prezenţă a exilului românesc în Canada*".

Părintele Petrache nu a trebuit desigur să care cărămizi cu spinarea, ca Părintele Costache de la Valală. Dar în clădirea frumoasei biserici din Montreal, a trebuit să se consume energie, oboseală, îndoieli, sudoare. Meritul ridicării acestei frumoase biserici, "care va rămâne" peste veacuri, "o prezenţă a exilului românesc în Canada", revine desigur tuturor enoriaşilor Bisericii "Buna Vestire" din Montreal. Dar la temelia ei, pe lângă pământul adus din toată Ţara de la Dunăre, de la Chişinău şi Cernăuţi, va rămâne zidit sufletul Părintelui Petrache, acel pe care l-am cunoscut la Tisa, apărându-şi Patria cu spada. Sufletul Părintelui Petrache e zidit la temelia frumoasei biserici "Buna Vestire" din Montreal, aşa cum e zidit sufletul Părintelui Costache la temelia modestei biserici din Kadikioi, de la graniţa bulgărească.

Omul sfinţeşte locul!

REDACTIONALE

Dragi compatrioţi de pretutindeni.

O nedorită întârziere, provocată de circumstanţe străine de voinţa noastră, face ca numărul 4 să vă parvină cu o întârziere de două luni, deşi tot materialul fusese predat tipografiei la timpul său, ba mai mult, şi plata lui se făcuse cu anticipaţie.

Credem că nu e cazul să intrăm în detaliu, fiindu-vă destul de cunoscute schimbările radicale survenite în situaţia politică a ţării care ne găzduieşte.

Tipografiile au fost supraîncărcate cu pregătirea materialului electoral care avea întâietate, dat fiind timpul scurt fixat între hotărire şi efectuarea alegerilor.

Noi vă cerem iertare şi vă rugăm să nu daţi alte interpretări întârzierii survenite.

Ca o compensare primiţi în curând numărul 5-6, într'un exemplar de 40 de pagini.

Ne îngăduim a reaminti cititorilor-majoritatea în restanţă cu plata abonamentului-că e imperios necesară aranjarea acestei chestiuni cu redacţia revistei.

Ce Dumnezeu, e nevoie de atâtea insistenţe pentru a vă face a înţelege că sacrificiul vostru, minimal individual, reprezintă dela toţi, seva vitală a revistei, pe care acceptând-o, v'aţi obligat a o sprijini, întru realizarea programului de lămurire a exilului şi a străinătăţii, asupra problemelor româneşti.

Traian Popescu

CARPATII

REVISTA CULTURALA SI DE ACTIUNE ROMANEASCA IN EXIL
APARE ODATA LA DOUA LUNI
SUB INGRIJIREA UNUI COMITET DE REDACTIE

★

Redacţia şi Adminisraţia:
Calle Conde de Peñalver, 82, 4.°
Teléf. 402 11 01 - MADRID-6
Correspondenta:
Apartado 9.283 - MADRID (España)

★

Abonamente:

Anual	20 $ USA
De susţinere.	40 $ USA
Expedierea Avion plus.	5 $ USA